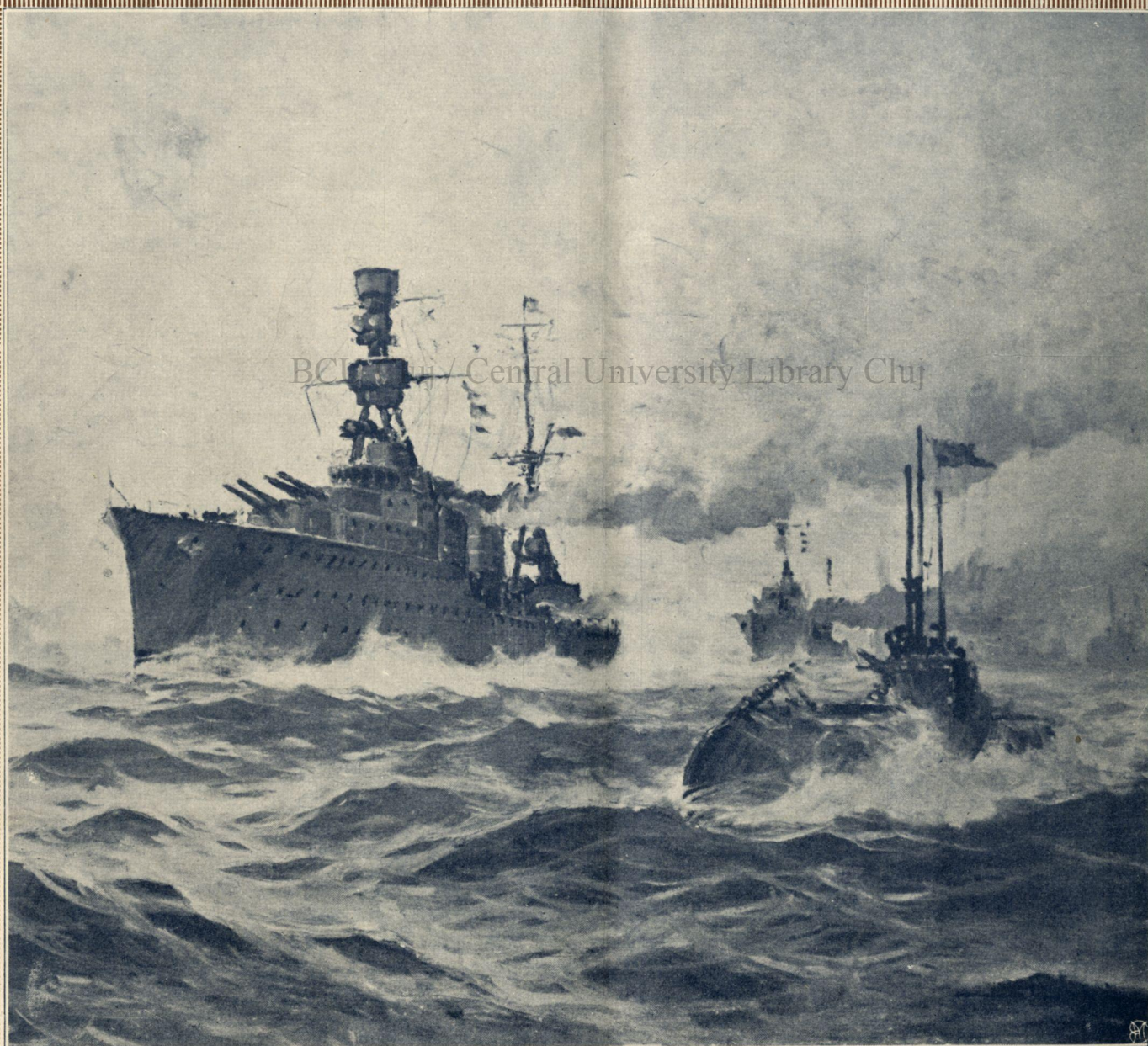

CELE TREI CRISURI

ANALE CULTURALE

Director-Fondator : GEORGE BACALOGU

ȘTIUBEI: Vase de război în apele dobrogene.

NUMĂR ÎNCHINAT SERBĂRILOR SEMICENTENARULUI

DOBROGEI

1878—1928

Nr.

9—10

MIȘCAREA CULTURALĂ LA GRANIȚA DE APUS

Lei 25.

„CELE TREI CRISURI”

ORADEA, str. Prințul Carol, 5.—Telefon 119.

ABONAMENTE :

Pe un an	Lei 200.—
Pe un an școli de toate gradele	Lei 400.—
Pe un an autorități	Lei 500.—
Abonament de încurajare	Lei 1000.—
Pe un an studenții	Lei 100.—

In străinătate : Europa 1000 lei ; America 5 dolari.

Pentru autorități lei 500. — Anunțuri și reclame după tarif. — Manuscrisele nu se înapoiază.

CUPRINSUL :

«Cele Trei Crișuri» : Dobrogea.
Regina Maria a României: Ce însemnează marea pentru mine.
Principesa Ileana: Constanța.
I. Simionescu: Dobrogea.
C. Brătescu: Populația Dobrogei.
George Bacaloglu: Comisia Russo-Română pentru predarea Basarabiei, cu ocaziunea anexării Dobrogei (1878).
G. B.: Conferința păcii dela București (1913).
Radu D. Rosetti: Ocazională.
Mihail Dragomirescu: . . Un pact Dobrogean.
Comandor I. Bălănescu: . Marina de război și semicentenarul Dobrogei.
Ovid Densușianu-fiul: . . Poezia mării.
L-t C-dor P. Fundățeanu: Ce însemnează Dobrogea.

George I. Stratulat: Dobrogea și Ardealul.
Victor Eftimiu: Regret (versuri).
Dr. N. E. Idieru: Canalul Suez.
Ovid Densușianu-fiul: . . . Cronica artistică: Expoziția de artă decorativă franceză.
George Baiculescu: Infrățirea latină: Reprezențanții marinei țărilor latine, vizitează Constanța.
G. B.: Serbările Fidacului.

MIȘCAREA CULTURALĂ PE GRANIȚA DE APUS :

N. Roman: Pastel (versuri). Banatul Jugoslav.
Romulus S. Molin: Scrisori din Caraș.
Traian Birăescu: Scrisori din Timișoara.
I Ardeleanu: Scrisori din Sătmar.

NOTE: *G. B.*: Folklorul Dobrogean.

CĂRȚI: *O. D.*: *I. Simionescu*. O țară din povești, vol. I. «Dobrogea».—*C. Brătescu*. Dobrogea.—*Georges Duhanul*. La nuit d'orange.—*Jean Thomas* Le Romantisme contemporain.

MEMENTO. — BIBLIOGRAFII. — CLIȘEE.

COLABORATORII REVISTEI :

I. Agârbiceanu, I. Al. Brătescu-Voinești, C. Banu, N. Bănescu, G. Bogdan-Duică, N. Bartzaria, Zah. Bârsan, Maria Baiulescu, G. Baiculescu, Șt. Bezdechi, L. Blaga, I. Bianu, Oct. Beu, Elena Bacaloglu, Const. Victor și George Bacaloglu, Traian Birăescu, Emanuil Bucuță, Al. Bogdan, Al. Ciura, R. Ciorogariu, A. Ciortea, Th. Capidan, A. Constant, Eugen Constant, A. Cotruș, Gh. Ciuhandu, Teofil Codreanu, I. Constantinescu-Delabaia, Const. Doboș, Viora Dr. Ciordaș, V. Corbasca, Cridim, M. Chioveanu, V. Demetrius, R. Demetrescu, Ovid Densușianu, I. G. Duca, Virgil Drăghiceanu, Mihail Dragomirescu, Silviu Dragomir, Ion Dragu, A. Davidescu, Mihail Dragoș, Ion Dongorozi, Victor Eftimiu, Ion Foti, G. Galaction, Vl. Ghidionescu, Vasile Al. George, Ion Gane; Dem. Gâlman, D. Gâldău, Radu Gyr, E. Hodoș, N. Iorga, Bogdan Ionescu, Al. Iacobescu, Iustin Ilieșiu, Emil Isac, N. E. Idieru, G. Kris-

tof, E. Lovinescu, I. Lupaș, A. Lupeanu-Melin, Dr. Cassiu Maniu, G-ral Moșoiu, S. Mehedinți, V. Meruțiu, Arhiereu Andrei Crișanul, V. Militaru, Christache Gh. Milian, R. S. Molin, Virgil Molin, T. Murășanu, N. Milcu, M. Mora, G. Murnu, D. Nanu, A. Nanu, A. Negură, G-ral Scarlat Panaitescu, Ion Peretz, N. Pora, Sextil Pușcariu, V. Petala, Al. Pteancu, I. Pillat, Ecaterina Pitiș, I. Pogan, D. Pompei, Matilda Poni, Septimiu Popa, Paul I. Prodan, George Pallady, Pr. Gh. Pteancu, P. I. Papadopol, Mircea Rădulescu, G. Rotică, C. Riuleț, Alexandrina Scurru, Ion P. Sachelarie, Vasile Savei, Andrei Sigmond, Al. T. Stamatiad, Eugeniu Sperantia, Maria Ștefănescu, C. Sudețeanu, G. Sofronie, O. Tafrali, Caton Theodorian, G. Tutoveanu, Nuși Tulliu, N. G. Tistu, I. Valerian, Geotge Voevidca, Volbură Poiană-Năsturaș, George M. Zamfirescu, Eugen Titeanu, Paul Negulescu, Gh. Vornicu.

CELE TREI CRISURI

ANUL IX
No. 9-10

SEPT.
OCT.
1928

ANALE CULTURALE

NUMĂR INCHINAT

Serbărilor Semicentenarului Dobrogei

1878—1928

MIȘCAREA CULTURALĂ GRANIȚA DE APUS

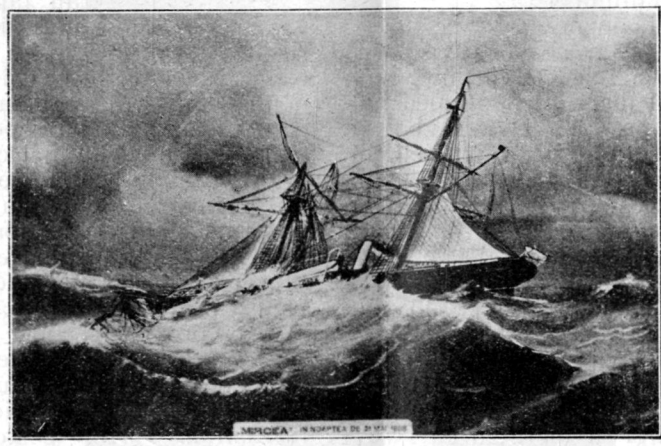

D O B R O G E A

Sărbătorim anul acesta împlinirea a cincizeci de ani dela anexarea Dobrogei la regatul român. Drepturile străvechi ale Românilor asupra provinciei dintre Dunăre și Marea Neagră merg tocmai către veacul al patrusprezecelea, când voevodul Mircea cel Bătrân o cuceri cu armele și cu vărsare de sânge din mâinile stăpânitorilor, deabia sosiți din Asia: Turcii. Stăpânitor numai pentru scurt timp, Mircea se intitula în actele lui latinești: «Despot al ținuturilor lui Dobrotici». Dar dacă urmărim firul istoriei și formațiunii noastre ca popor, drepturile noastre naturale sunt încă mai vechi, din epoca romană, odată cu formațiunea națiunii române, din contactul romanilor coloni cu cei de baștină. Urme ale vechei civilizații romane se văd încă în Dobrogea: resturi din cetatea Tomis, valul lui Traian și monumentul dela Adam-Clisi.

Din vremea lui Mircea și până în 1878, anul când congresul din Berlin ne-a dat Dobrogea în schimbul retrocedării Rușilor a trei județe sudice basarabene, această provincie a fost timp de mai bine de cinci secole, drumul tuturor armatelor din fiecare războiu dintre Ruși și Turci. Bătută astfel de toate urgiile războaelor și ocupațiunilor îndelungi și apăsătoare, Dobrogea era una din cele mai sărace, mai pustii și mai nenorocite provincii ale fostului imperiu turcesc. O populațiune prea puțină față de suprafața ei,

o viață economică extrem de redusă, o viață culturală inexistentă. Dela ocuparea românească din 1878, provincia s'a schimbat, aproape de nerecunoscut. Toată atenția administrației românești s'a îndreptat în acești cincizeci de ani numai pentru înfrumusețarea și înzestrarea noiei provincii. Nu avem loc aci să arătăm *cât și cum* s'a făcut această readucere la viață nouă a provinciei dintre Dunăre și Mare. Dar avem o mărturie prețioasă. Dușmanul nostru de ieri, generalul neamț von Mackensen a scris în memoriile lui: «călătorul care pătrunde în Dobrogea prin Bulgaria, are impresia că trece din Asia în Europa». Nu se poate un certificat mai bine vorbitor pentru civilizația românească.

Furtuna dela 1888: Bricul Mircea înfruntând primejdia.

Completată după războiul Balcanic din 1913 cu cadrilaterul aparținut și el, odinioară, lui Mircea cel Mare, Dobrogea este astăzi una din provinciile românești, cele mai bogate, atât din punct de vedere economic și co-

mercial, cât și din punct de vedere al pitorescului ei, cât mai ales și prin faptul că avem deschis drumul la mare. Mândri de această civilizație a acestei provincii românești dintre Dunăre și Marea Neagră, sărbătorirea de azi la care participă întreg suflet românesc, trebuie să ne umple inima de bucurie pentru realizările trecutului și prezentului și, mai ales, să ne întărească sufletele pentru dezvoltarea ei în viitor.

„Cele Trei Crisuri“

CE INSEAMNĂ MAREA PENTRU MINE

de Regina Maria a României.

Marea!
Da o iubesc, totdeauna a ocupat un loc de frunte în viața mea.

Născută pe o insulă, marea înconjură țara în care am deschis ochii, izolând-o de restul lumii și pentru a ajunge în orice altă țară marea trebuie trecută, lină sau supărată, trebuie înfruntată.

Aceasta este cea ce face marea putere a Angliei; cuprinsă de apă,—izolată, apărată, e un mic continent pentru ea însăși.

«Britania stăpânește valurile!». Și tatăl meu era marinar, așa că și el era stăpân pe valuri, stăpân pe distanță și spațiu.

Ce erou era în copilăria noastră acest tată marinar, cu fața lui arsă de soare și de vânt, în care ochii erau ca două bucățele de cer, două lumini albastre umbrite de gene și sprâncene negre, un tată de care orice fetiță putea fi mândră, așa de frumos, așa de ars de soare, comandantul unui vas, care de două ori a făcut înconjurul lumii.

Mai târziu deveni amiral, nu un amiral bătrân, ci încă frumos și în floarea vârstei, dar acum comanda o flotă întregă, și Malta îi era baza navală, acea insulă fermecată, ce are o istorie atât de interesantă și de aci Tata ajută Britania să stăpânească valurile.

Noi, micile lui fiice, am fost crescute în dragostea de marină, vapoare, marinari, catarguri, mări furtunoase și calme, valuri mari, vânturi puternice, și peste toate fluturând pavilionul Britanic, victorios; roș, alb și albastru: Union Jack.

Și ca într'o viziune văd pe Bunica, Regina Victoria, pe bordul Yachtului ei alb, o mică bătrână îmbrăcată în negru, cu totul neimpunătoare, ce trecea în revistă cea mai formidabilă flotă din lume. Așezată într'un scaun pe punte, înconjurată de mai marii țării, Bunica plutea printre două rânduri de bastimente de război, în haină de sârbătoare. Pavilioanele fluturau, muzicile în-tonau, marinarii aclamau și Bunica, mica și bătrâna Bunică era regina a toate acestea; iar noi stăteam lângă ea privind cu mirare la această extraordinară desfășurare de mărire, putere și de glorie.

«Britania stăpânește valurile!».

Pe urmă mă văd o mică copilă pe o plajă albă, bucurându-mă cu surorile mele de plăcerile mării. Oh, ce minunate scoici de toate felurile găseam, de multe culori și diferite forme. Ce colecții făceam! Și toți acei marinari voinici, liniștiți și arși de soare care ne învățau să înotăm, să văslim și să mergem cu vele—Marinarii Bunicei, Marinarii Tatii, erau veșnic la dispoziția micilor noastre persoane.

Apoi a fost Malta cu flota ei, vapoare așa frumoase, ce în seara sosirii noastre în portul Valetta așezate pe două rânduri aclamau yachtul nostru ce trecea printre ele tocmai la ceasul când soarele apunea. Marea și cerul erau aprinse, muzicile cântau, marele pavoaz era ridicat. Noi cele patru surori făceam parte din toate acestea, și pentru noi marinarii aclamau cât puteau.

Mai târziu a fost Devenport și Plymouth, Tata comanda atunci flota metropolitană și aci iar erau vapoare și marinari, văslit, înot și vele: bucuriile mării.

Și apoi...

Un prinț dintr'o țară străină, dintr'o țară de care abea auzisem, dintr'un pământ spre răsărit, o țară aproape de Soare Răsare, Făt Frumos venise să-și ia mireasa din acea insulă, ce marea o ținea în brațe.

Chemarea dragostei e o chemare ciudată—ținerete spre tinerețe, instinctul de cuib, și cu toate că abia cunoșteam forma României pe hartă, la 17 ani am urmat pe prințul necunoscut într'o țară străină.

O țară de visuri, o țară de soare, o țară de libertate! Acesta este înțelesul ce-l avea în urechile mele.

Plaiuri, păduri întinse, văi adânci și râuri tulburi, căzând din munți stâncoși ale căror femei, lucrau acele minunate țesături pe care Regele le trimise în dar de nuntă miresei. Un pământ îndepărtat... pământul României...

Visul și realitatea nu sunt în totdeauna aceleași.

Fata de 17 ani venise dintr'o familie unde era apărată, fără griji, într'o casă severă unde «Datoria» era dârzul zeu în fața căruia toți se aplecau. Abnegație, sacrificiu, înfrângerea oricărei dorințe personale, era regula tuturor lucrurilor, și «verboten» sta scris mare peste tot «verboten».

La 17 ani aceste cuvinte sună cumplit de dureros. Visuri, libertate, unde erau ele? Pământ lângă răsăritul soarelui? poate. Dar vai, au trecut mulți ani grei înainte să fi avut voe să-l descopăr, să-l iubesc și să-l fac al meu.

Datorie, abnegație, răbdare, ascultare... și peste tot fețe străine și o limbă ce nu era limba mea.

Dincolo de zidurile palatului, dincolo de severa mână a bătrânului Rege erau fără îndoială — câmpii întinse, munți și râuri. Erau undeva pe un o-

rizont îndepărtat, ce nu era al meu, o lume de miraj, o țară de descoperiri încântătoare... pentru alții, nu pentru mine...

Astfel visul sbură pe fereastră și Făt frumos numai zâmbea ca atunci când venise pe fereastră să-și ia mireasa; educația mea fusese rău neglijată, nimeni nu mă învățase că viața era grea, rece, urâtă, că viața nu era făcută să fii fericită ca o pasăre în lumina soarelui, sau ca o floare într'un câmp. Viața era o școală serioasă, mai ales pentru o naivă fetiță care venise într'o țară străină și care într'o zi trebuia să-i poarte coroana.

Amintiri de acasă, de veche libertate, vechea viață netulburată îmi răsăreau înainte să-mi rupă inima într'o mie de bucăți, o mie de regrete. Visul zburase pe fereastră... și acolo peste șapte țări și șapte mări, era o insulă de smarald pe care marea o ținea în brațe—acolo era căminul meu... Livezi verzi, grădini fermecate, castele, palate, fețe zâmbitoare, persoane care te iubeau, al căror copil ai fost... Nici regula inflexibilă, nici abnegația nu se găseau la noi. Dacă erau necazuri alții le suportau, acei cari te iubeau, acei cari te pricepeau, acei cari vorbeau limba ta.

Dincoace erai într'o mulțime de profesori care te priveau ca pe o mică străină neliniștită ce trebuie să învețe să lucreze, să fie serioasă și care trebuie să lase deoparte: râsul, jocul și veselia. Viața era o cale pietroasă, nu un joc!

Și marea, nesfârșita mare albastră, cu vecele și va-

M. S. Regina Maria. Juliette

poarele ei cu veselele Yachturi—Marea, marea cu valurile, fluxurile și refluxurile și eterna ei cântare—Marea, albastră, neagră sau verde, furtunoasă sau liniștită—Marea Tatei, marea Buniceii.

Timid îl întrebam pe Regele Carol, stăpânul meu, educatorul meu, ce-mi conducea zilele și era arbitrul soartei mele :

«Unchiule, mergi vreodată la mare? Cum e Marea Neagră Unchiule? Ași vrea așa de mult să văd marea României!».

«La mare? da vom merge într'o zi, «zise Unchiul», am niște docuri de inaugurat, portul Constanța a fost mărit, orașul va face o primire frumoasă».

«Dar marea Unchiule?».

«Marea?» Unchiul nu prea pricepea ce vroiam să zic prin «marea».

«Nu-mi place marea» zise el. «Imi vine rău pe mare».

Asta a fost un timp, dar iar și iar fiica de marinar plictisea Regele încărcat de necazuri, cu dorul de a merge la mare.

Și într'o zi, oh, ce veste minunată, mi s'a spus că datoria cere să ne ducem la mare. Oh, da de datorie mergeam, căci în zilele acelea nu făceai nimica de plăcere.

În sfârșit s'a hotărât să mergem la Constanța. Încântarea a fost mare; ca un copil ce așteaptă o sărbătoare numărăm zilele: Duminică, Luni, Marți, Miercuri—Joi era ziua—Constanța!

Cu o bucurie aproape bolnăvicioasă, am început să-mi aleg hainele pentru ocazie, pălăria potrivită, haina aceea de vreme rea. «Uite Nando, asta e bună, nu e așa?».

«Ce? hainele acelea?» și Prințul își strânse sprâncenele.

«Dar, draga mea, tu nu pricepi, este o vizită oficială, trebuie să fii elegantă, hainele tale cele mai bune».

«Dar când eșim pe mare?».

«Dar nu vom merge pe mare!».

«Dar Nando, cum poți merge la mare fără a eși la larg?».

«Dar, copil drag, tu nu pricepi, este o vizită oficială. Unchiul inaugurează docuri noi, vom vizita școli, vom merge la biserică și cazărmi și poate vom inspecta câteva vapoare, dar nu va fi vreme pentru altceva».

«Nu e vreme să mergem pe mare?».

«Dar nu pricepi, Unchiului nu-i place marea!».

«Dar nouă ne place—și tu o iubești Nando!».

«Da, dar Unchiul».

«Da dar Unchiul», știam ce înseamnă. Unchiul veto în viață,

omul de fier, omul datoriei căruia nu-i plăcea marea..

Așa că pusei deoparte hainele de mare și le-am scos pe cele elegante ca pentru ceai și o pălărie de care vânturile mării ar fi răs; și am mers la Constanța. Constanța.

Și Unchiul inaugură docurile; vizită școli și cazărmi, orfelinate și case pentru cei bătrâni, și peste tot eu și Nando, am fost o pereche ascultătoare, care făcea, ce i se spune. Întotdeauna am făcut ce ni se spunea... întotdeauna... cele douăsprezece ceasuri ale zilei dealungul lunilor și a anilor...

Biserică, cazărmi, orfelinate, case pentru cei bătrâni și dincolo marea! Marea chemându-mă, cântând veșnicul ei cântec, cântecul din vechia patrie... vechiul cămin din țara celor veseli și liberi.

Incepusem să obosec. Am ascultat multe discursuri, ce

nu le-am priceput, «limba lor nu era încă limba mea». Ca una care nu avea ce căuta acolo, urmam pe Unchiul care, plin de simțul datoriei, nu simțea nici plictiseală, nici oboseală. Îl urmăam de aproape, o mică străină distrată în haine prea elegante.

Ultima noastră «datorie» era să inspectăm niște cargo-boturi. Erau aliniate lângă cheiu în așa fel ca marea să fie evitată pe cât posibil. Cu capul plecat urmam, oboseală, desiluzionată, cu dorul în inimă. Un vapor după altul... și dincolo marea, marea mea, marea Tatei, marea pe care nimeni nu părea că o iubește aici, marea pe care nu mă lăsau să merg.

Și deodată în învălmășala de cuvinte, fără înțeles pentru mine, o voce... o voce ce glăsuia Englezește... Englezește... limba mea!

M'am uitat în sus; un bătrân marinar, cu părul și barba cenușie, o față blândă și un surâs bun, un uriaș de om.

Și-mi vorbea Englezește, ori măcorect Scoțiana, ce-mispunea?

«Ești o fetiță drăgălașe, adevărat drăgălașe, mă bucur să te văd, Dumnezeu să te binecuvinteze!».

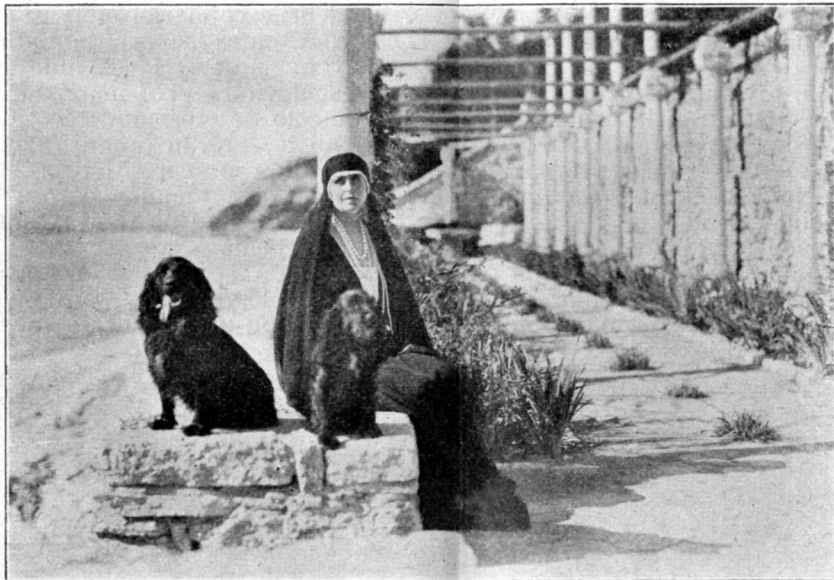
«De unde ești?» l'am întrebat tremurând.

De la Edimburgh!

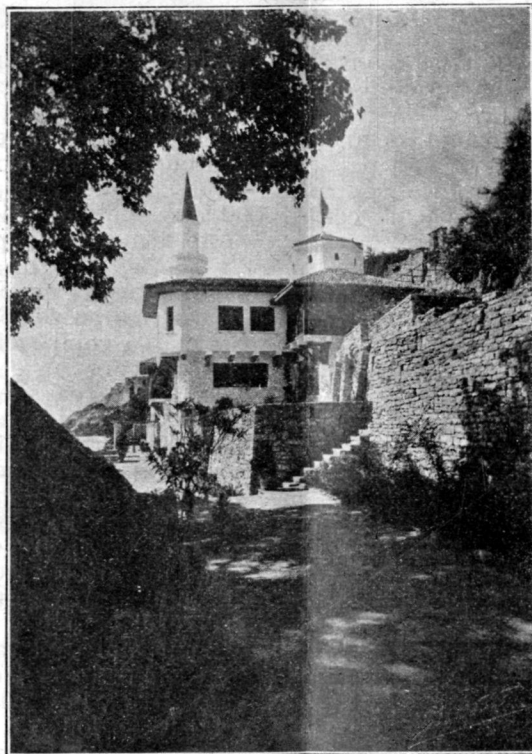
Edimburgh fusese numele meu înainte să devin o mică străină, Maria, Principesă de Edimburgh îmi fusese numele.

Și aci într'o țară depărtată, cu marea chemându-mă, marea albastră ce toți mi-o negau... venea o voce din Edimburgh, un grai scoțian, vorbind limba mea.

Tragedia fu că, cuprinsă de o mare bucurie ce era și durere,

M. S. Regina Maria pe terasa Palatului din Balci.

Palatul regal din Balci.

nu am găsit ce spune aceluia uriaș de Scoțian cu capul și barba cenușie... Nici marea nu o puteam vedea căci ochii îmi erau plini de lacrimi.

Acesta a fost primul meu contact cu Marea Neagră și mulțumesc lui Dumnezeu, nu a fost ultimul. Constanța, Mamaia, Balci, erau sortite să-mi devie dragi.

Încetul cu încetul, după ani de frământare și din partea mea multe lacrimi, severii mei educatori și cu mine am început mai bine să ne pricepem, concesiuni reciproce ne-am făcut și deși nu am vorbit pe deplin nici odată aceeași limbă, învățaram să ne cinstim și să ne respectăm opiniile celuilalt și la urmă să ne iubim cu adevărat. Eu am început să merg mai voitoare pe calea ce-mi era trasă și cei ce-mi guvernau viața îmi dădură un frâu mai lung, căci nu eram din acelea ce trebuiesc duse cu biciul.

Veni și un timp binecuvântat când Constanța ne era permisă, puțin, o săptămână, zece zile, odată chiar când sănătatea a cerut-o, ni se dădură chiar trei săptămâni! Aceasta a fost concesiunea ne mai pomenită, care ne-a fost reamintită mulți ani.

Astfel, puțin câte puțin, fiicei marinărilor îi fu îngăduit să reia stăpânirea mării.

Mica noastră marină îmi deveni dragă. Cunoșteam fiecare vapor, ofițerii și marinarii mi erau prieteni și erau fericiți să aibă pe una ca mine care ținea la lucrurile ce aparțin mării.

Aveam un adevărat aliat în bătrâna Regină Elisabeta, care iubea într-un fel mai abstract și mai poetic poate de cât mine, dar era bătrână când i s'a

permis să meargă la Constanța. Atunci fu construit micul pavilion pentru dansa pe dig, un colțșor pe care-l iubea.

De obicei când veneam la Constanța pentru un timp mai îndelungat, mi se îngăduia să stau pe unul din vasele de pasageri, când nu era în cursă. Acestea erau locașuri de fericie pentru mine și fiecare ceas îl trăiam cu tot focul tinereții mele restrânse.

Zile binecuvântate, zile fericite, sorbind mult iubita priză de mare, vele, vâslit, înot și lungi galopuri sălbatice pe largă plajă de la Mamaia, de care caii păreau că se bucură cum mă bucuram și eu. Valurile veneau spre noi ca și cum ar fi vrut să ne împiedice mersul, vântul râdea de noi, pescărușii se roteau ca lumini albe peste capetele noastre. Tinerețe, libertate, extaz, «la joie de vivre» era un răgaz de la dârja muncă a vieții...

Mi-am crescut copii să iubească marea. Am putut obține pentru ei ce nu putusem pentru mine, lungi și fericite săptămâni la mare, așa că Constanța deveni pentru ei, ce a fost Osborne, Devenport și Malta pentru mine.

Și ziua fericită veni când am putut să-mi trimit al doilea fiu la marină, în Marina Britanică, unde numele Bunicului său este încă iubit și cinstit, și a făcut din el un marină după inima mea.

Mi-a fost dată marea bucurie, acum câțiva ani, ca să mai merg încă odată la Malta, paradisul copilăriei mele, unde am fost primită cu toată cinstea datorită

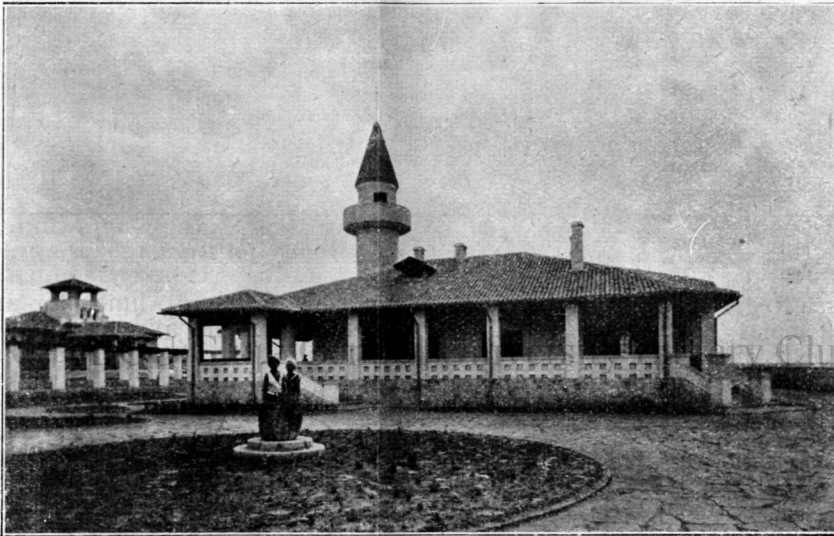
unei Regine a cărei țară s'a luptat de partea mării țării în care m'am născut. Întreaga Malta își aminti cum acum patruzeci de ani, împreună cu Mama mea și cele trei surori ale mele, când Tata comanda Flota Mediterană, ne primi cu aceleași onoruri, într-o seară minunată de toamnă, când soarele apunea.

Împreună cu fiul meu, ofițer de marină, am revăzut locurile copilăriei mele și cum prin el trăiam din nou, am putut suporta amintirile zilelor ce nu mai sunt, am putut opri vedeniile de a mă doborâ, am putut asculta fără prea mare durere vocile ce-mi veneau de dincolo de mormânt.

Anii trecură. În timpul războiului a fost distrus micul pavilion pe care Mătușa Elisabeta îl locuia, spre bucuria Constanțenilor, cărora le plăcea să-i vadă silueta albă, stând pe terasă, salutând vapoarele ce plecau și veneau.

Noi l'am reclădit și eu am petrecut multe zile fericite acolo, până ce, spre marea noastră durere, a fost din nou distrus de un incendiu, tocmai după ce-l orânduise din nou cu multă grijă și dragoste.

Azi nu-i nimeni care să-mi frâneze dragostea de mări Mi s'a îngăduit să dau drumul cu aceea patimă devenit-mai mare, ce a fosă atâta timp înăbușită, în cât Cara Dalga, marea și frumoasa casă de la Mamaia se înfăptui, o casă pe care Regele Ferdinand și cu mine o plănuiserăm pentru bucuria multora, o casă clădită pentru ospitalitatea cu odăi mari, unde mulți pot fi primiți. Dar... Dumnezeu dori să

Palatul Regal dela Mamaia.

fie altfel, noi nu trăirăm nici odată împreună întrânsa, și pentru mine singură era prea mare, așa că am dat-o mamei micului nostru Rege, reținând pentru mine doar micul pavilion în aceeași grădină.

Scumpă casă albă, mică și simplă, dar deschisă tuturor celor ce bat la ușă. Nu e un castel, nici un palat, ci o simplă locuință în culoarea zăpezei, unde domnește armonia completă.

Adorat refugiu clădit cu totul după gustul meu, simplu, rustic, nu poți ajunge la el de cât pe jos.

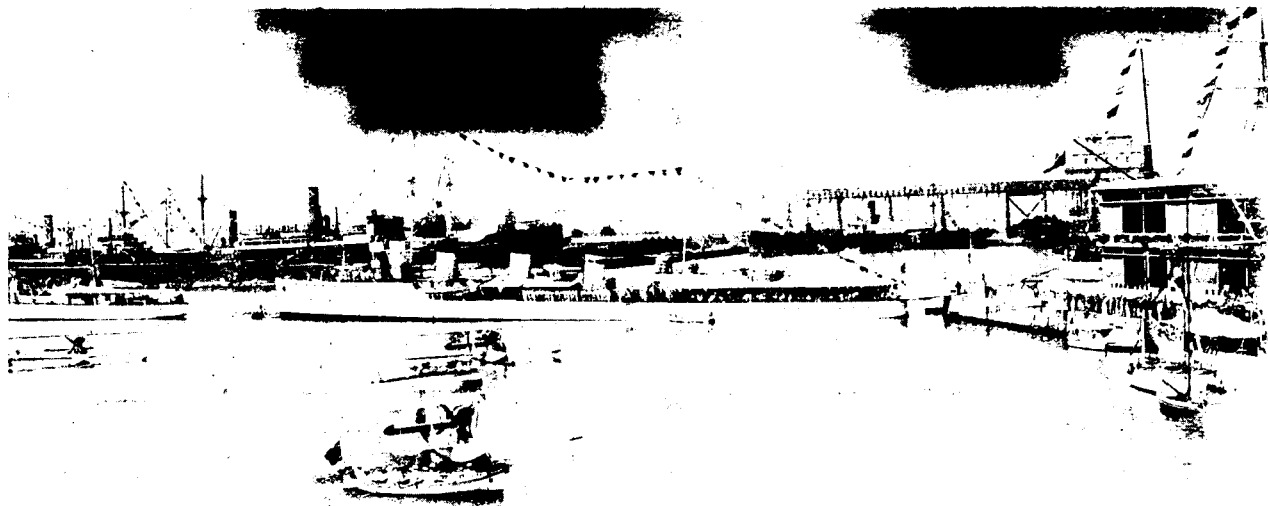
Dar marea se sparge pe terase, marea, iubita mare! Nu marea copilăriei mele, nu marea Tatei, dar Marea Neagră, care nu e neagră, ci albastră și câte odată verde, culoarea speranței.

Și Ileana, ai cărei ochi sunt mari și luminoși, Ileana copilul meu cel mai mic, care a privit adânc în inima mamei ei, merge pe ea.

Ca un fluture uriaș văd aripele ei plutind peste valuri, Ileana cu sufletul plin de visuri aleargă spre tot ce e nobil, generos și bun...

Și în serile când luna arginteză locașul nostru alb, plin de pace, stăm împreună, ea și cu mine pe pridvorul ce pare că atârână peste apă și ascultăm eternul cântec al valurilor. Și câte-odată îi povestesc de cealaltă mare, aceea mare a copilăriei mele, aceea mare largă, largă de tot, pe care Tatăl meu marină, a făcut de două ori înconjurul lumii...

heia

Portul Constanța în sărbătoare: Marina militară.

CONSTANȚA

de Prințesa Ileana.

Constanța evocă pentru mine multe amintiri, încă de când eram de patru ani. Aceste amintiri îmi sunt cele mai dragi și despre ele țin să vorbesc, căci ele m'au făcut să iubesc Constanța.

Sunt treisprezece ani, de când am stat cu frățiorul meu Mircea, acolo, în casa din oraș, care avea vederea asupra portului și în care acum e Curtea de Apel.

Mi-aduc aminte cum, în clipa când ne deșteptam, fugeam la fereastră, să privim jos, la poalele dealului, portul cu vapoarele străine sau cunoscute. La cheiul cel mai apropiat: frumoasele noastre vapoare de pasageri: Impăratul Traian, Dacia, România, Regele Carol și Prințesa Maria. Era o veșnică bucurie pentru noi, să vedem, care venise și care plecase.

La stânga: vapoarele de export străine, până la Bricul Mircea, acostat sub pavilionul de pe dig, unde stătea mătușa (Regina Elisabeta); iar mai departe: prelungirea digului până la farul Carol, care pe atunci îmi părea așa de mare; iar pe valurile venite din larg, ce păreau că mă cheamă în veșnica lor neliniște, ușor legănată, geamandura mugind. La dreapta: portul de petrol, care avea pentru noi, nu știu ce misterios, — probabil fiindcă nu fusesem niciodată acolo—iar în dosul celor două faruri, mereu vapoare. Aci chiar, dacă-mi aduc bine aminte, era Crușătorul Elisabeta, ancorat la cheiul de sub marile grânare.

Primul lucru ce-l făceam apoi, era să mergem să vedem pe mătușa. O văd și acuma într-o lungă rochie albă, cu părul despletit ca o aoreolă stufoasă și albă în jurul capului, cu zâmbetul pe buze, dând primul bun venit, sau ultimul adio vapoarelor ce plecau și veneau, — vapoare mari, liniștite și demne, ce lăsau după ele valuri lărgindu-se în chip de pană, până ce se spărgeau de dig. Mătușa adora Marea și-i plăcea să vină în micul ei pavilion, s'o vază și s'o audă mereu. După ce ne spunea bună dimineța, cu un dulce sărut, ne trimetea la joc. Când făceam prea mare gălăgie în jurul casei, eram goniți mai jos, unde Mircea, mai răbdător decât mine, pescuia împreună cu bunul

Costescu. Venea apoi la mine cu ochii strălucind de fericire, arătându-mi pești prinși de el: „Ileana, uite ce a prins Mișa“. Și cum ne iubeam mai presus de toate, mă bucuram și eu de bucuria lui. Ne mai având la urmă ce face, plictiseam pe ofițerul de gardă, ca să se joace cu noi, ofițer, care era mai totdeauna un prieten de pe „Mircea“.

A. S. R. Prințesa Ileana. Julietta

Bricul Mircea, ce amintiri aduce și el! Alb și strălucitor în soare, cu catargele înalte, cu nenumăratele parâme, ca un vis din vremea cea veche! Barca, așteptată cu nerăbdare, venea la scara de piatră a cheiului și ne ducea la bordul bricului, care era legat cu pupa la câți-va metri de chei. Aci plăcerile erau nemăsurate. Micile tunuri prin cari frații noștri mai mari trăgeau cu ciocolată! Ofițerii: Căpitan Manolescu, Locot. Istrati, Locot. Kosiński, Sublocot. Dragalina, Rășcanu și Jeles, toți ne erau prieteni; nu le dădeam un pic de pace, cerându-le ori explicații ori să se joace cu noi. Eu eram cea mai curioasă, în cât cuvintele: balord, tribord, pupa, prora etc. ajunseseră să nu-mi fie străine. Îmi plăcea să privesc în sus la catargele cu velele strânse, cu parâmele ce fă-

ceau pe cer un motiv minunat și cari îmi păreau atât de sus! Iar imaginația îmi împletea povești minunate, când chemarea lui Mircea: «Ileana, asta ce?» Mă readucea la realitate.

Il văd și acuma: o figură mică, într-o rochiță albă, peste pantalonăși scurți; picioare solide, arse de soare, umeri lați, un căpșor rotund cu părul neondulat; blond de tot, ochii mari, căprii și o gură ce zâmbea mereu. «Ileana, asta ce?» și arăta cu brațul întins și un deget mic și gras, lucrul ce dorea să-l știe; și eu îi răspundeam cu drag....

Intr'o zi ne-au dus, pentru prima oară, cu barca, în larg, pe valuri. În primul moment simții, cum mi se oprește inima; iar Mircea se strânse tot mai aproape de mine. Pentru el însă avui curajul să înfrunt frica și să pot vedea frumusețea. Din clipa aceea nu m'am mai putut sătura de valuri și de Mare!

Ne duceam și la «Impăratul Traian». Aci ne aștepta

căpitanul Periețeanu, căruia îi ziceam «Pikitani»; și era bun cu noi, cum rar a mai fost cineva. Bucuria cea mai mare a noastră era, când ne ducea sus la comandă și acolo se juca cu noi. Pe comanda lui, unde a stat atâta timp, cât vaporul lui drag plutea pe apă, acest marinar între marinari, mic la stat, era mare la inimă și la minte.

De Crucișătorul «Elisabeta» mi-aduc aminte mai puțin, căci în ultimul an nu mai era acolo. Îi văd doar bordurile de fier negru, scara, ce urca sus și ofițerii, care ne așteptau. Însă cum îi chema și dacă i-aș mai cunoaște pe aceștia, nu pot spune, căci eram mică și orizontul meu nu trecea de centironul lor. Mi-aș putea cel mult aminti de picioarele lor, ceia ce nu e suficient spre a recunoaște pe cineva.

Mai am o amintire vagă dar măreață: venirea Țarului la 1914.

Era o zi minunată și toți erau în haine de sărbătoare. Era o mare cinste, ce ne-o făcea Împăratul tuturor Rușilor. Fiind însă prea mică, pe mine nu mă interesa decât că-mi voi vedea verișoarele pe care nu le cunoșteam.

Par'că văd și acum frumosul yacht acostat la chei, iar din el eșind curtenii ruși, toți înalți, în uniforme minunate. Pe mine însă numai cazacii mă făceau să-i invelsc cu mirare. Înalți, cât un brad; trași ca prin inel; cu talia mică și pe piept cu numeroase cutii de

cartușe, lucrate în argint; cu fețele lor roșcovane, cu barba lor neagră, sub căciulile de astrahan. Ieșiau mereu, mereu; iar la urmă, Țarul și Familia Lui. Bine nu-mi aduc aminte, dacă m'au sărutat toți. Știu numai, că mergeam în urma surorilor mele, să dau bună ziua curtenilor ruși. Cum eram eu însă foarte mică iar ei foarte înalți, nici nu mă băgau în seamă! Deodată simții o mână în mâna mea. Era cineva puțin mai mare ca mine: fiul Țarului!

«Cum te cheamă?» l-am întrebat. — «Alexis» mi-a răspuns și pe loc ne-am împrietenit, ținându-ne de mână tot restul zilei.

Le-am făcut o vizită pe yacht. Mi-aduc aminte, că aveau coridoare cu covoare roșii, moi sub picioare, și la fiecare ușă, doi cazaci, ca două statui. Ce a mai fost nu prea știu, verișoarele mele erau draguțe și bune cu mine și de Tatiana mă îndrăgosisem în deosebi.

Au stat numai o zi. Pe urmă s'au întors în împărăția lor, care azi nu mai este. Nu voi uita nici-o dată

apoi ziua, când am aflat că au fost așa de mișelește uciși, și mai ales îmi amintesc pe Alexis care-mi făgăduise, că va reveni să mă ia și să mă ducă în țara lui.

Eu aveam 5 și el 6 sau 7 ani, și fiind copii, luam lucrurile în serios.

Acuma el nu mai este, s'au dus toți pe vecie.

Un neam întreg de oameni minunați, din al cărui sânge, sunt mândră, că curge și în vinele mele.

Seara, Mircea și eu ne culcam osteniți și fericiți, împărțind bucuriile zilei până ce somnul ne cuprindea.

Viața, unul fără altul, nici nu intra în gândurile noastre.

Și au trecut treisprezece ani de atunci!

Moartea și războiul ne-a răpit mulți dragi; iar o boală grea l-a luat și pe Mircea.

M'am întors la Constanța tocmai în 1926.

Am găsit-o la fel.

Nimic nu se schimbase, afară de oameni.

Am fost și pe «Împăratul Traian» cel frumos și drag.

M'am dus și pe Bricul «Mircea».

Acum îmi părea foarte mic și figurile de pe dânsul îmi erau străine, afară de bătrânul Antonio.

Pe când toți râdeau, eu îmi revedeam zilele copilăriei și par'că auziam: «Ilană! Iasta ce?».

Asta e, Mircea scump, dragostea noastră, care ne

unește veșnic, arde cum arde candela la mormântul tău din Cotroceni.

Iar când drumul vieții mele mă va duce lângă tine, dragostea noastră va fi rămas aceeași în infinitatea timpului.

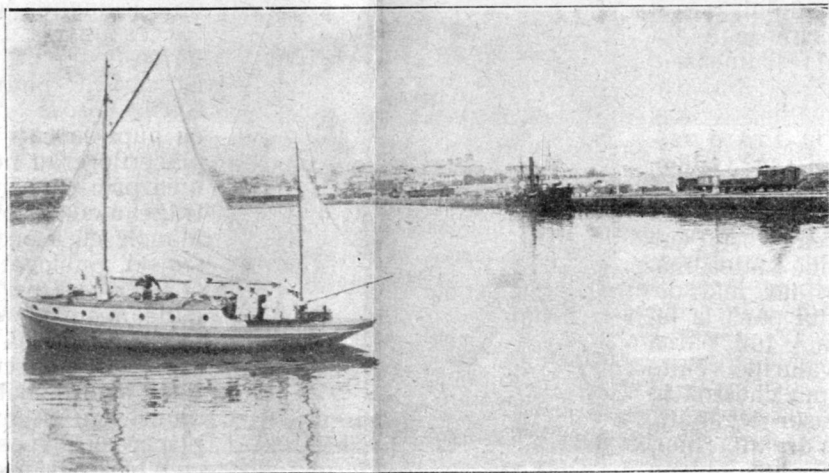
Și ori unde ași merge, în orice port, cât de mare și de frumos, numele de Constanța va evoca pentru mine toate aceste amintiri.

Va evoca dragostea ce mi-a dăruit-o Marea.

Constanța va rămâne pe veci, și pentru mine întotdeauna, portul porturilor.

A. S. R. Principesa Ileana, pe bordul distrugătorului «Mărăști» în plină viteză.

Yachtul «Isprava» proprietatea și condus de A. S. R. Principesa Ileana, în calitate de comandant de vas.

mânea pe veci, și pentru mine întotdeauna, portul porturilor.

Ileana

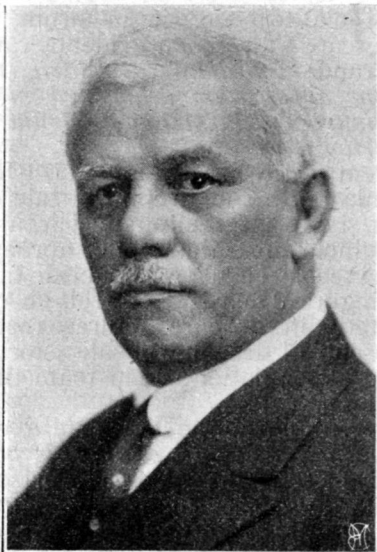
DOBROGEA

de **I. Simionescu**
Profesor la Universitatea din Iași.

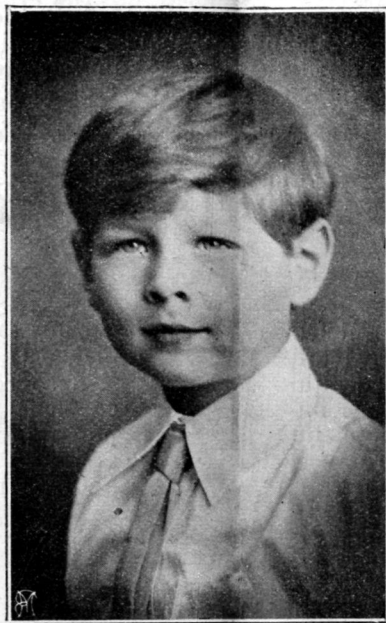
Dunărea făcându-și loc spre mare, se îndoiaie ca un cârlig, ce prinde de restul țării pământul dobrogean. În aparență larg șant despărțitor, bătrânul fluviu formează iarna punte alunecoasă de ghiață, peste care ușor trecură puhoaietele omenesci din o parte în alta a ei. Așa deveni de demult Dobrogea, Sciția minor. Pe ghiață, dar și cu luntrea, transportau mocanii ardeleni turmele de oi mănate până la țărmul Mării. Așa se întemeiară gospodăroasele sate mocănești dealungul și în curmezișul Dobrogei, țesându-se deasă pânza românismului peste tot. Dumnealui Hagii Neculai Ghiță Poenarul, de loc din Poiana Ardealului zidește biserica din mijlocul Mănăstirii Cucușului, după cum oierii din Săcele și azi mai țin de portul strămoșesc, dând vioiciune satelor de lângă Constanța.

Încălzită de un soare mai mediteran, e lovită în lungul coastei de valurile asprului Pont-Euxin, pusă în drumul celor ce răvneau splendorile Bizanțului, aproape de grănarul jinduit al stepelor din Basarabia și Muntenia de azi, Dobrogea fu mereu furnicar omenesc.

Cremenele cioplite găsite lângă Hârșova, sunt semnele lăsate de oamenii zorilor omenirii, după cum șiragul cetăților de lângă țărmul mării, acoperite de praful de stepă, arată centre înfloritoare încă din era protoistorică. De pe vremea când corăbiile ancorau în portul Istros, cu splendidele ruine azi împotmolite de fundul lacului Sinoe, au rămas legendele belciugelor înțepenite până și pe vârful dealului Denistepe.

Al. Lapadatu
 Ministru Cultelor și Artelor
 Președ. de onoare al comitetului organiz. al Serbărilor.

Vintilă Brătianu Juliette
 Președintele Cons. de Miniștri
 și Ministru de Finanțe.

Pe urma vechilor greci, veniră Romanii, a căror castre, cetăți și valuri împânzesc toată Dobrogea dela monumentul din Adam-Clissi, până la Troesimis din fața Brăilii, centrul legiunii a 5-a macedoneană.

Strălucirea de o clipă și de pe vremea bizantină se stânse; când puhoaietele năvăliră dinspre Asia, dinspre nord ca și pe la sud, amuțiră orice viață proprie atâtea veacuri.

Vremea lui Mircea cel bătrân, stăpân și peste Durostor, învie la

1877. Stăpânirea română începe să măture frunzele moarte ale trecutului. De sub învălișii ce-i înăbușă, colții ascunși ai românismului încep să crească înviorați. Urmele neprielnice de demult se șterg odată cu spălarea spumei de omăt. Azi n'au rămas decât ici și colo, reslețe, tot mai pe sfârșite, înecate în desfășurarea vioaie a stăpânitorilor de drept.

După realipire, în Dobrogea se concentrează chiar dela început o bună parte din munca stăruitoare ce am pus-o ca să schimbăm fața României dela 1866. Portul Constanța, dintr'un biet popas nesigur al corăbiilor de pescari, ajunge al doilea port de samă al Mării Negre. Azi prin el suntem strâns legați de apusul Europei, căci drumul cel mai scurt și mai comod către Constantinopol trece prin Constanța. Prin acest port suntem legați și de restul lumii, prin vapoarele noastre luxoase, care duc pavilionul românesc până în capătul răsăritean al Mediteranei. Cel mai lung pod din lume, când a fost terminat, opera muncii și a științei românești, unește mai strâns provincia transdanubiană de restul țării.

În acest chip sărbătorind aniversarea de jumătate veac a realipirei Dobrogei la matcă, sărbătorim în același timp și străduința noastră uriașă față de condițiunile în care s'a desfășurat, de a șterge așa de repede veacurile de acalmie și întârziere din viața poporului nostru.

Dobrogea este un muzeu viu al greutăților prin care a trecut țara întreagă, neamul întreg. Mozaic etnic, cu preponderarea covârșitoare a elementului de baștină, fiecare neam ne spune fazele diferite și de variată durată, a sbuciumărilor istorice ce le-am răbdat.

V. P. Sassu, fost Ministru
 Președ. activ al comitetului organiz. al Serbărilor.

Pământul ei, cu forme domolite de vreme, e variat ca și al țării întregi, dela munții Măcinului ce ascund cuiburile vulturilor pleși, până la surzătoarea Coastă dela Balcic, cu lumina și căldura unui soare mediteran, ce face să crească smochinii. Pretutindeni e belșug, căci pretutindeni e și muncă. Noianul apelor ce o înconjoară alcătuiesc parcul cel mai bogat în pești din Europa întreagă, iar condițiunile de climă sunt de așa natură încât va-

lurile de spicuri aurite se întind peste tot. Unde nu sunt, pajiștile dau hrană căldurilor nenumărate de oi, cai și vite cornute, iar pădurile, către nord și sud, nu-i lipsesc.

Lumea legendelor ca aburul unei vieți intense din trecutul străvechiu; urmele orientului depărtat, păstrate în rămășițele stăpânilor de eri; blândețele tablouri de relief ce odihnesc privirea; un amestec de faună și floră dintre Asia și Eu-

ropa; soarele ce dă colorile vioi valurilor mării și țărmlui sbuciumat din spre sud; pământuri ce nasc cu proaspătă svâcnire a vieții din deltă; oameni și locuri, trecut și prezent, toate se îmbină în această provincie a noastră, pentru a-i da un tipar unic, atractiv și neuitat.

Iată de ce trebuie să ne fie dragă, nu numai pentru că face parte pentru vecie din mândrul trup al României.

POPULAȚIA DOBROGEI

de C. Brătescu.

Prof. Universitar, Cernduși.

După cum geologul, cercetând pământul Dobrogei, constată o surprinzătoare varietate de formațiuni, de la cele paleozoice până la aluviunile recente; și după cum climatologul și biogeograful întâlnesc pe acest colț de planetă numeroase caractere, care ne duc unele spre Mediterana, altele spre stepele pontocaspice, unele spre Europa centrală, altele spre podișul Anatoliei, — tot asemenea antropologul și etnograful văd în populația Dobrogei un adevărat mozaic de rase și de neamuri, un muzeu etnografic viu; iar istoricul, urmărind destinele acestui pământ, urmărește o succesiune de culturi suprapuse și de schimbări politice, în care forța cuceritoare vine când dela nord, când dela sud și când dela apus.

„O adevărată corabie a lui Noe este pământul Dobrogean. Mai ales primăvara și toamna, când

apele sunt înpânzite de puzderia păsărilor călătoare, furnicarul cel mai bogat de animale în Dobrogea se află. Dela mistreții cărora le place destul umbros al plaurului, până la helgheta ca uinsă, lungă de o șchioapă; dela vulturul mareș și pajura voinică, până la aușelul ce-și țese din păslă cuibul ca o pungă, animându-l de vârful ramurilor de salcie, ori pescărușul albastru numai smaragde și topaze; dela șarpele lui Aesculap, gros și lung, până la șopârlița cu bumbi de sîdef; dela lenevosul somn și gustosul morun, până la svârloga cât un vierme; dela lăcusta pustiitoare până la tânjarul aducător de friguri, — tot noianul animalelor felurite mișună prin iarbă, pe sub pământ, în ape ca și în aer. Unele au venit de departe; altele, musafiri vremelnici, dau un colorit exotic. Flamingii din delta Nilului fac uneori vizită neamurilor lor dela gurile Dunării, iar vestitul șarpe boa își are drept re-

Monumentul Împăratului Traian de lângă Adam Klissi așa cum a fost în vechime.

prezentant pe *Exijx Jaculus*, care stă toată ziua ascuns în nisip. Familii răzlețe de foc stau ascunse în grottele săpate de valuri la Cavarua.

„Și plantele dau Dobrogei un caracter exotic. Până aproape de Agighiol, liliicii înfloresc pe coasta dealurilor, iar semințele plantelor din Dranscaucasia și Persia au incolțit pe pământul Dobrogean, alătura de obișnuitele flori de prin meleagurile noastre.

„Acelaș amalgam se observă și printre oameni. Nu este numai babilonia în spațiu, dela Tătarii în stingere și Găgăuții cu origine enigmatică, până la Italianii, cari au menținut vioiciunea lor meridională în satul Cataloi. E mai ales variațiunea în timp. În Dobrogea, mai mult de cât ori unde, se găsesc suprapuse civilizațiuni stinse, străvechi, straturi istorice continuând pe cele geologice.“¹⁾

¹⁾ I. Simionescu: Dobrogea. Analele Dobrogei An. I. No. 3, pag. 349—353.

Dacă Dobrogea, dintre toate provinciile României, este cea dintâi care intră în lumina istoriei și dacă romanizarea s'a înfăptuit aci mai curând ca peste fluviu, așa în cât cu drept cuvânt s'ar putea socoti drept unul din cele mai vechi leagăne ale poporului român; dacă, de altă parte, a avut un trecut atât de sbuciumat, fiind pustiită

în repetite rânduri de invazia popoarelor și secătuită de mersul armatelor; dacă, în fine ea se găsește astăzi cu o majoritate de element românesc și ca parte integrantă a Daciei refăcute, — aceasta se datorește în primul rând faptului că s'a nemerit la o mare răspântie de drumuri și, când n'a jucat rolul de cetate întărită cu ziduri, cu valuri și cu oști, ea a fost o poartă de trecere între nord și sud, între Carpați și Mare, deci un drum, cu toate consecințele ce decurg din această împrejurare.

Și n'a fost un singur drum, ci trei, care s'au pus în evidență rând pe rând: un drum al Mării, un drum al stepelor dela nord și al podișurilor dela sud și un drum al râurilor dace.

Pentru aceea, când la 1878 România reintră în drepturile sale de stat și de rasă, realipindu-și această provincie înstrăinată de aproape cinci secole, ea n'a găsit aci de fapt o singură Dobroge, ci trei, cu caractere diferite, care lămuresc rostul deosebit al dezvoltării sale istorice ca și al populației sale în toate timpurile.²⁾

I. Intr'adevăr, pe deoparte avem litoralul Mării cu vechile sale porturi, ferestre deschise spre orizonturile de ape, pe unde vin drumurile din spre Mediterana. O legendă străveche, mai veche de cât războiul Troiei, pomenește de stânca

²⁾ N. Torga: Cele trei Dobrogi pe care le-am găsit. Analele Dobrogei, An. III, No. 1, pag. 25—29.

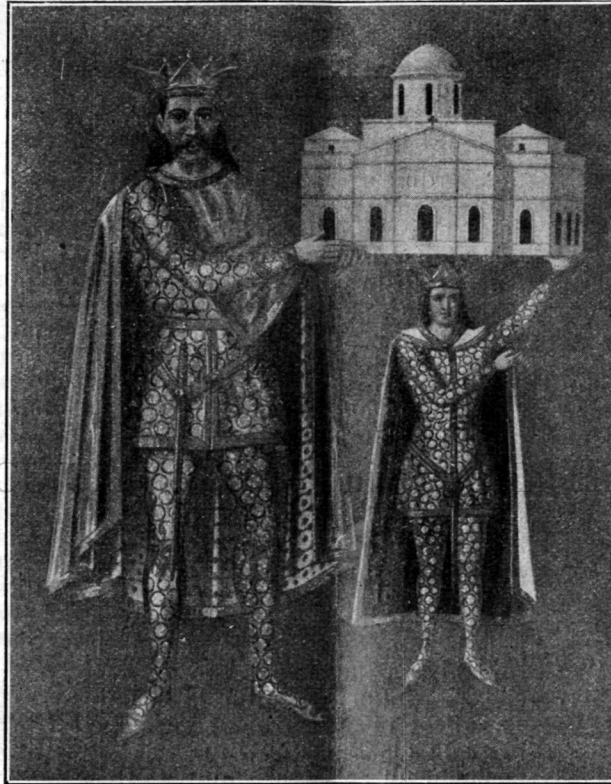
dela Tomi — Constanța de astăzi — unde fac un popas Argonauții în fuga lor din Colchida. Coloniștii miliesieni întemeiază aci în sec. VII-a. Cr. o primă așezare comercială, ajunsă mai târziu, sub Romani, la mare înflorire, așa în cât Constanța trece drept metropola Pontului Euxin. Intr-o insulă mai la nord, astăzi înnisipată, din laguna Sinoe, alți coloniști înființează vestita cetate comercială a *Istriei*; Doriinii se așază mai la miază-zi în *Kallatis* (Mangalia) și iarăși, alte roiri de Elini, veniți din regiunile Egeei, pun temelile orașelor *Dionysopolis* (Balcic), *Bisone* (Cavarna), *Halmyris* și alte centre mai mici; ba chiar înaintează și pe Dunăre până la *Aegyssus* (Tulcea), *Axiopolis* (Cerna-voda) și *Durostorum* (Siliștra), unde se opresc în fața energiei băstinașilor thraci.³⁾ Aducând cu dânsii concepția unei culturi înalte și străvechi, — care se manifestă în templele lor de marmură; în vasele, ornamentele și statuile lor; în monezile și inscripțiile de pe stele; în sarcofagiile, necropolele și pietrele funerare, care ne desvăluie mișcătoare «gânduri despre lume și viață»⁴⁾; în viața lor politică, religioasă și socială⁵⁾ — acești coloni veniți depe mare au jucat rolul unui element civilizator față de băstinașii din interiorul provinciei, de la cari cumpărau cerealele, pieile și peștele sărat, spre a-l duce în corăbii către orașele grecești din Mediterana. Conflictele cu aceeași băstinași, față de cari se apărau înconjurându-și orașele cu ziduri pe insule și peninsule, găsiră un sfârșit când legiunile romane întinseră și'n aceste părți binefăcătoarea «pax romana». Dintre acești oaspeți ai Dobrogei s'a ridicat Demetrios-Callatianul, geograful care pela anii 216—200 a. Cr. scrise «Despre Asia și Europa» în 20 cărți, folosite de istoricii și geografii posteriori; printre ei și-a cules informații vestitul polyhistor Herodot, urmărind drumul lui Dariu al lui Histasp; și dela ei capătă în semn de apreciere o cunună de aur nefericitul poet Ovidius, exilat în Tomi de mânia împăratului August. Persistența lor la litoralul M. Negre în colonii harnice de negustori se

constată până la risipa totală a cetăților de către barbarii dela Nord. Imprăștiati din vechile lor așezări, ei totuși se refac și se adună din nou în epoce mai liniștite, adăogindu-se cu apfluxuri de noi coloniști și fiind sprijiniți pe mare, până în sec. XIV, de flota bizantină. În vremuri de decadență ei cedează întâetatea Venețienilor și Genovezilor,⁶⁾ pentru ca în epoca modernă să-și recucerească situația pierdută și să intre în concurență cu un nou element negustoresc, foarte bine înzestrat și sosit în porturile Dobro-

matelor, urmată de expansiunea politică.

Și drumul stepelor a dus la mici alcătuirii politice, însă trecătoare. Skymnos din Chios, care s'a servit de scrierile lui Demetrios din Kallatis, arată că Scythii se întindeau în Dobrogea în sec. II a. Cr. până la râul Zyras, astăzi Batova, sau Valea-fără-iarnă, dincolo de care erau Krobyzii thraci. Cercetările numismatice au descoperit pe monezile aflate la Balcic, la Cavarna, la Mangalia și chiar în insula Șerpilor un șir de regișori sciți, un Kaiutes, Tanusa, Charaspes, Arkos, Sarias, cari, după părerea lui Sutz⁷⁾, stăpâneau întreaga Dobrogea și de la cari și-a tras numele și provincia: *Scythia Minor*. Coloniile grecești depe litoral erau înconjurate de posesiunile acestor regi, iar mormintele lor trebuiesc căutate în tumuli⁸⁾ cari, mai ales în părțile Mangaliei și Cavarnei impresionează prin tainele pe care le ascund.

Tot din spre stepele dela miază-noapte s'au lăsat în aceste părți, în sec. VII, Bulgarii, sub conducerea kaganului lor Asparuch; însă ei veniră ca ceată de pradă și privirile lor erau îndreptate mai ales spre trecătorile Balcanilor și spre marea cetate bizantină, care înfloria pe malurile Cornului-de-aur. Neputând fi respinși de Bizantini, ei se așezară ca «federati» ai lor în pământ roman. Mai târziu ei poartă o serie de războaie sângeroase cu stăpânitorii imperiului, în tendința de a-i moșteni; însă expediția lui Tzimiskes în sec. X pune un sfârșit acestui stat în părțile sale răsăritene și stăpânirea Bizanțului se întinde iarăși până la Dunăre.⁹⁾ În a doua jumătate a sec. X un prinț rus, Swiatoslav, coboară din părțile Kievului la gurile acestui fluviu și întemeiază la Siliștra o stăpânire efemeră, pe care în curând o desființă, într'un războiu, energicul împărat Tzimiskes.¹⁰⁾

Mircea cel Bătrân, cu fiul său Mihail

— Intemeietorul Mănăstirei Cozia, unde este înmormântat —
— În urma isbândeii asupra Turcilor, care năvăliseră în Ţara Românească, Mircea ocupă Dobrogea până la Mare, cu cetatea «Dârstorului» și alte cetăți turcești (1400).

gei pe aceleași drumuri de ape: cu Armenii.

În scurt, drumul Mării a fost drumul comerțului și drumul luminoasei civilizații mediteranee, care a pus în contact pe băstinașii Dobrogei cu lumea hellenică și mai târziu, prin Genovezi și Venețieni, cu cea italiană. Lui i se datorește și astăzi procentul cel mare de negustori greci și armeni din orașele — porturi dobrogene.

II. *Al doilea drum este aceluși al stepelor ponto-caspice dela Nord și al podișurilor dela sud*, primul caracterizat prin invazia și migrarea popoarelor spre Mediterana, al doilea prin înaintarea cuceritoare a ar-

³⁾ N. Iorga: Drepturi naționale și politice ale Românilor în Dobrogea. *Analele Dobrogei*. An. IV, No. 1, pag. 3—48.

⁴⁾ V. Părvan: Gânduri despre lume și viață la Greco-Romanii din Pontul stâng.

⁵⁾ V. Părvan: Gerusia din Callatis. *An. Acad. Rom. Ser. II. Tom. XXXIX, 1916—19*, pag. 51—90.

⁶⁾ N. Iorga: Veneția în M. Neagră. *An. Acad. Rom. XXXVI, p. 1043—1118 și XXXVII, p. 1—76.*

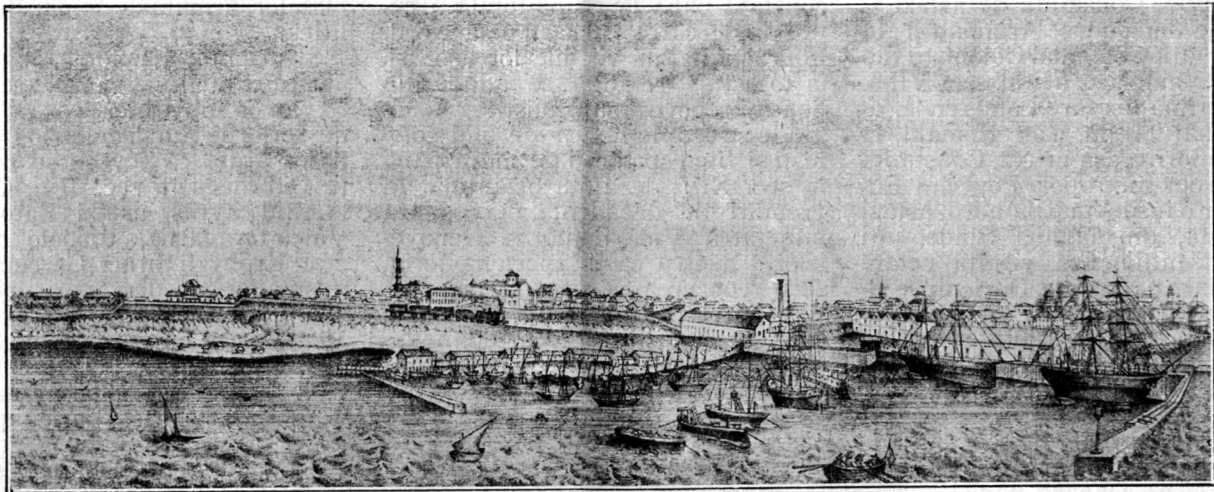
⁷⁾ M. C. Sutz: Contribuțiunea numismaticeii la istoria antică a României transdunărene. *An. Acad. Rom. XXXVIII p. 523—532.*

⁸⁾ O. Tafrali: Les tumuli de Callatis. In *Arta și Arheologia*. An. I fasc. II, 1928 p. 23—53.

⁹⁾ N. Iorga: Observările unui istoric asupra evenimentelor din Balcani. *An. Acad. Rom. XXXV p. 119.*

¹⁰⁾ Leo Diaconul: *Vezi trad. acestui episod războinic de C. Brătescu, în Anal. Dobr. An. I. No. 2. p. 282—309.*

N. Iorga: *Chestiunea Dunărei. Valenii de Munte 1913. — Chestiunea M. Mediterane. Valenii de Munte 1914. — Scurta istorie a Slavilor răsăriteni. Buc. 1919.*

Portul Constanța în secolul trecut.

În afară de aceste cuceriri politice mai însemnate pe care ni le-a trimis nordul, poarta Dobrogei n'a văzut trecând prin ea spre țărnușile calde ale Mediteranei de cât triburi migratoare, începând cu Sarmatii de cari vorbește Ovidiu și cari sosiau peste fluviul înghețat în carele lor scârțâitoare, până la Țigăniile răscoliți în vetrele lor indiene de o invazie tătară, precum și un șir lung de alte neamuri cum sunt Carpicii cei învinși de Aurelian, Scyrii și Sadagarii, apoi o parte din Alani, cari cu șeful lor Chaudax fură stabiliți de Valens, după marea trecere a Goților, la 375; în fine Hunii, Avarii, Slavii, Pecenegii, Cumanii și Tătarii, mai mult în trecere, ca pe un drum, nelăsând pe urma lor de cât semnele invaziei și, nu mai cei din urmă, rămășițele disparente ale unor așezări cu totul primitive¹¹⁾.

În scurt, drumul stepelor nordice este drumul energiei barbare distrugătoare, un drum mai mult de jale și de întunerice, care în anumite epoci reușește să înăbușe frumoașă și străvechea civilizație ellino-romană, împlântată de secole în acest cotlon înaintat al Mediteranei.

Lăsând la o parte marile expediții înarmate ale unui Darius fiul lui Histaspes, — căruia singuri Geții «nemuritori» încearcă a-i opune o îndărătnică rezistență în drumul său spre vadul dela Isaccea, care trebuia să-l ducă în stepele Sciților dela nord, — precum și expedițiile macedonene ale unui Filip și Alexandru cel Mare, — două popoare venite din spre sud au avut o influență hotărâtoare asupra destinelor politice și etnografice ale Dobrogei: Aceștia sunt Romanii și Turcii. Pe când însă Romanii, porniți din peninsula lor italică, aduceau aci, odată cu stăpânirea poli-

tică, ordinea și pacea romană, dar și o sistematică colonizare oficială, alături de tradițiile unei înalte culturi ajunse la apogeu, — Turcii, din potrivă, sosiți pe drumurile de stepe înalte ale Turanului și Anatoliei n'au adus de cât duhul pustirii și împrăștierea, până aproape de dispariție, a străvechei populații traco-romane, nevoită în mare parte să-și caute un refugiu peste fluviu.

Săpăturile arheologice ale lui Tocilescu și mai ales ale lui Pârvan în această provincie,¹²⁾ au scos la iveală, din ruine de cetăți și din morminte, din valuri de apărare și așezări mai vechi sau mai nouă, bogate concluzii cu privire la populația *autohtonă*, la procesul de romanizare, la organizația provinciei și la înflorirea culturală la care s'a ridicat în epoca romană. Nicăeri în peninsula Balcanică, în afară de Hellada, nu se citează atâtea orașe și cetăți, îngrămădite pe un spațiu mai mic ca în Dobrogea. De-alun-

gul hines-ului Scythic, pe latura Dunării, au înflorit *Transmarisca* (Tur-tucaia), *Nigriniana*, *Durostorum* (Siliștra), *Sucidava*, *Axiopolis* (Cernavoda) numită mai târziu St. Cyril, *Capydava* (Calachioi, General Cernat), *Corsium* (Hârșova), *Beroe*, *Troesmis* (Iglița), *Arrubium* (Măcinul), *Dinogeția* (în fața Galaților), *Noviodunum* (Isaccea) *Aegyssus* (Tulcea), *Salsovia* (spre Mahmudia) și *Ad-Stoma*, continuate la litoralul Mării cu pomenitele colonii grecești, iar în interior, pe un drum central în sensul meridianului, cu *Abrytus* (Abtat Calessi), *Zaldapa* (la S. E. de Siliștra), *Tropaeum Trajani* (Adam Clisi), *Ulmelum* (Pantelimon), *Ibida* (Slava Rusă) și alte o sumă de așezări mai puțin importante. Ca o rodie plină de sămburi, așa era Dobrogea plină de cetăți, castele și orașe în epoca romană. În potriva barbarilor dela nord, o flotă plutia pe apele fluviului, mai multe legiuni erau înșirate dealungul Dunărei și două valuri săpate în epoce diferite, între Cernavoda-Constanța, alături de unul mai vechiu, însemnau liniile de rezistență în cazul când barbarii ar fi fost scăpați dincoace de fluviu. În urma războaielor lui Traian cu Dacia, care s'au purtat și sus în munte, pentru Sarmisegethuza, dar și jos la Mare, în Dobrogea, în dosul acestor linii, la anume depărtare, fu înălțat pe un podiș *Tropaeum Trajani*, cel mai mare monument de piatră pe care l-a ridicat cuceritorul în pământul dacic. Provincia fu împărțită în teritorii pe care ni le descopere inscripțiile desgropate: un *teritorium Capidavense*, *Histriae*, *Tomarum Callatidis*, *Argamensium*, *civitatibus Ausdec...*, cuprinzând în teritoriul lor numeroși vici și pagi, cu locuitorii lor vicani și pagani. Romanizarea face progrese repezi în dacia dacice și'n satele gete și bessice, ale căror nume unele sunt terminate în — dina. Inscriptiile ne

¹²⁾ *Gr. Tocilescu*: Dacia înainte de Romani. Buc. 1880; Folles et recherches.

V. Pârvan: Cetatea Ulmetum. An. Ac. Rom. XXXIV p. 497-608; XXXVI p. 245-328 și 329-420; XXXVII p. 265-304; Descoperiri nouă din Scythia Minor. An. Ac. Rom. XXXV p. 467-550; Cetatea Tropaeum Buc. 1912. Zidul cetății Tomi. An. Ac. Rom. XXXVII p. 415-450. Inscriptiile găsite în 1914 și 1915. An. Ac. Rom. XXXVIII p. 533-732. Salsovia; Histria An. Ac. Rom. Ser. III T. II Buc. 1924 p. 1-132.

G. Murnu: Dela cetatea Tropaeum-Adam Clissi. Basilica cisternă. An. Ac. Rom. XXXVI p. 421-440.

C. Lițica: Castele romano-bizantine în Dobrogea. Convorb. Literare No. 3-4, 1920.

G. Popa-Lisseanu: Drăstorul. București 1913; Cetăți și orașe greco-romane București 1914.

Netzhammer: Die christlichen Altentümer der Dobrogea. București 1906.

E. Kalinka: Antike Denkmäler in Bulgarien. Wien 1906.

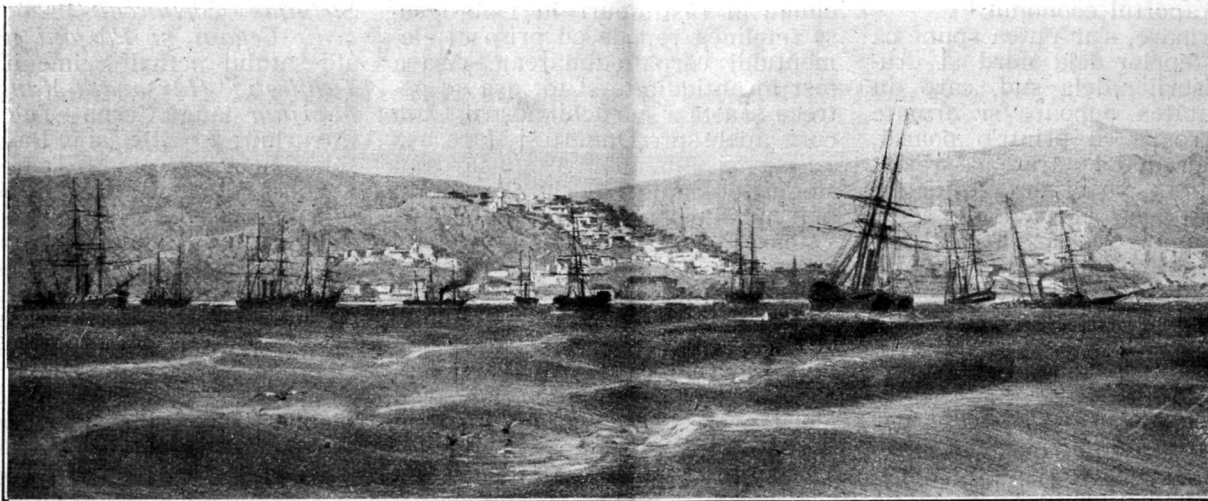
Procopius: De Aedificis.

Fabula Pentingeriana.
Weiss: Dobronchcha in Alterthum. Sarajevo 1911.

C. Brătescu: Dobrogea la Ovidius Anuar. de geogr. și antropogeogr. București 1911.

¹¹⁾ *A. Xenopol*: Istoria Românilor.

N. Jorga: Istoria Românilor. Vălenii de Munte 1910.

Portul Balci (desen din anul 1855).

arată în ele o populație mixtă, care urma să se contopească: «cives Romani et Bessi consistentes regione Capidavae», «cives Romani et Bessi consistentes vico Ulmeto», «cives Romani et Lae (pti?) consistente, vico turre Muca...» etc. Alături de Geți și Romani, Bessii colonizați până la Ulmetum sunt cel mai numeros și mai vestit neam thracic din Scythia Minor. Până și râurile țării căpătară, unele numiri latine: un Turgiculus (Suflaru), un Picusculus (Potur), alături de cele cu nume vechi iranice, cum sunt: Sampaeus (=drum curat, Beidand), Calabaeus (=apa neagră, Casimcea), Gabranus (Hagi Avat), Zaldapa (=apa galbenă¹³). Paralel cu romanizarea și răspândirea culturii mediteranee a mers, pe urmele apostolului Andrei, și creștinismul, care prinse rădăcini adânci în această provincie. O serie bogată de episcopi ilustrează scaunele păstorești din Tomis și Durostor¹⁴.

Așezarea provinciei Dobrogene și natura sa de cetate întărită, care domina feritele depresiuni vecine, a însemnat pe Romani să pășiască și peste fluviu, însemnând hotarele teritoriilor anexate prin castre și valuri¹⁵. Aceasta a dat Dobrogei

posibilități de mare înflorire economică, așa în cât cucerirea romană din sud a însemnat pentru provincia noastră, pe de o parte stabilirea păcii și ordinii romane, iar de alta, răspândirea unei culturi superioare din spre Mediterana, adoptarea limbii latine populare ca limbă curentă de către autohtoni, implantarea creștinismului și o frumoasă înflorire economică. Ajungând posesiune romană cu mai bine de un secol înainte de cucerirea Daciei de Traian și rămânând în hotarele imperiului încă o vreme îndelungată după părăsirea Daciei de Aurelian, — Dobrogea se romanizează deplin și devine un leagăn al poporului român, și unu dintre cele mai puțin însemnate. Ca o provincie marginașă și ca o cetate înaintată spre Stepele pontice, de unde venia lumea barbară, Dobrogea continuă tradiția romană sub Constantin cel Mare, sub Justinian, sub Comneni și în genere sub Bizantini. Prin sec. XI ea stă sub conducerea unor duci de Paristrion, cu reședința în Durostor, cari aveau însărcinarea să apere la Dunăre hotarul împărăției¹⁶. De aceea la 1164, când Manuil Comnenul pornește un războiu în contra Ungurilor, el îi poate ataca «din părțile de către Pontul Euxin», «cu nenumărata mulțime Vlăhi, despre cari se spune că sunt colonii din Italia», precum se exprimă Kinnamos. Totuși, moștenirea romană prezintă scăderi din ce în ce mai mari, atât din cauza decadenței imperiului, cât și a repetitelor invazii barbare, până când sosirea Turcilor în sec. XIV, pe aceleași drumuri meridionale pe care au venit și Romanii, risipește aproape cu desăvârșire fru-

moasa moștenire antică și barbarizează complet provincia.

Popor cuceritor, dar fără inițiativă creatoare romană și fără să vie în numele unei înalte culturi ca cea mediteranee, — Turcii desființează și suprimă. O mare parte din populația autohtonă este nevoită a se refugia peste fluviu. Turcii colonizează provincia, la început cu elemente din spre Anatolia, mai târziu cu Tătari din stepele M. Negre, îi schimbă aproape în totul toponimia, își aleg centrele de reședință la Silistra și Babadag, înființează câteva târguri orientale precum Bazargicul, Megidia și Mahmudia și, conștienți de rolul strategic al acestei peninsule față de țările de la nord, o transformă într'o tabără de concentrare a armatelor, o întăresc cu cetăți ca Silistra și Enisala și îi dau rolul unui drum de oști, pentru orientarea căroră ridică prin mijlocul stepei gorgane călăuzitoare. Călcând pe urmele Romanilor, ei anexează teritoriul pe malul stâng al Dunărei în jurul unor garnizoane, formând așa numitele raiale¹⁷. Totuși decadența provinciei se accentuează tot mai mult și ea culminează în sec. XIX în acele jălnice stări, despre care ne dau mărturie călătorii vremii. Porturile de la Mare se înnisipează și decad, iar interiorul arată cea mai slabă densitate de populație. Drum al războaielor de cucerire către nord și mai apoi drum al armatelor ruso-turce în cursul sec. XVIII și XIX, Dobrogea ajunge un pământ pustii; iar în anul 1878, când reintră în posesiunea României, după o înstreinare de aproape cinci veacuri, ea intră ca un pământ cu totul schimbat la față în alcătuirea etnografică, în toponimie, în viața culturală; un pământ rui-

¹³ V. Pârvan: Considerațiuni asupra unor nume de râuri daco-seitice. An. Ac. Rom. Ser. III T. I p. 1—31 Buc. 1823. Inceputurile vieții romane la gurile Dunărei. Buc. 1923. Iprimordi della cidiltà romana alle foci del Danubio. Ausonia X Roma 1921.

¹⁴ Gh. Rădulescu: Starea religioasă a Dobrogei în decursul vremurilor. București 1904.

V. Pârvan: Contribuțiuni epigrafice la istoria creștinismului daco-roman. Buc. 1911; Cetatea Tropaeum p. 145—146.

C. Jireček: Das cristliche Element in der topographischen nomenclatur der Balkanländer p. 8, 9, 45.

C. Moisil: Bisericițele. In Bulet. Comis. monum. istor. An. III No. 1 p. 28.

Al. Arbore: O încercare de reconstruire a trecutului Romanilor din Dobrogea. An. Dobr. An. II p. 237—291.

R. Netzhammer: Die christlichen Altertümer der Dobrogea. București 1906. Aus Rumänien 1909.

¹⁵ V. Pârvan: Castrul de la Poiana.

¹⁶ N. Bănescu: Paristrion, un ducat de graniță bizantin în Dobrogea de astăzi. Analele Dobrogei An. II No. 3 p. 313—317. Cele mai vechi știri bizantine asupra Românilor la Dunărea de jos. Anuar. Inst. Ist. Naț. Cluj 1921—22.

¹⁷ N. A. Constantinescu: Intinderea Raialelor, în Anuarul de geogr. și Antropogeogr. Bucur. 1911.

nat sub raportul economic¹⁸⁾.

Prin urmare, s'ar putea spune că drumul stepleror dela nord și drumul podișurilor dela sud, care au condus atâtea popoare și armate prin Dobrogea ca printr'o poartă, a avut cele mai hotărâtoare rezultate asupra soartei etnografice și politice a acestei provincii. Fără aceste drumuri Dobrogea ar fi rămas, din antichitate până azi, un domeniu al rasei și culturii băștinilor din valea Dunărei și din Carpați, influențat doar pe liziera Mării de cultură hellenică sosită pe drumuri de apă.

III. In sfârșit, *al treilea drum este acela al râurilor dace.*

Din cele mai vechi timpuri și până azi ele se caracterizează printr'o statornică expansiune etnică a rasei din Carpați spre țărmul Mării, printr'un continu schimb de populație de pe un mal pe celălalt al fluviului și, în anumite epoci de înflorire, printr'o expansiune politică, printr'o întregire a statului din stânga Dunărei cu această provincie din dreapta. Mărturiile istorice și geografice din antichitate ne arată ca populație precumpănitoare a Dobrogei pe Geți; în timpul lui Darius și Herodot aproape numai Geți; mai apoi și infiltrații scythice și sarmatice. «*Sarmaticae maior Geticaeque frequentia gentis*», scrie și Ovidius la începutul erei creștine¹⁹⁾. Săpăturile arheologice ale lui Pârvan au descoperit o majoritate de Geți și Daci, după cari în al doilea rând vin Besii Thraci, colonizați dinspre miazăzi²⁰⁾. Față de această masă de locuitori, celelalte infiltrații de neamuri, precum sunt Elinii de pe litoral; Scythii cari dela o vreme dispar; Celții, ale căror urme se văd în numele orașelor Noviodionum, Arrubium și Durostorum; Sarmatii, cari trec fluviul pe ghiață în carele lor scârțâitoare, spre a se răspândi în interiorul peninsulei balcanice; Troglodiții cu locuințele lor în bordeie și alte frânturi de neamuri ce au trecut prin Dobrogea, însemnează doar minorități sau episoade în popularea acestei provincii. Afluxul statornic de locuitori a fost în toate timpurile din stânga fluviului. Ceeace invaziile, războaiele și molimele de-

cimau în răstimpuri în Dobrogea, se împlinea repede cu prisosul elementului carpato-dunărean. Așa a fost în antichitate și tot așa se petrece și astăzi sub ochii noștri. Cum curg apele spre Dunăre și Mare, așa au curs și oamenii în vremurile când singurile drumuri de circulație erau mai ales pe lângă aceste ape curgătoare. Prin urmare pe Argeș, pe Ialomița, pe Călmățui și Buzeu, pe Siret și Prut, într'una s'au lăsat Carpatinii spre litoralul Mării, în această provincie care, de n'ar fi fost un podiș înalt și de n'ar fi silit Dunărea să-l ocolească împrejur, ar fi oferit centrul de confluență al tu-

Stubei: Vas de război, cuprins de furtună.

turor acestor râuri pe pământul ei. Un rol însemnat au jucat în popularea Dobrogei bălțile Ialomiței, Brăilei și Delta. Regiuni naturale de o rară bogăție, cu pășuni fragede și verzi, cuprinse între stepele îngălbenite de arșița verii, cu belșugul peștelui și al vânatului de multe feluri și cu locurile de adăpost vremelnice în timp de restriște, — ceeace s'a adevărit până și în ultimul războiu european, — ele au atras și au unit, mai mult de cât au despărțit în aparență prin largimea lor și mulțimea apelor. «Pe toată întinderea, dela Oltenița la Gura Ialomiței, găsim o adevărată țară geto-greacă, plină de așezări străvechi, începând din vremea armelor și uneltelor de piatră, adecă de acum 5000 de ani.» In cunoscutele «grădiști» și «popine» din Baltă, resturile de amfore găsite în pământ arată că Balta era umanizată și locuită, măcar temporar, din vechime; cu atât mai mult malurile ei. Pentru aceea sunt așa de numeroase și dubletele toponimice ale localităților, ce se însiră pe ambele maluri ale fluviului: *Vaidemir Aidemir; Satu-Nou — Satnoeni; Coslugea — Coslogeni; Cocargea; Mârleanu; Beilicu; Vlahchior — Vlăheni* pe Borcea (1828); *Oltina; Strachina* în Ialomița și Constanța pe la 1720;

Stelnița — Stelnicieni (1828); *Maltezeni, Cegani și Pârțani* (ca părți ale satului actual Seimenii Mari); *Tichilești; Hârșova; Mangina — Mânjina* (lângă Cerna—Tulcea și în Covurlui); *Frecăței* (și în Basarabia); cele două *Chilii* etc.²¹⁾ Toate aceste numiri arată un curent de populare românească, fie dinspre Dobrogea spre stânga fluviului, întru cât numele antice, tulpinile turcești, sau formele primitive sunt în această provincie, iar cele derivate peste Baltă; — fie din stânga fluviului spre Dobrogea, cum este cazul cu *Strachina, Maltezeni, Pârțani, Cegani, Tichilești, Mangina și Frecăței.*

Un rol nu mai puțin însemnat în popularea Dobrogei cu elemente carpatine l-a jucat și transhumanța²²⁾. Cu o regularitate astronomică, păstorii Carpaților au pendulat cu turmele lor dela muntele mai rece spre marea mai caldă, toamna; de la mare la munte, primăvara, pentru ca, în cele din urmă, o parte dintre ei să se stabilească în Dobrogea, trecând de la păstorit la agricultură. Stepele întinse ale provinciei, cu o vegetație persistentă în tot anul și cu văile lor «fără iarnă», erau cele mai bune locuri pentru iernatul turmelor. Transhumanța aceasta se făcea — ca și azi — pe la vadurile Dunărei, unde în cursul timpurilor au înflorit perechi de orașe: pe la Oltenița—Tur-tucaia; pe la Călărași—Siliștra (aci se pomenește un «vad al cailor», pe

²¹⁾ C. Brătescu: Contribution à la question dela Dobrogea, în la Dobrogea Romaine par N. Iorga Buc. 1919.

S. Mehedinti: România, ed. III Bucur. 1923 pag. 201—203.

V. Pârvan: Inceputurile vieții romane la gurile Dunărei, pag. 55.

V. Morfe: Balta Ialomiței. Anal. Dobr. An. V—VI p. 59—86 (1924—25); Relațiile satului Topalu cu ostroavele din fața sa. An. Dobr. IV, 1. p. 113; Infiltrații românești etc. Bul. geogr. 1927 p. 127—138; Monografia comunei Topalu Soc. Anal. Dobr. IV, 4 p. 86. Pentru numele de Stelnicieni în Dobrogea, vezi și Harta rusească din 1828—29, publicată de G. Vâlsan în Bul. Soc. geogr. 1912: o fază în popularea Țărilor Românești.

²²⁾ I. Ionescu dela Brad: Excursie agricolă în câmpia Dobrogei. An. Dobr. An. III, 1 Trad. de Flor. Mihăilescu.

F. Ritter: Briefe über zustände u. Begebenheiten in der Türkei aus den Jahren 1835 bis. 1839.

Em. de Martonne: la vie pastorale et la transhumance dans les Carpathes meridionales. In zu Fr. Ratzels gedächtnis. Leipzig 1904.

S. Mehedinti: Die rumänische Steppe. In zu Fr. Ratzels ged. Leipzig 1904.—Observări asupra Dobrogei. Bul. Soc. R. R. geogr. 1919 p. 187—197.

F. Kanitz: Donau Bulgarien 1879. Johann Hinz: Das wandernde Siebenbürgen. Kronstadt 1876.

O. Densușianu: Păstoritul la popoarele ro-

¹⁸⁾ S. Mehedinti: Observări asupra Dobrogei. Bulet. Soc. geogr. 1911, pag. 187—197.

¹⁹⁾ Ovidius: Trist. V, 7, 11 Vezi și C. Brătescu: Dobrogea la Ovidius, Anuar de geogr. și antropogeogr. București 1911.

²⁰⁾ V. Pârvan: Zidul cetății Tomi. An. Ac. Rom. T. XXXVII p. 434 și urm.; *Getica*, An. Ac. Rom. Ser. III T. III Buc. 1926.

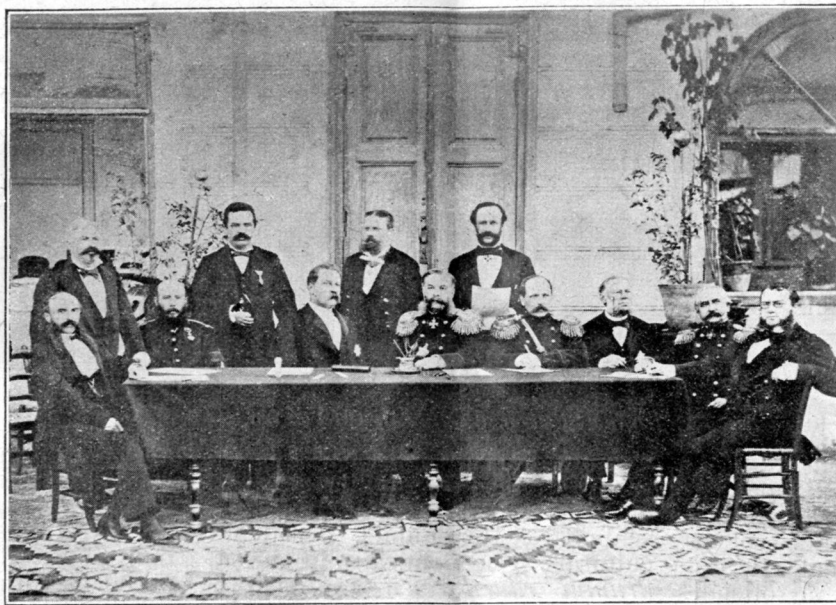
COMISIUNEA RUSSO-ROMÂNĂ

pentru predarea Basarabiei, cu ocaziunea anexării Dobrogei (1878).

Tratatul de pace de la San Stefano (1878), încheiat de Ruși, fără consimțământul României, era un act de nerecunoștință a Rusiei față de aliata sa.

Generalul Ignatiev, adj. Țarului, înainte de încheierea păcii veni la București și cercă în numele Țarului retrocedarea Basarabiei de sud, pământ românesc, în schimbul altor compensații. Rusia amănință cu dezarmarea armatei române. La această desfidare îndrăzneată, Principele Carol răspunde: «*Armata română, care la Plevna, sub ochii Țarului, a luptat atât de vitejește, va putea fi nimicită, dar nici-odată dezarmată.*»

Prin intervenția marilor puteri, întruniți la Berlin 1/13 Iunie 1878 la cari au luat parte ca delegați ro-

D. G. Vera D. Poteca Romanenco G-ral de Hahn G-ral Adjutant
Col. Dona N. Catargi Cons de Stat Dombrovsky
G. Licin G-ral-Major Schebeco Taborisky Ivanov
Guvernatorul Cons. de Stat Președ. Tribun.
Basarabiei Kișindu

mâni, Ion C. Brătianu și Mihail Kogălniceanu, se modifică tratatul dela San-Stefano și s'a impus României retrocedarea județelor basarabene, dându-ne în schimb Delta Dunărei cu Insula Șerpilor și Dobrogea mărită, până la Silistra și în jos de Mangalia. La 1 Oct. 1878, Rusia a luat în stăpânire Basarabia, retrăgându-se autori tățile române. Comisia russo-română, cedând în ilustrația alăturată, a avut rolul de executare a acestor dispozițiuni. La 14 N-bre 1878, a început ocuparea Dobrogei de către România.

Și așa s'a restabilit pentru totdeauna stăpânirea română asupra vechei posesiuni transdanubiene a lui Mircea cel Bătrân după curgerea a 4 secole și jumătate.

G. B.

la Cetatea de Flocii—Hârșova, unde avem un «vad al oii» și pe la Brăila Ghecet, pentru transhumanța spre nordul Dobrogei și spre deltă. La toate aceste vaduri păstorii își aveau podurile lor umblătoare, cu care treceau și trec încă turmele de pe un mal pe celălalt al fluviului²³). Se înțelege că transhumanța aceasta a

variat în intensitate în cursul veacurilor, după condiții istorice și antropogeografice care se pot ușor închipui; însă ea n'a încetat a se înfăptui niciodată. Chiar și în timpul războaielor păstorii și turmele lor se puteau strecura ușor, nevătămați, îndeplinindu-și străvechea pendulare la care-i obliga făptura pământului și nevoile existenței.

Dacă mai adăogăm strămutările de populație în masse mari, avem o icoană aproape întregă a cauzelor care au determinat o revărsare continuă de element carpatic spre litoralul dobrogean al M. Negre.

Pe urma acestei expansiuni etnice s'a îndeplinit și expansiunea politică, când împrejurările au fost favorabile. Marele rege dac, Buerebista, stăpânește țărmul Mării dela Olbia la gura

Bugului, până pe la Burgas în Bulgaria actuală; în evul mediu Mircea Voevod ia în stăpânire toată țara Dobrogei; iar după 1878 provincia, pierdută de acelaș voevod în luptele cu Turcii, revine iarăși în posesiunea statului de sub Carpați, pentru care

Ion C. Brătianu (1878).

manice Buc. 1913. Viața păstorească în poezia noastră populară Buc. 1922 p. 122.

I. Georgescu: 15 ani de transhumanță în Țările Române (1782—1797) Anal. Dobr. V—VI Nr. 30—48, 1924—25.

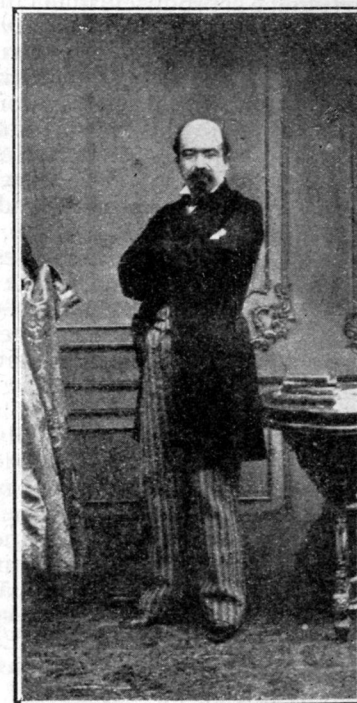
N. Dragomir: Din trecutul oierilor margineni din Săliște și comunele din jur. In lucrările Institut. geogr. Cluj. Vol. II p. 195—257. Cluj 1926.

G. Vălsan: Drepturi române și bulgare în Dobrogea. Neamul Românesc Nr. 172—173 Iunie 1918.

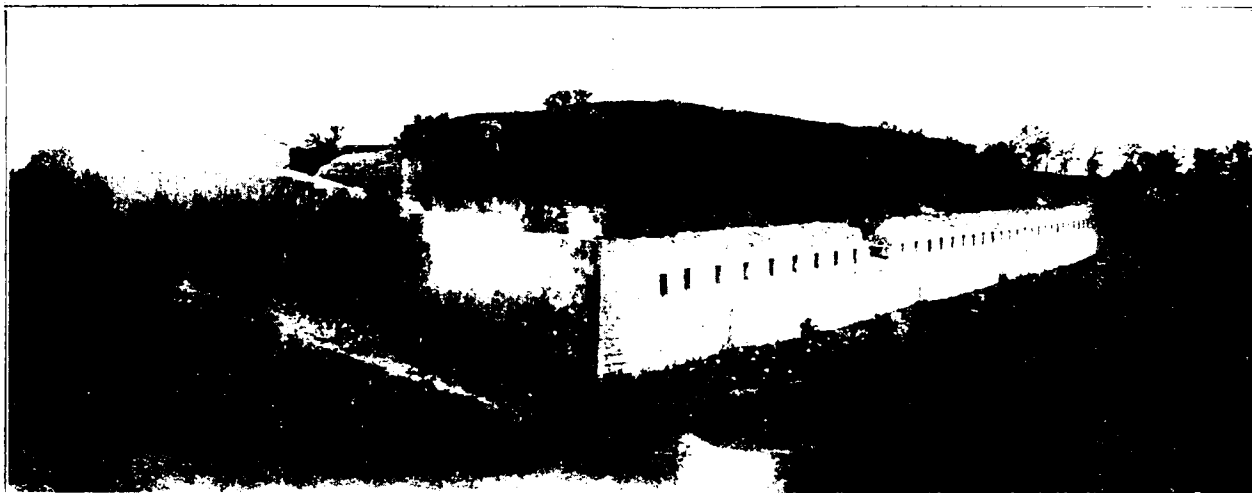
* * : Mocanii din Dobrogea. In Gazeta Transilvaniei 1881 Iulie 11,12 și Mocanii și Tuțuenii ed. loc. 1911, Iulie 22.

Al. P. Arbore: O încercare de reconstruire a trecutului Romanilor din Dobrogea. An. Dobr. III, 2 p. 237 ș. n. etc.

²³ *P. Papahagi*: Dunărea. Anal. Dobrog. An. III Nr. 2 pag. 229—235 (nota 1 pag. 233).

Mihail Kogălniceanu (1878).

(Reprod. Int.)

Muzeul Milit. Naț.

Fortificațiile Silistrei, distruse în 1913 de trupele bulgare.

ea reprezintă un element de integrare de o însemnătate vitală. Paralel cu această expansiune politică a mers apoi și o puternică colonizare cu elemente naționale, fie oficială, fie independentă de oficialitate; așa în cât, dacă ținem seamă de toate aceste considerațiuni, putem afirma că, dintre toate drumurile ce duc în Dobrogea sau trec prin poarta Dobrogei, numai cele dacice au avut o influență permanentă asupra alcătuirii etnice a provinciei, pe când celelalte, ori cât de hotărâtoare în anumite epoci, au avut un rol mai mult *episodic*.

Așa dar recapitulând, *drumul Mării* a dăruit Dobrogei înfloritoarele colonii de pe litoral, alcătuite din elemente mediteranece, mereu reînprospătate, care au răspândit la gurile Dunărei și în interior lumina înaltei culturi egeice și produsele unei clime mai calde. *Drumul stepelor pontocaspice*, din potrivă, este un drum de invazii, de războaie, de pustiiri, de întineric și de jale. Exceptional numai, sunt regișorii scyți din antichitate, sub Asparuh și urmașii săi în evul mediu și în femer, sub Swiatoslav rusul, drumul acesta a condus la oarecare formațiuni politice, a căror urmă astăzi nu se mai găsește în Dobrogea de cât în mărturiile istorice și în oarecare sărace descoperiri de cultură materială [câteva monezi scitice, un număr de tumuli, o stelă bulgărească cu inscripție grecească și oarecare urme de valuri dincolo de Dobrogea pe la Plisca Aboba. — *Drumul podișurilor* dela miazăzi, dimpotrivă, a avut cele mai însemnate efecte asupra destinului istoric și etnic ale provinciei noastre. Stăpânirea romano-bizantină, durează aci din sec. I a. Cr. până în sec. XIV d. Cr., în total 15 veacuri, cu oarecari întreruperi. Ea a condus la romanizarea provinciei și la menținerea ei, pe cât posibil, în afară de sfera barbarizării. Stăpânirea turcească a durat apoi aproape cinci veacuri, cu efecte importante,

care au imprimat țărișoarei un caracter exotic, ce se poate și astăzi observa: colonizarea musulmană, schimbarea toponimiei, decadența culturală și economică. — În sfârșit, *drumul râurilor dace* se caracterizează printr'o permanentă colonizare cu elemente ale rasei din Carpați și printr'o tendință de integrare politică cu provincia dintre Dunăre și Mare, ori de câte ori cauze de neînvinș n'au împiedecat aceasta.

Din punct de vedere etnografic, fiecare drum a contribuit într'o măsură sau altă la alcătuirea mozaicului dobrogean: drumul Mării i-a dăruit actuala populație negustorească de Greci și Armeni; pe drumul stepelor nordice a sosit minoritatea tătarească a găgăuților Cumani amestecați apoi cu Greci și cea Ucraino-lipovenească; drumul meridional, balcanic, i-a complicat aspectul cu minoritatea turcească; iar drumurile de râuri dacice i-au dăruit populația românească, superioară astăzi în toate punctele de vedere: numeric, cultural, economic și politic. Bulgarii în Dobrogea au o situație specială: sosiți dela nord pe drumuri de stepă, ei se infundă în Balcani și abia în sec. XVIII și XIX, în timpul războaielor ruso-turce în peregrinările lor dela sud la nord și apoi iarăși de la nord la sud, se stabilesc în această provincie, completându-se în părțile meridionale cu păstori și agricultori din Balcani, precum și cu coloniști pe cari oficialitatea bulgară i-a așezat între 1878—1913. Minoritatea bulgară până pe la 1916, venia în al treilea rând, din punct de vedere numeric, după elementul românesc și cel musulman. Italianii, Germanii și Evreii nu se pot lega de nici unul din aceste drumuri; iar istoria colonizării lor nu a fost determinată nici de cuceriri războinice și nici de migrații importante de popoare. Sunt simpli, coloniști, numericește disparenți, aduși în aceste părți de împrejurări economice. În sfârșit Țigani, nelipsiți

aproape din nici o țară din Europa, reprezintă resturile a două curente de migrare: unul mai vechiu, pornit din patria lor sub-himalaiană pe drumul podișurilor Asiaticce spre imperiul bizantin, și de aci spre nord; și altul mai nou, determinat de invazia tătară pe drumul stepelor pontocaspice.

Caracterul de mozaic etnografic al Dobrogei nu se desminte în nici una din epocile istoriei sale. Așa a fost soarta acestei țări, așezată la răspântia atâtor drumuri mari. Herodot, Strabo, Ptolemaios, Ovidius și alți scriitori, precum și săpăturile arheologice, constată ca locuitori permanenți sau trecători, formând majorități sau minorități, pe Geți, Daci, Bessi și Carpi dintre popoarele Tracice; apoi Romani, Sarmati, Scyți, Elini, Celți, Peucini, Troglodiți etc. Mărturiile evului mediu sunt mai puține; însă și ele ne arată, în diferite epoce, pe Greci, Huni, Slavi, Bulgari, Pecenegi și alte triburi, care au sălășluit o vreme în această provincie. Din sec. XII încep a fi pomeniți și Vlahii; mai târziu Tătari și Turci. Astăzi harta etnografică a provinciei este un adevărat mozaic: alături de Romani, cari formează majoritatea populației și a căror limbă este limba curentă a țării, avem pe Turco-Tătarii musulmani, pe Bulgari, pe Ucrainieni și Lipovenii slavi, pe Greci, Germani, Italiani, Găgăuți, Țigani și Evrei. Rasa albă și rasa galbenă; indo-europeni, șemiți și mongoli; latini, germani și slavi; creștini ortodocși, catolici și protestanți alături de mohamedani și mozaici; o Europă și Asia în miniatură; un uriaș muzeu etnografic viu, iată icoana rezumată a lumii de la gurile marelui fluviu.

Totuși, peste toate aceste realități, o constatare care ni se impune din cercetarea istoriei și etnografiei acestui pământ, este *permanența popoului român în Dobrogea*, din primele timpuri ale formațiunii sale până astăzi.

CONFERINȚA PĂCII DE LA BUCUREȘTI (1913)

Muzeul Milit. Naț.

Conferința de pace, care a avut loc la București (1913) la sfârșitul războiului balcanic, în urma căreia s'a dat în stăpânirea României jud. Caliacra și Durostorul, pe care le stăpânim azi și pentru totdeauna.

Delegații Români: Titu Maiorescu—Prim Ministru, Al. Marghiloman, Take Ionescu, C. Dissescu, General Coandă, Colonel Christescu.

„ **Sârbi:** Pasici, Șpalaicovici, Ristici, Svilocovici.

„ **Greci:** Venizelos, Politis, Palis, Panas, Simos, etc.

„ **Muntenegreni:** General Vucotici, etc.

Delegații Bulgariei învinse: Tonceff, General Ficeff, etc.

OCAZIONALĂ

de: Radu D. Rosetti.

O amintire din Dobrogea? Sunt vre-o treizeci de ani de atunci. Eram substituit de procuror la Constanța. Exilat ca Ovidiu, visam toată ziua cu ochii pe mare și făceam versuri, într'un amurg, mă coboram spre port. În curtea palatului Sturza, «beizadea Vițel» — cum i se zicea pe atunci fiului fostului Domn al țării (poreclă provenită din împrejurarea că era așa de vânjos că putea să ridice în brațe un vițel) — sta plecat pe un răzor. Curios, m'am oprit. L'am văzut sădind o sămânță; și-apoi mândru, înalt, impunător, așa cum era, călcând pământul de-asupra.

N'am mai auzit vorbindu-se despre dânsul decât în ziua când a murit. Coincidența a făcut să fiu tot la Constanța. Trecând prin dreptul curții palatului, acum pustiu, o floare de toată frumusețea surădea veselă în mijlocul naturii.

Cine știe?!—poate floarea pe care a sădit-o odinioară prințul, mi-am zis, privind melancolic petalele albe. Și inspirația a venit:

Un om încrezător, la soare,
Sădi sămânța în pământ.
Rege-al naturii, în picioare,
Trecu pe proaspătu-i mormânt.

Din sucui ei, o mândră floare
Din zi în zi își ia avânt —
Acuma râde ea la soare...
Și omul doarme sub pământ.

UN POET DOBROGEAN

— P. CERNA —

Mihail Dragomirescu

Profesor Universitar.

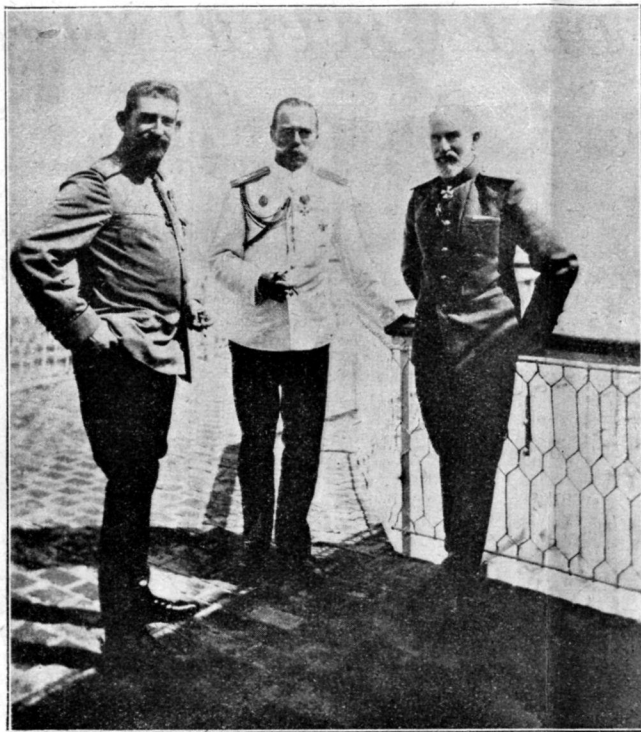
Cerna este, ca și Eminescu, un poet, din ale cărui opere se desprinde, sub deosebite înfățișări de o mare varietate, o lîmpede și puternică idee originală asupra vieții. Această idee, către care în urma lui Alexandri, zadarnic s'a încercat să se ridice Coșbuc în «Moartea lui Fulger» sau în «Cântec barbar», face

contrast desăvârșit cu aceea care se desprinde din poezia lui Eminescu. Cerna este poetul fericirii umane. Pe cât de adânc a simțit Eminescu amarul și nemernicia vieții; pe atât de adânc simte Cerna dulceața și trăinicia ei. Eminescu e nenorocit, până și în momentele cele mai fericite; Cerna este, până și în momentele cele mai nenorocite, fericit. Darurile, pe care viața ni le dă, când face să încolțească și să crească în sufletul nostru iubirea, pacea, frumusețea, prietenia, slava, avântul, speranța, sau chiar numai amintirea lor, — toate bunurile pe care trecem nepăsători, când le avem, pe care le dorim, când ne lipsesc, și pentru care muncim, robim, răbdăm, suferim, murim,—toate pătrund până în adâncul ființei poetului și, de acolo, spre încântarea noastră, izbucnesc pe aripele unei largi armonii, cu energia și căldura vieții adevărate și cu înflorirea unei viguroase imaginațiuni ca ceva nou, neașteptat, puternic și înălțător pentru sufletul omenesc or care ar fi el. Rari poeții, care să fi simțit farmecul vieții atât de mult, atât de senin și concentrat, și chiar atât de convingător!

Și precum Eminescu, pentru ca să dea un relief cât mai adânc concepției sale pesimiste, a trebuit și a

Titu Maiorescu, fost Președinte al Consiliului de Miniștri care a prezidat Conferința păcii (1913).

(Reprod. Int.)

Muzeul Milit. Naț.

Întâlnirea Țarului Nicolae II cu Regele Carol (Constanța, Iunie 1914).

putut să împrumute cele mai strălucite imagini din haina fermecătoare a naturii, adică tocmai pe acelea, care în mod firesc ne des-teaptă în suflet fericirea raiului pământesc; tot așa Cerna, spre a-și întrupa, cu toată adâncimea, concepția sa optimistă, are puterea să întrebuinteze, ca note subordonate, tocmai simțirile cele mai firesc dureroase. Farmecul propriu al poeziilor tânărului poet stă tocmai în lupta aprigă între durere și viață, și în victoria desăvârșită a vieții asupra durerii. Sentimentul acestei isbânzi este atât de real și atât de energic, că sufletul nostru însuși, or cât de amărît ar fi, se simte înălțat în propriile lui puteri, și, în locul desnădejzii, seninătatea sănătoasă își întinde asupra-i imperiul.

Negreșit, acest sentiment original nu a luat dintru început ființă desăvârșită,—și în primele poezii, poetul, deși vedem cum se rupe de Eminescu și cum se înalță peste sentimentalitatea lui, rămâne într-o cârta dependent de marele maestru. Optimismul lui Cerna nu și-a dobândit înfățișarea limpede fără ca să fi fost câtva timp în oarecare luptă cu farmecul pesimismului Eminescian. Astfel, în «Logodnă», temeiul simțirii întregii poezii, exprimat în versul final:

Simțire-aș gura morții pe fruntea mea fierbinte!

pare deprimat, ca într-o poezie eminesciană. Cu toate acestea,—și aici se vede originalitatea poetului — această dorință de moarte, ce însuflețește pe poetul, care-și vede iubita

logodită și fericită cu altul, — este exprimată cu un accent aprins și energic, care o deosebete fundamental de dulcea duiosie a lui Eminescu. Acest strigăt de puternică durere, pe de altă parte, este pus în relief de stări sufletești secundare plăcute, și care au savoare prin puterea sufletească, aproape supra umană, ce se vedește în ele. Ca să ajungă la acea dorință desnădejduită, poetul își face o plăcere crudă, dar totuși sănătoasă și lipsită de sentimentalism, să se arate părtaș sincer la fericirea iubitei și logodnicului ei:

Aceleași sfinte daruri pe amîndoi
vă 'mbie
In ochii tăi mari, limpezi, rîd zori
de bucurie —
Și eu mă uit pe mine, și 'n gîndul
meu aș vrea
Să cresc norocul vostru cu fericirea
mea ;
Și niciun semn gîndirea-mi trecutului
nu cere —
Dar inima nebună se sfișie 'n
tăcere...

...Nu te uita că ochiu-mi s'aprinde
peste fire,
Că sufletu-mi se rupe de-atîta
fericire! —
Nu te uita: sărută-l, sărută-l înainte —
Simțire-aș gura morții pe fruntea
mea fierbinte!

În «Soapte», — o adevărată capodoperă a literaturii noastre—întîlnim schițat pentru întîia dată mai adîncă dar tot oarecum sub dependența pesimismului eminescian — ideea fundamentală ce tânărul poet are despre viață: clipele de dra-

goste, or cât de înșelătoare ar fi, răscumpără durerile vieții și ne înalță de-asupra lor:

Iubiți-vă! Beția de vieață
Acelor de demult în voi să 'nvie —

Aceasta este clipa pentru care
Ne ducem jugul toți cu resemnare...

Imbrățișați-vă! O sărutare
Să fie cea mai pură adorare
Ce din durerea vieții s'a 'nălțat
Spre Cel ce unul altuia v'a dat...
Inlăntuiți-vă cu setea-adîncă!
Rîdeți, cîntați, cât ține visul încă—
Legăți-vă pe veci cu jurăminte:
In clip' aceasta inima nu minte!

Această idee este desăvârșit limpezită în conturul ei prin admirabila imagine cu care sfârșește poezia:

După ploae, stîncă dură
Tot mai păstrează cîteo picătură:
Un strop ce licăre abia—și moare;
Dar în viața lui de o clipită
Răsfrînge raza veșnică din
soare —
O lume infinită:
Tot ce-a văzut și o să vază încă
Eterna, mută stîncă...

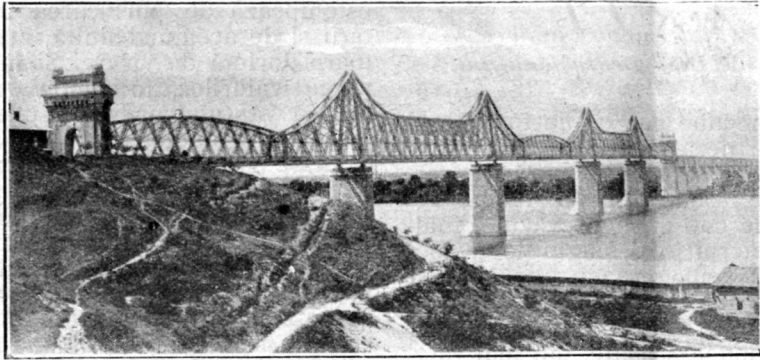
Eterna, mută stîncă este viața omenească; dar această viață are într'însa ceva ce-i dă un preț infinit: clipele de iubire, stropul care cade pe piatră, se usucă și se pierde îndată, dar care, mai înainte, se aprinde de raza vecinică a soarelui și resfrînge nemărginirea. Precum se vede, în această poezie, optimismul poetului, nu este întreg. Dragostea dă un preț nemărginit vieții, dar viața în sine rămîne tot «eterna, mută stîncă». Clipele de iubire sunt doar o mîngăiere pentru celelalte nefericiri ale vieții:

Aceasta este clipa pentru care
Ne ducem jugul toți cu resemnare.

Poetul nu concepe încă viața ca binele suprem. Gîndul lui Eminescu, că:

Vis al morții eterne e viața lumii 'ntregi

par'că-l urmărește. El par'că nu poate să nu recunoască nemernicia vieții, și singura rezervă ce o face și în care își arată originalitatea concepției sale, este că totuși în viață este ceva — iubirea — care-i dă un preț neașteptat. Dependența de concepție eminesciană este evidentă. Această dependență se mai vede și în unele note secundare — ca buni-oară tabloul celor doi îndrăgostiți prin crînguri mîngăiate de lună — și în unele contraste de sentiment. Dar nu e mai puțin adevărat că în armonia originală a acestei poezii, în energia accentului, în lipsa de duiosie sentimentală, se dă pe față o stare sufletească mult mai sănătoasă, care e dovada unui optimism ce există în germene, dar nu a ajuns încă la expresiune. Par'că sim-

Podul Regele Carol I peste Dunăre la Cernavodă.

țim că, în locul gândului «viața e nemernică, dar are un moment ce-îdă un oarecare preț» începe să se închege gândul că «or'cât de plină de dureri ar fi viața nu e nemernică».

Cam aceeaș stare sufletească, dar mult mai intimă, mai caldă și mai senină se regăsește și în poezia «Din depărtare»:

Nu ți-am vorbit vreodată, și pe ferești deschise
Nu ți-am trimis buchete, stăpâna mea din vise,
Ci numai de departe te-am urmărit adese
Iluminat de gânduri nespuse, ne'nțelese...

Infioratu-mi suflet nu s'a 'ntrebat vr'odată
Făptura ta de zee pe cine îl îmbată:
Ce frunte se'nnoarează gândind că steaua lină
Imparte și la alții bogata ei lumină?

Dar azi îmi ești departe. Te fură alte zări
In țara primăverii și-a veșnicei visări.
N'ai fost a mea, dar tremur de par'că te-am pierdut

Și clipele-așteptării curg tot mai trist, mai greu,
Căci nu mai licărește îndepărtatul geam
Și nu-mi mai eși în cale—și doar atât ceream

Imaginea, cu care sfârșește poezia, unică prin frumusețea și justetea ei, subliniază și întregeste pe deplin această simțire caldă și senină de iubire curată, care suspină, dar nu plânge:

O creangă, pe cărare, s'aplecă somnoroasă;
Isovoarele stau mute, iar Noaptea — o Crăiasă —
Pășeste aiurită ca visurile mele,
Mișcând, la pasul vremii, hlamida ei de stele,
Eu trec gândind la tine, la țara 'n veci senină,
Iar ochii mei, în lacrimi, de câte-o stea s'animă...
Și iată, steaua cade spre țărnu-rile acele.
De par'că se'nfrățește cu dorurile mele,
Ea-ți duce o solie de plâns și de noroc;
Tot sufletu-mi se pierde pe urma ei de foc.

cial și militar al țării de întâia mână, iar marina de război printr'o muncă neobosită de 50 ani a format câteva generații de marinari din plutăși și țărnu-meni ai Dunării.

Prin școalele nautice cari au funcționat ani de-a rândul pe *crucișetorul Elisabeta și bricul Mircea* s'a pregătit personalul navigator al navelor de război și al serviciului maritim, care ne-a adus mândria neamului și culorile pavilionului național până în mările cele mai depărtate.

Prin Constanța țara noastră a respirat adânc aerul sănătos al mării, prin Constanța și gurile Dunării, România a dobândit o situație importantă în rândul țărilor maritime și a cucerit dreptul de a'și spune cuvântul în marea chestiune a strâmtoarelor.

Cu prilejul semicentenarului, suntem siguri că eminenții conducători ai Dobrogei și ai țării apreciază cum se cuvine valoarea politică, militară și economică a marinei naționale de război și de comerț și credem că împărtășesc credința noastră, care este: *Paza portului Constanța, dezvoltarea și paza traficului maritim, protecția coastelor maritime, protecția gurilor Dunării și a flotei comerciale, într'un cuvânt siguranța și propășirea Dobrogei maritime, impun crearea și dezvoltarea unei puternice flote de mare.*

Marina de război și semicentenarul Dobrogei

de Comandor I. Bălănescu.

Isbânda vitejilor luptători dela Plevna ne-a adus odată cu anexarea Dobrogei, stăpânirea coastei maritime dela Mangalia la Stari-Stambul și ne-a deschis ochii către mare și orizonturile ei nesfârșite.

Din acel moment am putut pronunța și noi cuvintele pline de nădejdi: «Marea Noastră».

Marina de război își face un titlu de cinste, reamintind că prin navele ei a strâns primele legături pe apă între țara mamă și Dobrogea, contribuind la transporturile poștale și de aprovizionare și poliția apelor teritoriale.

Șefii marinei de pe vremuri, sprijiniți de spiritul prevăzător al lui Vodă Carol, și-au dat seama de pozițiunea politică și economică a țării

noastre, au știut să aprecieze la justa ei valoare situația geografică a coastei maritime și a gurilor Dunării, și au întrevăzut foloasele imense pe care le va aduce Dobrogei, *marea și drumurile maritime.*

Convinși de aceste mari avantaje pe care ni le oferea stăpânirea Dobrogei, conducătorii marinei noastre, până atunci *marina de Dunăre*, s'au pus pe lucru și au pus temelie *marinei naționale de mare.*

În primii ani după războiul de neatârnavă, începe să se infiripeze primele manifestări de viață maritimă românească în portul Constanța.

Micul sătușor turcesc Constanța, port lipsit de adăpost și inospitalier, devine în scurt timp portul comer-

Dorobanțul, străjerul podului «Carol I».

POEZIA MĂRII

de Ovid Densușianu-fiul.

Nu-mi aduc aminte care scriitor a spus că poezia mării este o poezie eminentemente modernă. Spunând aceasta, scriitorul de mai sus dădea a înțelege că, prin tendința ce o are omul contimporan pentru tot ce este nestatornic, pentru tot ce este schimbător și turmentat, marea alcătuiește un aspect mai apropiat de sufletul nostru decât fisionomia pământului și perspectiva piscurilor înalte, poetice și ele, e adevărat, dar greoaie în imobilitatea lor. Această deosebire, isvorată dintr'o identifi-care, cu sufletul nostru, prezintă o neașteptată originalitate asupra căreia—totuși—nu ne vom opri. Există în aspectul mării, indiferent de caracterul modern ce-l poate prezenta, o fluivitate vapoasă, vie, vibrând

de un necunoscut ce ne turbură și totodată ne atrage.

Mergem pe munți: cărările șerpuitoare, perspectivele veșnic reînoite de cotituri neprevăzute, înălțimea, aerul pur, singurătatea bogată în reculegere și plină totuși de vibrațiuni, ne exaltă e drept, și ne purifică. Totuși, orizontul mării—mai monoton poate, dar mai vast, ne cucerește mai puternic. Limpede în lumina caldă dela amiază, estompat în penumbra crepusculară, ghicit mai mult decât văzut în întunecimea nopților tăcute, acest orizont printr'o atracție mai mare, cu atât mai tiranică, cu cât nesiguranța lui se accentuează. Atracția dublată de voluptatea singurătății: Voluptate morbidă unde neliniștea golului se

estompează de purificarea imensității și de acea nedefinită, mângâitoare dorință de visare. Și în legătura valurilor, în armonia monotonă a vântului pribeag, sufletul apăsător de șgomotoasă tiranie a orașului se regăsește și se amplifică, purificându-și frământarea în vibrațiile prelungite și senine ale unei armonii adânc simțite.

Armonia imensității, a reculegerii neturburate de nimic, și pe care o accentuează cântecul pribeag al unor călători nostalgici, exprimând în arii melancolice o înduioșată nevoie de odihnă.

Această poezie a mării, dublată de farmecul imensității și de purificarea reculegerii, explică și importanța ce i-a dat-o Romantismul, în care tristețea vagă și nostalgia depărtărilor a găsit în șoapta valurilor o mângâiere blândă, puternic ademenitoare.

CE INSEMNEAZĂ DOBROGEA

Lt. Comandor P. Fundăteanu.

Neamul românesc îmbracă haina de sărbătoare.

Este dovada dragostei și grijei pe care o țară întregită o poartă ficei sale: Dobrogea.

Se sărbătorește acum pământul de care se leagă maturitatea politică și prin care un neam întreg, a depășit de 50 de ani interesele locale și limitate la gurile Dunărei, pentru a le transpune în planul și sfera intereselor internaționale.

S'a scris mult și se va mai scri asupra drepturilor noastre istorice în Dobrogea.

Nici o altă parte a teritoriului nostru n'a fost mai afirmată dar și mai contestată ca cea a Dobrogei. Opt spre zece secole de invazii și ocupații streine, n'au putut altera personalitatea etnică a civilizației latine pe care nemuritorul Ovidiu a găsit-o fixată pe pământul Dobrogei.

Dobrogea este un drum, un re-duit care comandă strategia geografică-militară-politică și economică în Balcani și M. Neagră.

Ea reprezintă eșirea la Mare și puntea de trecere către centrele optime și deșeurile mondiale.

Dobrogea însemnează un interes național și unul European.

Orientarea și configurația geografică a solului dobrogean are o semnificație caracteristică. Ea domină cel mai mare drum comercial al Europei — valea Dunărei.

Depresiunea Dunărei nu desparte geograficește pământul dobrogean de câmpia muntenească. Ea îl leagă într'un întreg indivizibil, întocmai după cum Carpații n'au putut despărți decât prin vitregia soartei con-

tinuitatea geografică de o parte și de alta, a teritoriului național.

Dobrogea e un masiv greoi care stăpânește prin înălțimea platoului său împrejurimile. Este cetatea înaintată a câmpiei muntenești. Extremitățile sunt mai înalte ca centrul care se coboară spre mijlocul său ca să simbolizeze legătura naturală și continuă cu terasa danubiană.

Hotarul deschis între Dobrogea și Bulgaria nu reprezintă o continuitate geografică. Frontiera dela sud este accidentată și comunicația nu e înlesnită prin nici o depresiune naturală caracteristică drumurilor de apropiere.

«Dobrogea e un rest dintr'o veche catenă variscă și cauza supracuțării Carpaților orientali. Podișurile și

bălțile dintre malul dobrogean și pânza Dunărei aparțin ca sol Dobrogei, chiar regiuni din stânga Dunărei sunt de fapt continuitatea catenelor dobrogene».

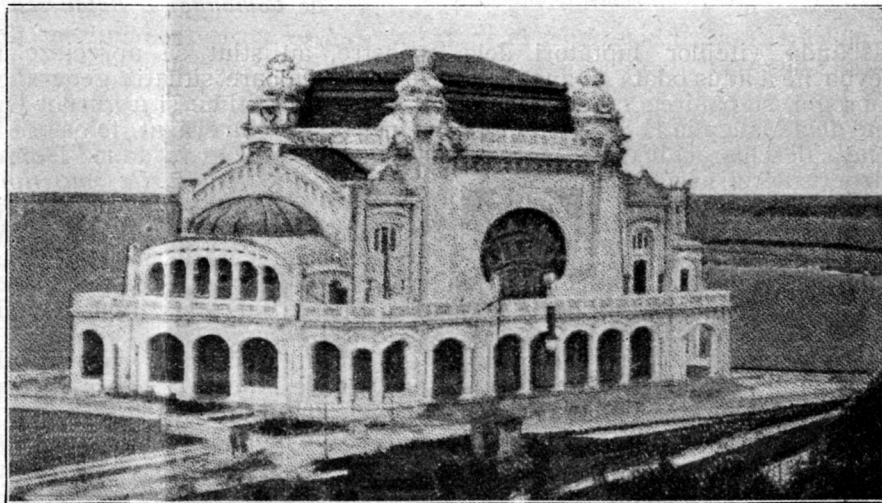
Dobrogea nu este o expresiune geografică și o extremitate fără importanță cum caută s'o reprezinte etichetele străine.

Este o necesitate geografică pentru etnografia vieții colective pe care dominația celto-dacică-romană a pus-o la gurile Dunărei.

Ea completează unitatea formei și structurii României Mari în colțul de S. E. și gravitează spre centrul masiv al Carpaților.

Dobrogea integrează forța blocului românesc care depinde tot atât de masa populației ca și de poziția sa geografică.

Acestui determinism geografic i-a urmat fatalmente unul economic-istoric.

Cazinoul Comunal din Constanța.

De trei ori comunitatea de limbă-sânge-religie-obiceiuri și tradiție și-a refăcut unitatea națională pe același teritoriu de care era alipit și Dobrogea.

Prima dată sub Deceneu și Burebista, când potențialul noțiunii de stat și puterea politică-militară a Dacilor se ridică în fața celei mai proeminente organizări sociale-Roma marelui Cezar.

Al doilea moment când armatele romane stăpânesc 400 de ani Carpații, iar flotele, cetatea Istriopolis și linia Dunărei.

Ultima etapă cuprinde progresiunea sforțurilor începute sub Basarabii cari caută eșirea la Mare—sub Mircea—Ștefan și Mihai—Cuza—Carol și culminarea realizată sub marele Rege Ferdinand I.

Dobrogea este plămâ-nul neamului nostru. Postulatul geografic și etnografic, «Cine stăpânește casa, stăpânește și fereastra prin care respiră» a fost admirabil înțeles de Români. Ca să păstreze valea Dunărei, ei au întărit Dobrogea. Pompeiu a conceput planul vast al celui mai mare și mai rapid mijloc de comunicație între Roma și câmpia Dunărei la M. Neagră în Orient și reconstituirea Eufratului. Inteligența și vigoarea romană a pregătit prin punerea în mișcare a avantajelor geografice, decadența economică a Egiptului, distrugându-i drumul comercial Roma-Alexandria-India și opunându-i drumul Roma-Dunăre-M. Neagră-Caspica-Oxus-India-Iava.

Traficul dintre Orient și Occident trecea de 1800 mil. livre aur. Pe Dunăre și pe M. Neagră, Roma transporta imensele produse ale Orientului și plătea anual numai pentru covoarele și mătăsurile fine ce au servit matroanelor romane, suma de 50 mil. sestertii.

Istoria comerțului lumii antice conține datele cele mai interesante pentru valoarea drumului a cărui siguranță depindea de soarta Dobrogei. Monumentul dela Adam-Klisi explică de sigur eticheta originii, noblețea și drepturile noastre istorice în Dobrogea. Așezat în mijlocul Dobrogei, pe axa de comunicație între Dunăre și Mare, el simbolizează victoria latinității contra barbarilor și puntea de trecere dela Dunăre la Mare. Problemele pe cari le ridică Dobrogea pentru noi, sunt dintre cele mai caracteristice pentru strategia politică și economică. Fără Dobrogea — pavază a cheilor Dună-

rei — suntem condamnați să ducem o politică locală și cu interese limitate. Ni s'a contestat drepturile noastre asupra Dobrogei prin faptul că presa și opinia publică la 1878, nu consimțea la cedarea sudului Basarabiei în schimbul Dobrogei. Această rezistență era de ordin sentimental și de un strâns calcul politic adecuat împrejurărilor politice de atunci. Gurile Dunărei gravitau spre țărmul basarabean, care urma să devină prin forță sub ocupația rusească, frâna dibace pentru dependența noastră economică. Ni se lua un teritoriu românesc, ca să ni se dea un altul, tot românesc,

mediteranean.

Dacă privim harta M. Negre, pozițiunea Dobrogei și valea Dunărei — vom tâlmăci întregul ritm al fenomenelor sociale-politice pe cari interpretarea istoriei «geografice în vigoare» ne-o pune la îndemână.

Dobrogea e așezată în partea occidentală a M. Negre.

Podișul dobrogean privește în față Crimeia, socotită tăvălugul rusesc al M. Negre în opoziție cu cheile mării — Bosforul.

Prin această poziție centrală Dobrogea domină drumurile Bosfor-Odessa și Bosfor-Sebastopol.

Privită această poziție prin prisma comunicației maritime, vom înțelege de ce valoarea ei depășește interesele naționale și îmbracă formele și fondul interesului european.

De la Bosfor fascicolul divergent al liniilor de comunicații se dirijează pe 2 grupe principale. Una cu direcția spre coasta răsăriteană, bazinul petrolifer și carbonifer din Caucaz. Alta spre coasta occidentală a Mării Negre.

Această linie de comunicație cuprinde zona cea mai principală a bazinului M. Negre, adică exploatarea economică a celor mai fertile grânare ale Europei, câmpiile Dunărei și Ucrainei, porturile cele mai renumite Odessa — Kerson — Sebastopol — trinitatea porturilor Dunărei Maritime — Galați, Brăila — Sulina, Constanța, Varna — Burgas, bazele navale alor trei din patru riverani și nodul de comunicație al

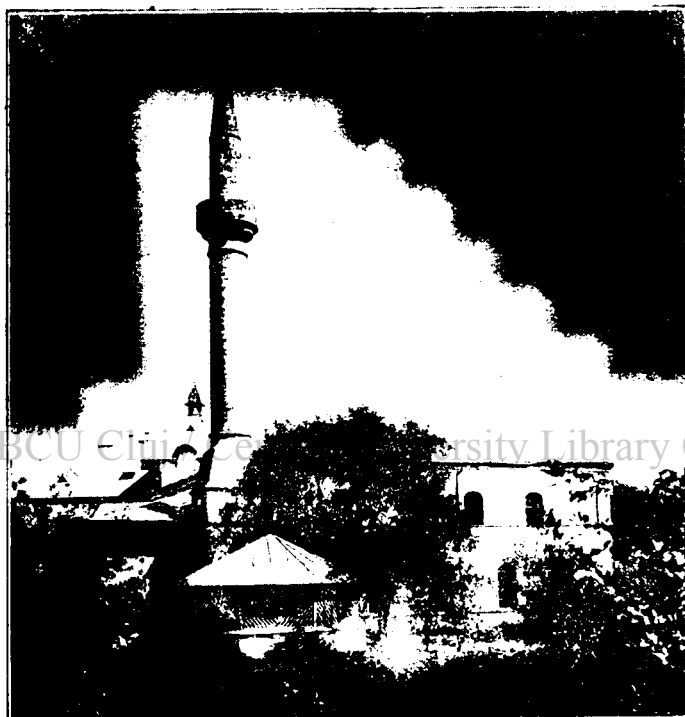
întregei Mări—Bosforul.

Fascicolul Bosfor-Sebastopol se bifurcă spre reductabila bază navală în dreptul mijlocului coastei noastre maritime dobrogene.

Interpretarea acestor linii de comunicație, mai ales în vremurile critice este ilustrația vie a izolării și prăbușirii statelor cari și-au pierdut folosința lor și avantajele economice și politice ce decurg din menținerea lor. Chestia Dobrogei este o chestiune Europeană. A fost la 1856, la 1878-1913-1918.

În războiul Crimeei, aliații au fixat aripa dreaptă a frontului în Balcic. Prin această fixare flota aliată a putut arunca armata de ocupație în inima Crimeei.

La 1878, Turcii nu exploatează reductul Dobrogei. Rușii trec Dunărea la Siștov cu mare neliniște pentru a nu li se tăie comunicația în spate prin Dobrogea. Logica lecțiilor istorice ne dă imaginea de ce reprezintă Dobrogea pentru noi și

Vedere din Dobrogea de jos.

și pe care conștiința și simțul de pătrundere al oamenilor noștri politici, îl întrezărea că ne va fi adus prin legile firești ale dezvoltării neamului la a cărui reconstituire lucruse diplomația Europei întregi.

Această reconstituire politică era determinată de cea economică și geografică.

Este explicația logică a evenimentelor mari cari ne leagă prin chestia Dunărei și Dobrogei de toată chestia Orientului.

Nu din simpatie ni s'a dat Dobrogea la 1878 și Cadrilaterul la 1913. Aceste recunoașteri au fost jaloanele solide pe cari în mod constant valoarea politică și economică a vechiului drum între Orient și Occident le-au consfințit cauzei românismului în ascensiunea sa etnică și geografică.

În adevăr, chestiunea politică a Dobrogei depășește fruntariile noastre. Ea se contopește cu problemele M. Negre și a bazinului oriental

pentru interesul european în Balcani. Europa a început din veacul al XVII, aservirea politică și economică a Orientului. Competițiunile au fost însă prea mari. Deslegarea lor naturală și pașnică a dus Europa la acel consens unanim care ne-a făcut stăpâni pe gurile Dunărei și peste Dobrogea. La 1913, România a primit cadrilaterul pe care tratatul din Berlin 1878, îl reținuse ca să ne opue Silistra — pintene strategic — în intenția ostilă de a consimți la cedarea Basarabiei.

Interesul European a lucrat conștient la dovoltarea trilogiei geografice-economice-politice a poporului dela gurile Dunărei, contribuind la consolidarea fațadei dinspre Mare, pe unde respiră viața economică a țării și unde se încrucșează nevoile de schimb între apusul și răsăritul continentului vechiu.

La 1918, aceleași competițiuni au fost frânte de chiar aliații Puterilor Centrale cari nu și-au asumat răspunderea să despartă în folosul vecinilor dela Sud, Dobrogea, și-au păstrat-o în condominiu cu rezerva pentru Germania a exploatarei proprii a mării artere de comunicație Dunărea—C. Vodă—Constanța.

Noul regim al strămtorilor a consolidat poziția noastră maritimă în M. Neagră. Această poziție e legată de păstrarea Dobrogei.

Dobrogea mai reprezintă cele mai mari sacrificii pe care în 50 de ani România le-a făcut pe teritoriul ei mai mult ca în orice parte a țării.

Monumentalele lucrări ale portului Constanța, podul peste Dunăre, legăturile dela Nord la Sud și dela Est-Vest cu cale ferată și șosele, vastele opere pe terenul cultural și religios, pun erea în valoare a bogățiilor minere ce le ascunde Dobrogea, etc., sunt semnele progresului și înțelegerii depline pe care generația noastră o dă pământului Dobrogean.

Viața economică a regatului întregit, care nu s'a turburat prin alipirea nouilor provincii, va aduce o nouă pulsație circulației care este înclinată și cu panta spre eșirea la Mare.

În ziua când rețelele economice ale României Mari vor fi întregite, când alte poduri vor fi aruncate peste Dunăre în Dobrogea și când obstacolele geografice ce despart M. Nordului de izvoarele Dunărei vor fi rupte, circulația între Occident și Orient va ridica la o valoare nebănuită încă pentru noi, importanța drumului prin valea Dunărei și a Dobrogei.

Dobrogea reprezintă entrepozițul spre care se scurg bogățiile pământului nostru și ale ținuturilor din bazinul și centrul Europei.

Ea reprezintă independența economică a neamului dela gurile Dunărei.

Stăpânim pământul sau în baza drepturilor istorice indiscutabile —

pe baza sângelui curs dealungul veacurilor și eroicelor jertfe în războiul întregirei și pentru rațiunile determinismului geografic-economic, care a dus la unitatea noastră politică.

Sub respirația liniștită și neturburată, pe care ne-o dă Dobrogea la Mare, neamul nostru poate pleca sigur pe drumul întregirei sale culturale și etice.

DOBROGEA ȘI ARDEALUL

de George I. Stratulat.

Dobrogea nu este trup din trupul țării numai pentru că a fost prima cucerire și colonizare Romană din trupul țării noastre, ci și fiindcă mult înaintea celor cinci-zeci de ani — pe care îi sărbătorim azi — a fost provincie Ardelenescă: Cu mult înaintea colonizărilor de veterani,

Scriind aceste rânduri, nu caut să aduc obișnuite laude din cele ce se împart cu dărnicie la serbări și banchete, ci — ca unul din cei mai mici martori ai alipirii Dobrogei — voiu pomeni faptul care-și are o importanță românească.

Inceputul carierei de magistrat l'am făcut în Dobrogea într'un orașel mic bătut de vreme și distrus de urgia războiului, în care unul din predecesorii mei a fost însuși Duiliu Zamfirescu. Plecând în Hârșova — așa se numea orașul — Ministrul mi-a spus: «te trimit într'un loc de cinste, în Dobrogea».

Orașul avea toată lipsa de confort a sărăciei, dar era loc de cinste. Loc de cinste a fost Dobrogea, nu numai pentru veteranii dela 1877, ci pentru orice funcționar «regătean» cinstit. Și dacă amintim aceste amănunte, azi când atâta lume cinstită se plânge de greutatea soartei o facem spre a limpezi fiecărui bun român datoria de a cunoaște țara lui în toate provinciile care o constituiesc — lăsând cu munca lui o amintire frumoasă. — Aceia e adevărata unificare și în măsura jertfelor și a hărniciei ne putem simți înfrățiți.

Sărbătorirea însă nu poate rămâne o zi trecătoare după o jumătate de veac. Nu vrem să vedem nici în roz dar nici în negru, ci în lumina soarelui adevărat această provincie care se deșteaptă. Bogățiile ei pământesti zac neexploatate, bălți, mare, ogoare și orașe așteaptă o viață înzecită pe care o putem chema nu prin discursuri și banchete, ci prin realizări. — Să dăruim un nou pod Dobrogei — fie el la Turtucaia sau la Brăila — ca să dublăm legăturile materiale ale țării. Să înaintăm o linie ferată directă Balcic—Silistra—București — ca să avem și în vreme de războiu o apărare și mai ales să continuăm a crede că trimiterea unor funcționari cinstiți în provincie e nu numai o cinste, dar cel mai strâns semn de unire.

Dar, chiar până atunci, cred că cea mai impresionantă stare sufletească e aceea a românului, care venind azi de peste Carpați la serbări — spre a-și cunoaște țara —, se va întâlni cu neamurile lui chiabure din Dobrogea. De bună seamă convorbirea lor ar prea slăvi unirea, desvăluind atâtea gânduri mari, cât e slova noastră nu poate să cuprindă.

A. L. R. Prințesa Ileana și Prințepel Nicolae, Inalt Regent, pe bordul distrugătorului «Mărășești».

din timpuri ce nu aveau anii însemnați — păstorii coborau în fiecare toamnă să ierneze în Dobrogea și, fiecare vară o serbau în munți. Încă din epoca păstoritului, un drum mare românesc a fost unirea pe care o îndemnau și muntele și câmpia și turmele din care oamenii trăiau.

E cea mai puternică justificare de drepturi asupra unei provincii, aceea câștigată — împotriva războaielor chiar — de traiul păstoresc.

A urmat apoi recunoașterea oficială a alipirii provinciei, și desigur — dacă ochiul nostru ar fi destul de ager — am descoperi în ultimii cinci zeci de ani multe amănunte sociale identice cu cele pe care le produc azi celelalte provincii românești de curând alipite.

Două bucăți din acelaș fier nu se lipesc la loc în trăinicie fără lovituri și flacări

Din poezii chinezi

R E G R E T

*Vântul apei răcorise pământul,
Pomi, lângă pod, erau acoperiți de flori
Un cal alb, cu șeaua de aur sosi
Aducând o domniță frumoasă,
Frumoasă ca domnițele din alte vremi.*

*Dar ea-și ascunse farmecile sub valuri atât de dese
Incât n'am putut să-mi opresc suspinele
Și, cu toate că dragostea nu mă face să pățimesc,
Mi-a părut rău că privești cea minunată
A trecut ca un vis...*

Victor Eftimiu.

C A N A L U L S U E Z

de Dr. N. E. Idieru

Pentru cel ce ar studia starea nu mai politică, ci și economică—recte comercială, maritimă și militară—a Europei și a Franței, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, studiul său ar fi mutilat, în tot cazul incomplet, dacă n'ar semnală măcar în treacă grandioasa întreprindere, datorită unei inițiative franceze, menită să aducă imense servicii navigației maritime și comerțului mondial, întreprindere care a avut ca scop redeschiderea unui canal pe trupul istmului de Suez.

Am zis «redeschiderea» și spre a putea să-mi documentez aserțiunea.

Faraonul Egiptului, Sesostris, avu cel dintâiu ideea de a săpa un canal care să lege marea Mediterană cu oceanul Indian prin marea Roșie, dar se slujii de Nil, atât cât albia acestuia o îngăduia atunci.

Apoi, mai târziu Neckao, Darius I, Ptolomeu Filadelful, reluară pe rând lucrările și canalul fu terminat sub dinastia Lagizilor.

Canalul plecă atunci din ramura peluziacă a deltei Nilului, aproape de Bubastis și se termină la Arsinoe (azi Suez); are 200 km. de lungime și eră atât de larg cât să permită trecerea alături a două «trireme».

Canalul acesta fù însă părăsit și astupat sub împărații romani. Sub Traian și Adrian el fù reparat și întreținut până în secolul al VI d. Kr.

Pe timpul cuceririi arabe, Amru-Ben-el-Ass, ilustru căpitan al islamizmului, fără voia sau ordinul Kalifului Omar, cucerește Egiptul dela Grecii lui Heracliu (638—640), îl guvernează înțelepțeste și «pune să se sape un canal dela Nil la marea Roșie...»; el fu iarăși părăsit, iar Kaliful Al-Man-sur, puse să-i-se astupe îmbucătura, la anul 775, spre a pune piedici incursiunilor Egiptenilor.

* * *

Ca plămuire și configurație, istmul de Suez este o regiune joasă, nisipoasă și stearpă, cuprinsă între Mediterana și m. Roșie, largă de 120

km. In ea se găsește o mulțime de lagune, bălți și lacuri.

Dealungul acestui istm — de o atât de mare importanță comercială, politică și militară, o repetăm — s'a săpat un canal maritim fără stăvilă, între anii 1854—1869, canal care azi pleacă dela Port-Said, pe Medi-

A. S. R. Prințesa Ileana, în urma examenului deșus, primește brevetul de timonier din mâna D-lui Amiral Gavrilescu.

terana și se termină la Suez (fost Arsinoe) pe m. Roșie, trecând prin lacurile deprin partea locului și prin noul oraș Ismailia.

Un canal de apă dulce pleacă dela Zagazig pe Nil, ducând apa de băut necesară locuitorilor istmului, fertilizează pământul (anticul ținut Gesen) pe cari le străbate și servește și la cărașia mașinelor și uneltelor.

Astă ispravă măreață a săvârșit-o

în zilele noastre, un diplomat francez și membru al Academiei Franceze, anume *Ferdinand de Lesseps* (1805—1894), secondat de niște dibaci și laborioși ingineri—tot francezi—anume *Borel și Lavalley*.

Lesseps obține în 1854, dela Said Pașa, vice-regele Egiptului, privilegiul exclusiv de a fondă o companie care să spargă istmul de Suez.

Compania fù întocmită și organizată la 1858, cu un capital inițial de 200 milioane. Întreprinderea a fost susținută în mare parte prin capitaluri franceze, dată fiind importanța ei, de oarece eră vorba de a deschide un canal care, prescurtând calea spre Orientul îndepărtat, legă —cași în antichitate—marea Mediterană, prin marea Roșie, cu oceanul Indian, în loc de a face ocolul Africei prin apusul ei.

Urmărită de autorul ei cu o stărnicie îndârjită—deși câțva timp stânjănită și împiedicată prin rezistența Porței și ostilitatea fără rațiune a Angliei—încurajată însă apoi de Ismail Pașa, urmașul lui Said, întreprinderea și-a ajuns scopul.

Canalul maritim, dintre Mediterana și marea Roșie a fost inaugurat în mod solemn și pus în circulație la 13 Noemvrie 1869, după lucrări cari au durat zece ani.

CRONICA ARTISTICĂ

Expoziția de artă decorativă franceză.

Ovid Densușianu-flul.

Dintr'o inițiativă fericită și sub președenția unui comitet alcătuit din personalități franceze și române, a avut loc de curând în clădirea salonului de la șosea, o expoziție de artă decorativă contemporană. Artă decorativă: adică, mobile, bibelouri, covoare; artă de interior deci unde concepția artistică modernă se afirmă dominantă. Astfel, vizitatorii au putut admira, aranjat cu un gust sobru și într'o armonie de culori foarte reușită o garçonieră modernă în care liniile curbe și ornamentațiile adesea greoaie, ale stilului vechi sunt înlocuite din linii drepte și desene geometrice. Stil modern pe care mulți l'au numit cubist, deși n'au nici o afinitate cu desordinea lipsită de artă a școlilor ultra realiste. Astfel, «la lique-urile» sunt deosebire de reținut prin finețea lucrării, prin transparența delicată și vaporositatea ce le caracterizează — Psicheurile deasemenea sunt admirabile: oglinzi, cu desen sobru, tinzând la o formă de triunghi sobru și de un efect original. Bibliotecile, împodobite cu cărți legate artistic, un pian Pleyel, tablourile izbitoare de armonie și de originalitate, atrag deasemenea atenția, măgulind dorința noastră de frumos. In ce privește statuetele și bibelourile, ele sunt cu deosebire de recomandat. Astfel privită în ansamblu, expoziția de artă franceză alcătuiește o mângăiere a gustului și un imbold de artă sobru și, deși modernă, armonios echilibrată.

Reprezentanții marinei țărilor latine, vizitează Constanța

de George Baiculescu

MARINA SPANIOLĂ

În ultimii ani, răspunzând unor necesități adânc simțite, reprezentanții militari și diplomați ai Italiei și ai Franței au venit în țara noastră spre a aduce cuvântul de înțelegere și de înfrățire. Deosebit de semnificative, printre altele, au fost sosirile escadrelor italiene și franceze la Constanța, la care s'a adăugat la un scurt interval prezența unor autorități militare spaniole, venită să completeze, par'că, înfrățirea latină, și accentuând prietenia apusului depărtat.

Alături de însemnătatea politică a acestor vizite, deopotrivă de fericită și însemnată a fost pentru noi impresia morală ce am resimțit-o. Izolați geograficește de toate popoarele prietene, încercuți de neamuri străine ce sunt departe de a ne fi prietene, suferind în spiritualismul nostru de influențele unor concepții opute, vizitele reprezentanților latinității ne sunt cu deosebire plăcute și am putea spune, sunt mai ales necesare.

Ne sunt plăcute prin caracterul lor prietenesc, frățesc am putea zice, prin simpatia cu totul deosebită pe care o deșteaptă în noi, cât și prin interesul de a ne cunoaște și prețui, deșteptat în inima acestor reprezentanți ai latinității.

Dar aceste vizite ne sunt mai ales necesare, astăzi, mai mult ca ori când. Niciodată mai mult decât astăzi nu s'a simțit nevoia unui mare și puternic bloc latin, a acelei lumi care are aceleași aspirații de pace, civilizație și progres. Dacă flamura păcii flutură astăzi pretutindeni, asta nu însemnează ca națiunile să nu-și oțelească spiritul și să nu-și cultive sentimentele în direcțiunea înclinărilor lor firești. Națiunile latine, ori unde ar fi ele răspândite pe fața pământului, va trebui să se cunoască, să se prețuiască reciproc, să se ajute una pe alta, și, la caz de nevoie, să sară una în ajutorul alteia, sau toate deodată, în ajutorul, moral sau material al celei mai slabe. Istoria este bogată în fapte de această natură și însăși scurta noastră istorie națională, cea modernă și contemporană, mai ales, cunoaște destule acte de frățietate latină.

Iată de ce această frățietate trebuie cultivată, iată de ce mândria latină, pe baza adevăratelor virtuți clasice, trebuie cultivată tot mai mult!

Dobrogea, prin anexarea ei a dat un avânt țării noastre, prin dezvoltarea ei politică și mai ales economică.

Țară în stadiul evoluțiunii, a avut mult de lucrat pentru a progresa, iar începutul creierii marinei militare, a fost o primă datorie de a apăra pământul ce i s'a dat în stăpânire.

Încetul cu încetul, Dobrogea cu porturile ei, își întinde orizontul și trimite tricolorul nostru tot mai departe, iar războiul mondial, a dat ocaziunea tânărului nostru regat a se lega prin puterea morală a jertfelor, de marii noștri aliați, cari, prin aceste vizite ne dau mărturia importanței ce avem în aceste părți ale Europei, precum și a stimei, de care ne bucurăm.

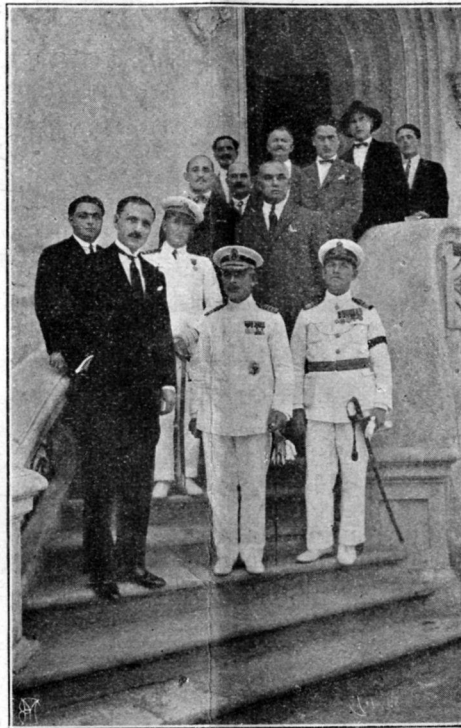
Diferitele congrese internaționale, și în special al Presei Latine, ne-a folosit mult.

Gânditorii diferitelor țări, cu diferite obârșii, au scris în presa lor, cine suntem și ce năzuim ca popor.

Rămâne, ca noi — să știm să ne stimăm, să ne prețuim, și prin muncă dezinteresată și onestă, să ne înălțăm acolo unde merităm.

Acesta este idealul la cari, prin muncă și solidaritate, urmează să ajungem.

Acestor țări latine ce de nenumărate rânduri au adus poporului nostru un cuvânt de încurajare și de nestrămutată afecțiune, aducem, în acest număr dedicat, Dobrogei și portului Constanța de atâtea ori ospitalier și atrăgător, salutul recunoștinței noastre.

Fotoglob Constanța
Delegația marinei spaniole

MARINA FRANCEZĂ

Fotoglob Constanța

AMIRALUL BOUIS.
Comandantul Diviziei navale Franceze, cu șeful de Stat-Major, la Constanța, pe bordul crucișetorului «Duguay-Tronin».

MARINA ITALIANĂ

Fotoglob Constanța

STRETTI, Comandantul grupului de contratorpiloare italiene, în fruntea delegației, întovărășit de D-I amiral Gavrilescu, Comandantul Diviziei de mare.

SERBĂRILE FIDACULUI

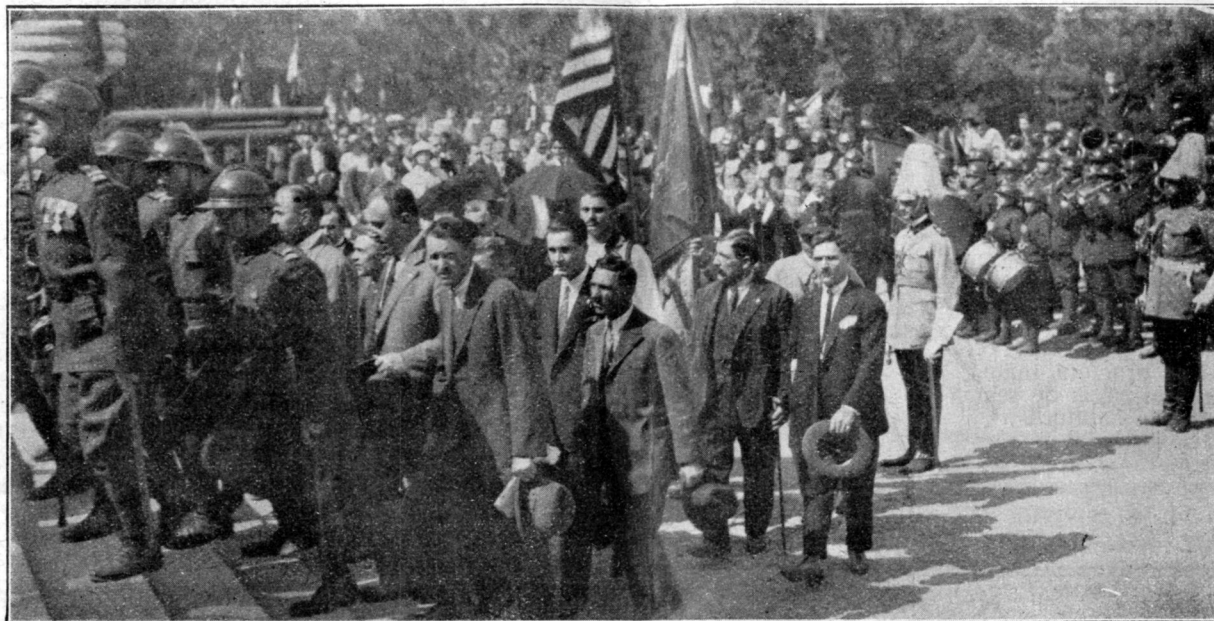

Foto-Luvru

Defilarea foștilor luptători pe echipe în fața Eroului Necunoscut.

Luna trecută au avut loc la București serbările congresului internațional al foștilor combatanți din țările aliate în marele război. Serbările ce au durat o săptămână, au dat prilejul la o apropiere sufletească din cele mai fericite. Căci, în aceste timpuri turburi în care—împotriva conferințelor internaționale ce propăvăduesc pacea între popoare — atâtea interese și atâtea doruri de revendicare se ascund sub ipocrizia discursurilor pacifiste, aceste apropieri a reprezentanților popoarelor ce au apărât dreptatea sunt eminamente necesare.

După război, dacă atmosfera este încărcată cu tot felul de miasme otrăvitoare, care desparte o lume de alta, popor de popor și om de om, luptătorii foștilui război, în sentimentul solidarității, cultivă această înfrățire bazată pe spiritul jertfei comune făcută de fiecare patriei lor.

Țara românească, totdeauna os-

Foto-Luvru

Brașovenca, în costum național, primesc pe membrii Congresului FIDAC.

pitalieră, a făcut și cu această ocaziune în acest congres, o sărbătoare de neuitat, prin desfășurarea unui program sincer și entusiast, așa cum se cade unor foști luptători.

S'au ținut discursuri, o mulțime entusiastă și afectuoasă a primit pe reprezentanții străini, dovedindu-le o atență și statornică dragoste pentru interesele și viața națiunilor prietene depărtate. Astfel, neutralizând campania de defăimare pe care dușmanii țării noastre o duc în străinătate, țările latine din apus au adus prin cuvântul societăților lor reprezentative un cuvânt de încredere și de neturburată iubire ce a găsit în sufletele noastre o rezonanță adâncă de recunoscătoare înțelegere.

Revista noastră cu caracter naționalist, înscrie cu dragoste această pagină închinată solidarității foștilor luptători care sub îndemnul inimii lor, au răspuns acestei chemări nobile și demne,—întrunindu-se pe pământul românesc.

G. B.

Cântec de dor

Sus e luna, jos e noru,
 Departe-i mândra cu doru;
 Departe-i mândra departe
 Două vămuri ne desparte
 Două vămuri ș'un deal mare
 De nu poți trece călare.
 Dar nu-i vina calului
 Nici a potcovarului,
 Ci e vina mândrei mele
 Ca pus casa 'ntre vâlcele.

Doină

Și-am zis verde foaie lată,
 Maică, inimă de piatră,

Mai scobori din cer odată
 Să vezi, maică, cum trăiesc,
 Pe lume cum vecuesc:
 O zi bună, două rele,
 Așa trec zilele mele
 O zi bună, una rea
 Așa-mi petrec viața mea.
 Să știu maică, c'ai veni
 Drumul ți l'aș pardosi
 Cu piatră nisip de mare
 Să vii, maică, tot mai tare;
 Nisip și piatră mărunță
 Să vii, maică, tot mai iute.

* * *

NOTE

Folklorul dobrogean

Dăm mai jos câteva specimene din folklorul dobrogean: două cântece lirice și o baladă epică. De observat că un pronunțat caracter dobrogean apare mai ales în limbă și în atmosfera generală a bucăților.

Ilincuța Sandului

La casele Sandului,
Sandului bogatului,
Sănduleasa ce mi făcea?
Ilincuții porunca:
„Ilincuța, fată mare,
la coafele la spinare
Și te du la Dunăre
Și-mi ia apă tulbure“
Dar nici apă n'a luat
Pe Dunăre s'a uitat;
Lin coboară d'un caic
Tot cu covoare n'velit
Înăuntru zugrăvit,
Pentru Ilinca gatit.
Ilincuța ce-mi făcea?
Cofele le arunca,
Acasă se rezezia
Și mumă-și se răstia:
„Fire-ai a dracului, mamă,
Că nu ți-ai băgat de seamă!
Cu puțul în bătătură
M'ai trimis la apă bună“

Sănduleasa când zăria,
Mâna pe sapă punea
Ș'un mormânt îmi pregătia,
Oase de vită 'ngropa;
Cu Ilinca ce făcea?
Tocma 'n pod o ascundea,
Iacă și Turcii intrau:
— «Bună ziua, Sănduleasă,
Cu față de jupâneasă,
Cu ochii de puic' aleasă!
Ne-a trimis beșleaga Pașă
Să ne dai fata frumoasă»
— «Turcilor, Agalelor
Ilincuța mi-a murit
Dacă nu-mi credeți cuvântul,
Veniți de-i vedeți mormântul.
Cum ofta, cum suspina,
Turcii toți crezare-i da;
Numai unul mititel
Tremură Giurgiul de el
Sabia din sold prindea
Țățele de-i scrijila.
Sănduleasa ce-mi făcea?»

Dacă vedea și vedea...
Mâna la brâu ea băga,
Cheile de le scotia,
Odăile descuia,
Dar nimica nu afla.
In pod unul se suia
Pe Ilinca mi-o scotea,
La Dunăre mi-o pornia,
Pe caic mi-o așeza
Și mâinile-i le lega.
Ilincuța se ruga:
— «Turcilor, Agalelor
Dați-mi drumul mâinilor
Să 'mpletesc codițele
Să-mi așez coșitele“
Turcii milă își făceau
Mâinile îi deslegau
Dar Ilinca ce-mi făcea?
Dar Ilinca ce-mi zicea?
— «Decât slugă Turcilor
Și doică cadănelor,
Mai bine prânz peștilor
Peștilor și racilor“.

G. B.

Scrisori din Caraș

Ce face «Asociația Culturală a Banatului»? Banatul și comemorările.

de Romulus S. Molin

Caraș, Octombrie 1928.

Toamna agită din nou spiritele. E vorba de spiritele celor cari vroiesc cu tot dinadinsul să facă «cultură națională». Pentru această panglicărie avem o serie de asociații «personalități morale și juridice», cu oarecari fonduri, dar ahitate după fonduri și mai mari. Banatul a avut norocul să zică că are și el «Asociația» lui. Fiecare ținut, fiecare oraș, să-și aibe asociația lui, e doar un prescript național, numai că nemuritorul Caragiale le-a persiflat. Că aceste asociații, n'aduc nici un folos, în afară de titluri, pentru cei cari au nevoie să se umfle în pene, e un fapt notoriu. Rosturile acestor asociații, rămân, totuși numai în umbra bugetelor adeseori darnice cu crainicii culturale în Banat. Ar trebui, din partea opiniei publice, o atențiune mai scrupuloasă, un control al bilanțului moral mai efectiv, căci ceace s'a spus de atâtea ori altă dată se potrivește în totul și astăzi:

Dacă le-am lua la rând, dacă am privi, chiar așa în treacăt și cu destulă indulgență, peste fiecare coloană de activitate, am vedea preutindeni un deficit cultural, care trebuie să ne îngrijoreze.

«Asociația Culturală din Banat», născută după război, și-a pierdut repede elanul cu care pornise la început.

În anii din urmă, în afară de adunările generale și câteva «festivaluri culturale» în jurul Timișoarei — acolo unde bănațeanul are cai de rassă, fată cu pian și e vârtos la chef — nimic altceva nu s'a produs.

BANATUL IUGOSLAV

P A S T E L

*Pe cărările aurite ale vîntării
Albastre ca albastrul viu al mării,
A sărit soarele trei sulți
Și-a răsfiat bănuți de aur pe uliți,
Albele case par de argint,
Pe ulițele unde oamenii mint
In adevărul fraget al luminii,
Femeile numai la făptură sunt ca crimii
Dealtmintrelea cu suflet de vînt.
Umilința mea ține capul în pămînt.
Ars de a soarelui măreție bolnavă;
In mine se'ncheagă neguri lichide de-otravă.....
Ce stingher în lumea asta am rămas!
Abia pe jumătate mă îndemn, apoi mă las.
Uruiala străzii-mi pare fără de hotar;
Infricoșat m'apasă apocalipticul coșmar;
Pășesc ca un cavaler medieval, din greu.
Simt cum la spate mă pîndește Dumnezeu.....*

Vârșeț (Jugoslavia).

N. Roman.

Românimea depe Clisula muntoasă, din văgăunile întunecoase din toate punctele de vedere, ale Moldovei, ale Almăjului și ale Săschiei, este încă în acea stare de incultură care-o face să fie cu mult în urma celorlalte ținuturi bănățene. Ori, *cultura* este necesară tocmai acolo, nu în părțile unde românul se găsește alături de șvabul ordonat și bun gospodar, dela care are prilejul să învețe multe, începând dela firul electric ce străbate până și în grajdul cu apeduct, al «fratelui Hausi», deși aceasta poate să fie civilizație, nu însă cultură în sensul strict al cuvântului.

Ultimul gest al Asociației Culturale din Banat este achiziția revistei «Banatul». Această publicație ajunsese în ultimul timp foarte aproape de ceace cere Banatul dela o revistă regională, reprezentativă pentru un colț de țară. Nu știu care-i va fi soarta «Banatului» pe viitor, dar tare ne temem, că va fi asasinată de indolența unui spirit de anchilozarea ce domnește în conducerea A. C. B. S'a făcut deja o pauză de 4 luni, decând n'a mai apărut «Banatul» și sunt toate indiciile, căci Crăciunul va găsi încă în stare de tratative preliminare în jurul compoziției comitetului de conducere. Am fi fericiți, dacă timpul ne va desmîniți.

*

Peste tot întinsul României ferice, se scut fracurile din naftalină și se puțulesc tinichelele cu cordoane, spre a fi etalate dela Constanța până în Maramureș. Basarabia și-a comemorat cei 10 ani, Dobrogea 50, iar casa modestă a lui Aurel Lazăr a aniversat și ea împlinirea unui deceniu, de când Ciceo Pop, Vaida și ceilalți, au formulat primul atac adresat cătușelor milenare. Numai Banatul își trăește viața lui de ce-nușereasă în cadrul unei țări, la sânul căreia a alergat cu atâta abnegație în toamna anului 1918. *Suntem incapabili de a ne evidenția atunci și acolo unde trebuie.* Lupta fraticidă ne zeciuște rândurile și calomniile a luat locul chiar elogiului binemeritat. În mania aceasta de comemorări, să nu ne fie mirare, dacă și lui Otto Roth, primul președinte al Republicii Centrale a Banatului (vă aduceți aminte de acele zile din Octombrie 1918) iar veni ideea ca să comemoreze și el isprava lui. Am merita acest afront.

*

Un mănunchiu din tineretul intelectual bănățean, grupat în jurul «Cercul Tribuna Banatului» va face să apară începând cu ziua 1 Noembrie, un organ independent, de ținută intransigentă în apărarea Banatului românesc, aci și peste granițe.

P. S. S. Episcopul Gherontie al Constanței, Președintele comitetului pentru ridicarea «Palatului Cultural» al Dobrogei.

Scrisori din Banat

Un monument lui I. I. C. Brătianu a Timișoara. – Comitetul pentru ridicarea de monumente naționale. – O trupă de teatru permanentă. – Moartea lui Iosif Popovici și revistei din Banat. – Transformarea Asoc. Cult. Bănățene. – Un monument poetului și prozatorului bănățean Cassian R. Munteanu. de Traian Birăescu.

Timișoara, luna Octombrie 1928.

Stăpânirea vitregă și străină din trecut și-a imprimat adânc caracterul ei asupra orașelor de dincoaci de

Generalul Vlădescu, Comand. Div. IX, Președintele comitetului pentru ridicarea «Monumentului Anexiunii».

Carpați, majoritatea dintre ele fiind ca structură etnică, creațiuni artificiale fiindcă nu corespundeau mediului încunjurător, ci reprezentau națiunea dominantă dela Budapesta, absentă cu totul în ținuturile unde se ridicau aceste orașe. Astfel în centrul Banatului, într'un ținut româno-șvabesc, am moștenit dela regimul trecut orașul Timișoara în care acum zece ani majoritatea locuitorilor se declarau că sunt maghiari, de și numele celor mai mulți le trădau originea.

Regimul de libertate românească i-a întors pe cei mai mulți la matcă, dar până în prezent nu a știut să dea satisfacția cuvenită spiritului românesc eliminat până aci din toate aspectele acestor orașe și nici neamului, care de veacuri apără și îngrășe cu sângele său acest pământ. Dacă s'au eliminat firmele străine, dacă o mulțime de instituții de cultură reîntegrează pe zi ce trece în drepturile sale cultura și spiritul românesc, aspectul general al acestor orașe a rămas același. Ici-colea câte un soclu fără statue, câte un monument acoperit cu scânduri sau chiar dărâmat vorbește despre actul de dreptate istorică de acum zece ani, dar nici un monument nu marchează străinului trecător, că aici e țară românească pe pământ românesc.

Pentru a înlătura acest neajuns la inițiativa d-lui D-r Aurel Cosma fost ministru, deputat, s'a constituit încă în anul 1923 un comitet cu singurul scop de a înzestra metropola Banatului cu monumente istorice și naționale. Comitetul a adunat până acum suma de 3½ milioane lei publicând astă primăvară un concurs pentru un monument al unirei. Desfăcându-se ofertele sosite, s'a aprobat aceia a sculptorului C. Medrea. Concepția d-sale e simbolică, reprezentând unirea prin figura marului patriot și om de stat I. I. C. Brătianu (sus pe soclu) iar soclul fiind înconjurat de figuri și scene alegorice reprezentând lupta pentru unitatea națională. Statuia va fi de 10 m. înălțime (4 m. soclul și 6 m. statuia) și va fi gata până la 1 Sept. 1929. Machetele stau expuse vederii publicului la serviciul tehnic al primăriei. Astfel gândul românesc al inițiatorilor va lua ființă în mai puțin de un an, urmând în urmă să se ridice și alte statue și monumente.

*

De și numai în taxe de spectacole orașul Timișoara plătește anual suma de peste 6½ milioane lei în visteria statului, de și nici unde ca aici nu se simte mai mare nevoie de teatru românesc printr'o trupă permanentă, totuși primăria nu a reușit încă să obțină subvenția necesară organizării acestei trupe singura capabilă să satisfacă nevoile propa-

gandei culturale românești prin teatru. Căci cu trupele prin turnee determinate de considerațiuni materiale și nu artistice, mai puțin culturale, aceste nevoi nu se mai pot satisface. Pentru a determina totuși Ministerul Artelor ca să îmbrățișeze problema trupei permanente la Timișoara primăria Timișoara a elaborat un proiect pe cât de practic, pe atât de puțin costisitor. E vorba de o trupă de operă și operetă mixtă româno-germ-maghiară cu orchestră comună, cu elementele de frunte ale operei tot comune, pentru a cărei organizare primăria cere o subvenție numai de 4 milioane, restul urmând să fie acoperit de primărie. Ministerul a acceptat în principiu ideia, urmând acum să studieze în amănunte mijloacele de executare ca astfel pomposul teatru ce a costat primăriei peste 40 milioane să poată fi utilizat scopului pentru care s'a zidit.

Monumentul Independenței din Tulcea.

mormântul lui Cassian R. Munteanu poetul și prozatorul atât de original bănățean, care după ce a luptat cu Sabia și cu condeii pentru acest Banat, ne-a părăsit tocmai atunci, când putea și el să se bucure de roadele luptei sale. A fost o serbare pe cât de duioasă pe atât de modestă, dela care au lipsit tocmai cei ce au știut să profite mai mult de pe urma poetului și publicistului C. Munteanu. Monumentul se datorește inițiativei d-lui Lohan, dir. liceului «*Coriolan Brediceanu*» din Lugoj.

Penes Curcanul lui V. Alecsandri (1877-78).

Evenimentul cultural-religios pentru frații din Banatul înstrăinat îl formează vizita canonică a P. S. Sale episcopului Bădescu din Caransabeș, care două săptămâni de-a rândul a cercetat toate comunele românești de dincolo de frontieră. Primirea ce i s'a făcut de cei ce de 10 ani nu mai văzuseră vlădică român, întrece ori și ce așteptări. Au fost scene, cari dacă ți-au mănânat lacrimi în ochi de înduioșare, apoi ți-au ridicat și sângele în față de indignare pentru cei ce încep să uite, că avem încă o problemă a fraților subjugată. Inaltul prelat a găsit două biserici strămoșești pe cari sârbii au lăsat să le dărâme sub cuvânt, că se ridică altele în loc, dar când a venit rândul reedificării, s'au opus.

Revista «*Semenicul*» din Lugoj își consacră ultimul număr aprecierii vieții și faptelor celui ce a fost D-r Iosif Popovici prof. universitar la Cluj, slavist și erudit de seamă, după cum revista «*Banatul*» e consacrată în întregime succesului repurtat de d. Drăgoi la București cu opera sa «*Năpasta*». Aceasta din urmă e vorba să treacă în proprietatea «*Asociației Culturale Bănățene*», ca astfel să i se coordoneze activitatea cu nevoile culturale bănățene după ce și «*Asociația*» se va transforma astfel, ca să poată să reprezinte aceste nevoi.

În tăcutul cimitir dela Lugoj ce ascunde modest rămășițele pământești ale lui Victor Vlad Delamarina, ale lui Ioan Popovici-Bănățeanul și a altor muncitori și slujitori prea puțin cunoscuți, ai gândului și sufletului românesc, s'a inaugurat acum două luni, un monument la

E vorba să se constituie un comitet, care să reediteze tot ce a publicat atât la Iași, Chișinău, Cetatea Albă și București, cât și la Lugoj și Timișoara, neuitatul Cassian R. Munteanu.

Scrisori din Sătmar

de I. Ardeleanu.

Să străbați granița aceasta în lungul ei, dela îndepărtatul Halmen până spre Petea, unde începe țara ungurească. Desigur vei vedea în unele comune ridicându-se maestos, impunătoare clădire, strălucitoare prin imaculatul alb, simbolic, pe frontispiciul cărora se răsfață în belsugul razelor tomatnicului soare, literile cu grijă rânduite, care vorbesc trecătorului că, și aici s'a clădit o școală pentru instruirea viitoarelor generații. Grădinile îngrijite din jurul zidului proaspăt văruit, parcă șoptesc că în anul al zecelea al unirii României voesc ca templele lor de cultură să fie curate ca roua câmpului și înconjurat de zămbitoarea crizantemă.

Cuprinzând cu privirea munca onestă a modestului învățător, retras tocmai acolo, în mijlocul unor țărani ascultători, cărora le explică tainele legii, parcă fără să vești, mintea ți se oprește pe paginile învelite ale tainicului verset, care inspiră mamele budiste: «*Mama lui Mercius și-a ales vecinii*». Și cu drept cuvânt.

Nouile școli, așa cum le-a dorit cel mai mare ministru al școalelor, d-l Angelescu, au fost ridicate în împrejurimi potrivite. Dacă mama lui Mercius și-a ales așa de bine vecinii, ca fiul ei să ajungă cel mai de samă filosof al vechiului Imperiu asiatic, însemnează că această alegere a fost desăvârșită.

Și dacă școalele noi construite în aceste ținuturi de frontieră au smuls această comparație, însemnează că ochiul cunoscătorului s'a oprit asupra condițiilor minunate în care au fost clădite. Ele s'au deschis la 15 Sept., nu în sunete de muzici, spre a umili pe minoritari, ci cu solemnitate mută, ce trăește numai în suflet și se poate citi doar în ochiul umezit de lacrimile bucuriei. Și-a venit la inaugurarea acestor școli săteanul înveșmântat în suman nou, săteanca cu ie brodată.

Insufletirea era mare, dar nu șgomoasă sub săgețile de aur ale soarelui, în mijlocul straturilor de crizanteme; preotul cu voce tremurătoare a spus prima rugăciune. Totul se începe la noi cu sfințirea apei. Dumnezeiasca binecuvântare este chemată să protegiască efemera silință omenească.

«Unde nu este Dumnezeu nu este tericire, și unde aceasta lipsește nu

este viață». Așa zice săteanul din Țara Oașului.

Și el între munții sterpi, înconjurat de atâtea lipsuri, numai cu aceeași credință se ține. Invinge totdeauna fiindcă *Atotputernicul* nu-l părăsește. Ei au strâns ban cu ban, au depus străduință și cu ce a mai dat statul, au ridicat în inima comunei edificiul școlar. Luna trecută am privit duios cum copilașii lor cu traista în spate au pășit sfielnic pragul cel nou al școlii.

Construcțiile școlare la noi nu sunt numai motiv de reflecție poetică, ele nu ne dau doar ocazia de a înșira câteva rânduri de admirație sau de elogii inițiativilor, ci îndeplinesc o mare operă social-națională. Într'un ținut, unde elementul românesc, deși compact, a fost atât de neglijat de vechea stăpânire, îmbunătățirea mijloacelor de culturalizare a satelor sunt momente de înălțare sufletească. Școli românești multe și moderne și selecționarea corpului didactic, ridicarea lui, vădesc tendința care trebuie să frământă orice român cu dragoste de țară, de a ridica și poporul român dacă nu mai sus decât minorității care îl înconjoară, dar cel puțin la același nivel.

Precum am spus și alte dați nu lupta contra concetățenilor de alte neamuri ne va ridica, ci năzuința de a-i ajunge în toate domeniile activității omenești, ba chiar de a-i întrece! Numai privind dela baza edificiului nostru cultural, dela școala primară, vom reuși să înălțăm satele și să impunem slova cărții în comunele noastre.

Odată acest deziderat înfăptuit, țăranii români nu se vor mai simți streini la ei acasă. Nu vor mai apleca urechea, mai ales aici la graniță, la șoaptele pline de venin ale acelor ce văd cu ochi răi dezvoltarea elementului românesc pe aceste plaiuri strămoșești. Știitorul de carte, răsărit în toate părțile își va citi singur ziarul în limba lui maternă și nu va mai apela ca până acum la luminile consăteanului de altă naționalitate, care favorizat de soartă, a învățat să deslege mai de mult înțelepciunea cărții.

Iată deci la inaugurarea școlilor românești pe aceste plaiuri, puțini au rămas în afară de cadrul serbărilor.

Românii adevărați au răspuns cu mic cu mare la marea solemnitate. Și pe când soarele răspânda în atmosferă blândă căldură a razelor aurii, pe când sutele de copii cu cîrripitul lor voios se așezau în băncile de curând vopsite, noi cei ce asistăm la acest spectacol, simțiam în suflete fiorii unui mare eveniment. Simțiam că aceia au contribuit la creșterea noilor temple de cultură, au făcut legătura cu viitorul. Ei vor fi poameniți cu venerație de generațiile

ce se ridică, căci aici la graniță vor înălța bariere de entuziasm invicibile spre a afirma cu tărie rezistența sufletului românesc.

Monumentul Eroilor din Satu Mare.

CĂRȚI

I. Simionescu. *O Țară din povești* Vol. I *Dobrogea*. Volum de 120 pag. cu 103 figuri și 2 planșe. Edit. Cartea Românească. Lei 75.

Autorul este un bun cunoscător al Dobrogei. A colindat-o în lung și lat, căci mare parte din studiile sale științifice de geologie, au ca subiect cercetarea pământului dobrogean.

Așa se explică aspectele deosebite ale lucrării sale, prevestitoarea sărbătorilor ce vor avea loc în curând.

Sub forma ei literară, lucrarea nu se citește numai ca o preaslăvire a fru-

Crețulescu: Tip de dobrogeancă.

museilor pământului dobrogean. De la început până la sfârșit textul cuprinde, sub forma ademenitoare a unui stil înțeles de toată lumea, variate cunoștințe din cele mai felurite domenii, geografice ca și etnografice.

E primul volum din o lucrare mai mare, unica la noi, în care autorul vrea să ne arate tuturor farmecul colțurilor românești, atât de aproape de noi, dar atât de departe prin necunoașterea lor. «Nu mă lăsa inima să nu încerc și eu a aduce slab prinos de slavă neamului din care fac parte, arătând cât de mândră ne e țara». Așa stă scris, în prefața cărții, care nu poate lipsi din casa ori cărui bun român. Z-n.

C. Brătescu. *Dobrogea*. Cunoștințe folositoare —Seria C. No. 7. Lei 5.

«Cartea Românească» editează o bibliotecă, adevărată enciclopedie ieftină și instructivă. În Seria C «Din lumea largă», consacrată cunoașterii țării și a pământului întreg, este și o broșură asupra Dobrogei, datorită D-lui C. Brătescu, profesor la universitatea din Cernăuți și conducătorul științific al sărbătorilor de acum. Cât de multe cunoștințe pot cuprinde o broșură de 32 pagini, la îndemâna ori cui, prin ieftinătatea ei, aproape prețul unui ziar, poate constata oricine cumpărând-o pe aceea în care se descrie provincia noastră transdanubiană. E ocazia nimerită de a se convinge fiecare cât merit are «Cartea Românească», editând cu sacrificii, biblioteca «Cunoștințe folositoare», folositoare oricărui cărturar, prin varietatea, neîntrecută chiar de publicațiunile similare străine, a celor 150 broșuri apărute. Z-n.

Georges Duhanul. *La nuit d'orange*. Într-o carte apărută nu de mult, cunoscutul scriitor francez G. Duhanul urmărește cu sobrietatea și adâncimea ce-i sunt obișnuite, problema științei față de realitățile toranice ale sufletului nostru.—Se cunoaște metoda de analiză a lui Duhanul: analiză psihologică ce se depărtează de metodele obișnuite ale romanicerilor francezi, pentru a se apropia de fluiditatea psihologiei ruse în care oscilațiile puternice și desordonate au un caracter de mai adâncă și turmentată umanitate. În volumul de față scriitorul arată slăbiciunea științei față de tradiționalismul sufletului în care superstiția poate nimici încetul cu încetul o tradiție de logică și orgoliul și independența unor generații de savanți.

Jean Thomas. *Le Romantisme contemporain*.—În această broșură profesorul Thomas urmărește o problemă cărora nenumărate discuții au dat un caracter de actualitate: Romantismul generației noastre. După ce amintește caracteristica Romantismului de acum un veac, d-l Thomas urmărește prin simptomele trădate de literatura contemporană, elementele romantice ale sufletului actual. Astfel dovedește că într'adevăr există un Romantism al generației de azi, dar îl atacă căci îl consideră «haotic», desordonat, lipsit de armonie și unitate».

O. D.

MEMENTO

Serbările Semicentenarului Dobrogei. Cu ocaziunea Serbărilor Semicentenarului Dobrogei s'a dispus: a) bătărea unei medalii comemorative, având pe o parte gravat Buierebista și Traian, iar dedesupt, monumentul Adam Clisi.

Pe partea cealaltă, Regii Carol I și Ferdinand I, Podul de la Cerna-Vodă și portul Constanța.

b) Se va ridica în Constanța un monument, care să simbolizeze realipirea Dobrogei, prin îngrijirea unui comitet sub președenția d-lui General Vlădescu C-dantul Diviziei 9-a.

c) Se va zidi Palatul Cultural al Dobrogei, cuprinzând biblioteci, muzeul Dobrogei etc., sub îngrijirea unui comitet prezidat de P. S. S. Episcop Gherontie al Constanței.

d) La 14 Noembrie ziua istorică a trecerii acestei provincii în ad-ția românească, se vor organiza mari serbări în întreaga țară, spre a se arăta însemnătatea ei în viața economică și politică a țării.

e) S'a inaugurat Expoziția retrospectivă dobrogeană, în Palatul Cazinoului Comunal.

f) Sub înaltul patronaj al M. S. Regina Maria, apare volumul festiv al revistei „Analele Dobrogei”, închinat Dobrogei.

g) Sub îngrijirea d-lui Prof. Univ. C. Brătescu a apărut Monografia Științifică asupra Dobrogei, la cari colaborează cele mai distinse personalități culturale din țară și din străinătate.

Noi biblioteci sătești „Cele Trei Crișuri”. Reuniunea Culturală „Cele Trei Crișuri”, a mai înființat în ultimul timp, următoarele biblioteci sătești:

În jud. *Bihor*: în comunele Carand, Măgești, Pocola, Petrani, Horșar.

În jud. *Satu-Mare*: com. Doba, Boghiș, Cărășeu, Viile, Culciul-Mare, Tarna-Mare, Botir, Odorău, Borlești.

În jud. *Severin*: Fadimac.

Până în prezent Reuniunea noastră numără 117 biblioteci sătești, bine organizate și cercetate, presărate pe regiunea graniței de apus, având un total de 15.493 volume, cărora li se distribuie și revistele noastre în mod gratuit.

Vom continua mai departe această folositoare activitate la satele din regiunea de graniță cultivată de «Cele Trei Crișuri», pentru a ridica nivelul cultural la pătura țărănească.

Revista satelor „Cele Trei Crișuri” pentru popor. A apărut No. 9 din Revista Satelor sub îngrijirea d-lui Dr. D. Găldău, având un cuprins, bogat și ales.

Articole: Dr. Ioan Rațiu (1838—1902) de Dr. D. Găldău. Ștefan cel Mare (1457—1504) D. Prada. Poveste muntelui Vâlcoi (D. Găldău). Băncile populare și foloasele lor (Em. Manoliu). Despre stupină și stupi (Prof. Gr. Dolinschi). Pagina gospodarului și a sănătății, Despre Antrax, Diferite știri ale Revistei Satelor, clișee etc.

Invităm pe învățători și preoți să citească și să răspândească această revistă, scrisă în graiul și înțelesul săteanului.

Vizite primite la sediul Reuniunii „Cele Trei Crișuri”, Oradea. În ultimul timp, Sediul Reuniunii și Revistei «Cele Trei Crișuri», a fost vizitat de distinse personalități care au luat parte la Congresul medicilor psihiatri, conduși de inimosul Inspector General sanitar D-r. Spiru din Arad și Congresul Primarilor Municipiilor din țară, în frunte cu Dr. I. Costinescu, M. Berceanu, Grozdea, Georgevici etc.

Suntem măguliți atunci când, acei care se interesează de aproape de mersul progresiv al activității noastre de propagandă românească, ne onorează cu prezența lor, pentru ca fiecare bun român să se convingă, după ce constată mediul antiromănesc și antimoral al Orădiei, de cea ce am făcut și cât de mult mai trebuie făcut.

Școala de Adulți „Cele Trei Crișuri”. În curând începe să funcționeze ca și anii trecuți cursurile de limba română, istorie și geografie «Cele Trei Crișuri», cu autorizația Onor. Minist. Instrucțiunii Publice.

Funcționarii de stat, cei dela Societăți, bănci, particulari etc., pot lua informațiuni și să se înscrie la sediul Reuniunii «Cele Trei Crișuri» str. Prințul Carol. — în orele obișnuite de serviciu.

Monumentul „Unirei și Palatul Cultural” la Timișoara. În Timișoara funcționează de ani îndelungați, un comitet pentru ridicarea unui monument al «Unirii» pe una din piețele orașului.

Lucrările comitetului sunt înaintate și în curând, Timișoara, va vedea înălțându-se acest monument-simbol, al unității și țării neamului nostru.

Tot în Timișoara, s'a hotărât ridicarea unui Palat Cultural în centrul orașului, care să întrunească și activeze forțele spirituale ale orașului.

Zece ani dela desrobirea Ardealului. La 12 Octombrie s'a comemorat zece ani dela întâlul pas al dezrobirii noastre politice: comitetul executiv al partidului național român, întrunit în ziua de 12 Octombrie în casa d-lui dr. Aurel Lazar din Oradea, când s'a examinat situația politică și a publicat rezoluția epocală de a convoca adunarea dela Alba-Iulia și a contesta guvernului și parlamentului din Budapesta, autoritatea de a mai reprezenta interesele poporului român din Ardeal și Banat și de a încheia acorduri în numele lui cu statele europene. Era începutul sfârșitului, evenimentul primar căruia i s'au succedat, repede și conform prevederii, celelalte cari au culminat în marea adunare națională, chemată să rostiască verdictul definitiv asupra stăpânirii așupitoare. În aceeaș ședință d. dr. Alexandru Vaida Voevod, atunci deputat de Făgăraș a fost însărcinat de către comitet cu citirea rezoluției în parlamentul tigrilor.

Peste 6 zile, d l Vaida Voevod nu numai că s'a achitat strălucit de mandatul său, dar a rostit, și un mare discurs lămurind implacabilul final al procesului multiseclar dintre români și unguri și justificând amplu declarația formulată la Oradea“.

Expoziția maghiară la Stokholm. Vecinii noștri nu lasă nici o ocazie de a se afi ma peste hotare. Acum s'a deschis la Stokholm o expoziție de artă maghiară și presa suedeză salută acest eveniment.

Conferințele „Cele Trei Crișuri” la Oradea. Sunt anunțate următoarele conferințe ce urmează a se ține în cursul acestor luni la Oradea, în cadrul reuniunii „Cele Trei Crișuri”.

- 1) Dr. Nic. Minovici «subiect rezervat».
 - 2) V. Al. Valjean «Caracterere în comedie».
 - 3) Dr. Emil Gheorghiu «Viața și opera lui Schubert».
 - 4) G. Bogdan-Duică «subiect rezervat».
 - 5) Comandor I. Bălănescu «Aspecte din războiul maritim».
 - 6) Eugen Botez (Jean Bart) «Dunărea».
- Parte din aceste conferințe vor fi însoțite de program muzical, și proecțiuni.

Monumente cât mai răspândite pentru Mihail Eminescu. Un comitet de inițiativă din Iași lucrează de trei ani pentru a strânge fondurile necesare ridicării în bătrâna capitală a Moldovei, a statuei poetului, care el însuși este o mărturie strălucită a puterilor de viață superioară a poetului român.

Mihail Eminescu trebuie să aibă statui, ca omagii prea mici pentru mărima geniului său, în colțurile felurite ale țării, — și din acestea nici unul nu e mai nimerit decât Iașii, unde poetul a copilărit, a visat, a scris, și unde la umbra arborelui din Copou, el a creat o bună parte din capodoperile sale.

Pentru cinstea noastră și pentru buna prețuire ce trebuie să o avem față de geniile românești, sperăm că statuia lui Eminescu va fi în curând înălțată în Iași, față de cari avem cu toți atâtea obligații, cum el a avut și atâtea merite culturale.

Un bust maestrului D. G. Kiriac. Un grup de persoane în frunte cu d. Leon Ghica-Dumbrăveni, d-nele Ioana Ghica-Comănești și Natalia D. G. Kiriac, împreună cu comitetul soc. corale „Carmen” au luat inițiativa ridicării unui monument în București, în memoria marelui muzician care a fost maestrul D. G. Kiriac.

Biblioteca publică a Revistei „Cele Trei Crișuri”. se îmbogățește zilnic, cu noi cărți de cultură generală, literatură, istorie, sociologie, juridică etc. Posedă și o secție franceză. Reviste și ziare române și streine.

Biblioteca este deschisă în fiecare zi pentru publicul cititor, în orele obișnuite.

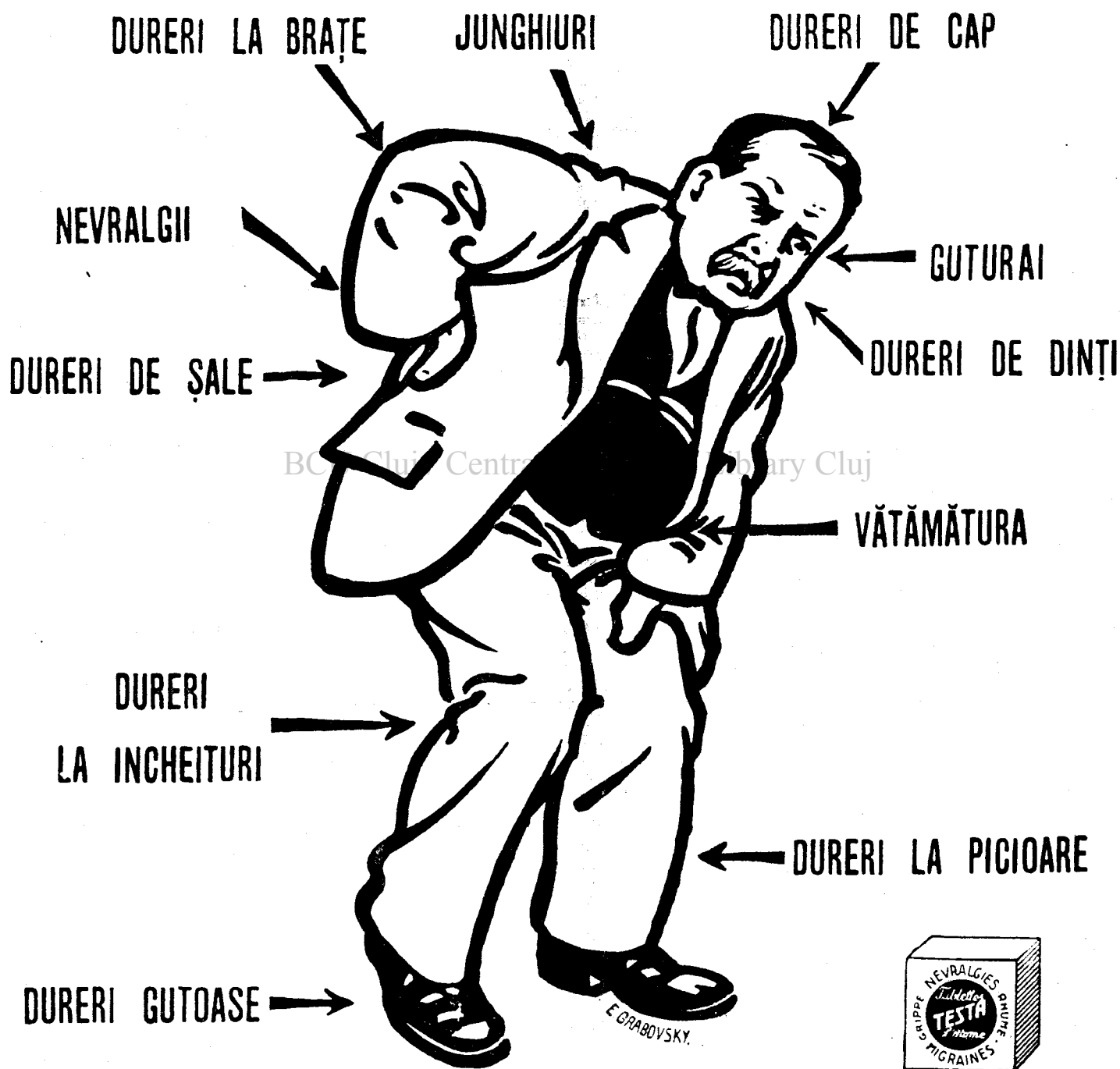
Jubileul „Junimii”. Este vorba ca jubileul semicentimar al societății academice „Junimea” să se serbeze în curând, la *Cernăuți* sub înaltul patronaj al membrilor onorari ai societății.

Jubileul va fi o puternică manifestare culturală și socială a „Junimii”. Programul serbărilor se va publica în curând.

Revizuirea Tratatului dela Trianon. Congresul Partidului Maghiar din Odorhei, alături de campania extrem de violentă ce se duce de Ungaria oficială pentru revizuirea Tratatului dela Trianon, ne amintește datorita ce avem a reacționa, nu în mod platonice, ori prin certuri interne de partid, care ne slăbește organismul statului, ci printr'o propagandă culturală și națională bine organizată și permanentă. Să nu ne jucăm cu focul... În ceace ne privește, vom vorbi și scri la timp, lucruri neplăcute pentru oămenii noștri politici, dar adevărate....

TESTA

Linștitor fără greș al durerii

**Neprețuit la începutul arătării: Răcelei, Gripei, Gutu-
raului; ușurează imediat durerile Gutoșilor-Reumaticilor.**

De găsit în toate farmaciile din România Mare.

Cereți cutii a 2 și 10 Testa.

BIBLIOGRAFIE

Cărți primite:

1. *Catruș A.*: Miine. Poezii, Ed. Craiova 1928. 32 pag. 50 lei.
2. *Drimer Carol*: Studii și critice III. Ed. «Viața Românească» Iași 1928. 159 pag. 30 lei.
3. *Baruovschi V. D.*: Cărunarii. Poveste istorică. 1823—827. Ed. «Bilete de papagal» 1928. 123 de pag. 40 lei.
4. *Landormy Paul*: La vie de Schubert. 4-e édition 1928. Ed. Librairie «Gallimard» Paris. 228 pag. 12 fr.
5. *Ch. M. des Granges*: Histoire de la littérature française desoriginesa 1920. Librairie «Hatier» Paris 1927. 1041 pag.
6. *Général Al. Spiridovich*: Les dernières années de la cour de Tzarkoïé Sélo 1928. Ed. Payot Paris. 448 pag. 40 fr.
7. *Livescu I. Ioan*: Trei zeci de ani de teatru. Ed. Rampa Buc. 1925. 333 pag.
8. *Vasulescu S. D.*: Cântări de biruință. Versuri și proză. Ed. Scrisul Românesc Craiova 1928. 30 lei.
9. *Simionescu I.*: Coasta de azur. Bibl. Cunoștinți Folositoare. 5 lei.
10. *Gogol N.*: La șezătoare în Ucraina. Trad. de M. Ionescu. Biblioteca Minerva No. 168. Preț 6 lei.
11. *Teodorescu R.*: Elementul Universal în Gr. Alexandrescu 1928. Ed. Bul. Inst. de Literatură Buc. 24 pag. 20 lei.
12. *M. Negru și I. Tassu*: Istoria țării mele în imagini. 60 de ilustrații 1928. Ed. ziarului «Universul» Buc. 115 pag. 30 lei.
13. *Pasulescu—Orlea*: Povești 1928. Ed. ziarului «Universul» Buc. 124 pag. 36 lei.
14. *Paul Féval*: Micul Parizian 1928. Ed. ziarului «Universul» Buc. 221 pag. 50 lei.
15. *Al. Al. Fălcoianu*: Arborele geneologic al familiei Bujoreanu. Ed. Tip. și legătoria închisorii centrale «Văcărești» Buc. 1928. 56 pag. și anexe.
16. *P. Ghiță și I. Stoian*: Politica culturii și cultivarea maselor. Ed. Revistei «Ideia» Buc. 1928. Lei 20.
17. *Cogitator*: A Sztatmároi déki asszimiláció (Asimilația ținuturilor Sătmărene) 1928. Ed. Lugoj 81 pag.
18. *Tecla Ciura*: Gospodăria Tărănească 1928. Ed. «Ateneul» S. A. Oradea. 220 pag. 100 lei.
19. *Elisa Dr. Pavel N. Ștefănică*: Anuarul Liceului Unit de fete din Beiuș pe anul școlar 1926—27. Ed. Doina Beiuș 1928. 71 pag.
20. *I. Simionescu*: O țară din povești. Dobrogea 1928. Ed. Cartea Românească Buc. 116 pag. 75 lei.
21. *D. Ionescu—Sachelarie*: Spre o nouă școală normală și un nou învățator 1928. Ed. «Dacia Traiană» Sibiu 30 pag. 25 lei.
22. * * * : Buletinul Comisiei Istorice a României. Vol. VII. Ed. «Dat. Românească» Vălenii de Munte 1928. Lei 75.
23. *Vernescu Al. Avocat*: Barbu Katargiu. Studiu Istoric rezumativ. Ed. Buzău. Lei 40.
24. *Dr. C. Bacaloglu și C. Vasilescu*: Pleurezie purulentă 1928. Ed. Viața Românească Iași.
25. *Dr. C. Bacaloglu și Dr. I. Nițulescu*: Considerațiuni asupra cãngrenelor diabetice și tratamentului insulinic 1928. Ed. Viața Românească Iași.
26. *I. Găvănescu*: Imperativul momentului istoric 1928. Tip. «Trece-rea Munților Carpați» Iași.
27. *R. S. Moln*: Camera de Comerț a Banatului. Scrisul Românesc 1928. Preț 20 lei.
1. *Adevărul Literar și Artistic*. An. IX No. 401—409 București.
2. *Albina*. An. XXVII No. 7—8 1928. București.
3. *Buletinul Agricol*. An. IX S. II No. 5—6 1928. Buc.
4. *Buletinul Muncii*. An. IX No. 4—6 1928. Buc.
5. *Buletinul Camerii de Agricultură*. An. II No. 1 1928. Giurgiu.
6. *Banatul*. An. III No. Iunie—Iulie 1928. Timișoara.
7. *Buletinul Ateneului Roman Oradea* pe anul 1928.
8. *Buletinul Soc. Academice de Turism România*. An. II No. 8—9 1928. Buc.
9. *Câmpul*. An. XX No. 12—18 1928. Buc.
10. *Cuvântul Adevărului*. An. VII No. 5 1923. Bicsad -- Satu-Mare
11. *Doina*. An. I No. 1, 2—3, 4 1928. Bărlad.
12. *Foia Tinerimei*. An. XII No. 11—12, 13—14 1928. Buc.
13. *Făt-Frumos*. An. III No. 3—4 1928. Suceava.
14. *Facla Românească*. An. III No. 30—34 1928. Buc.
15. *Graiul Românesc*. An. II No. 6, 7, 8 1928. Buc.
16. *Gândirea*. An. VIII No. 8—9 1928. Buc.
17. *Grafica Română*. No. Iulie—August 1928. Craiova.
18. *Învățământul Meseriilor*. An. VII No. 6, 7, 8 1928. Cluj.
19. *Învățătorul*. An. IX No. 6 1928. Cluj.
20. *Ideia*. An. VIII No. 5—8 1928. Buc.
21. *Junimea Literară*. An. XVII No. 4—6 1928. Cernăuți.
22. *Lamura*. An. IX No. 7—8 1928. Buc.
23. *Magyar Kisebség*. An. VII No. 14—19. Cluj.
24. *Natura*. An. XVII No. 7 1928. Buc.
25. *Nădejdea*. An. II No. 3)—40 1928. Vrsac—Jugo-Slavia.
26. *Neamul Românesc pentru popor*. An. XVI No. 13 1928. Gara Chitila—Ilfov.
27. *Observatorul*. An. I No. 5 1928. Cluj.
28. *Opaițul Satelor foate pentru popor*. An. II No. 1 1928. Bistrița—Mehedinți.
29. *Pandectele Săptămânale*. An. IV No. 28 1928. Buc.
30. *Provincia Literară*. An. I No. 3 1928. Câmpulung—Muscel.
31. *Prietenu Poporului*. An. I No. 7, 8—9 1928. Câmpulung—Muscel.
32. *Revista Tinerimei*. An. II No. 8—9 1928. Mihăileni—Dorohoi.
33. *Răsăritul*. An. XI No. 1 1928. Buc.
34. *Revista St. Veterinare*. An. IX No. 6—7. Galați.
35. *România Aeriană*. An. II No. 9—10, 11 1928. Buc.
36. *Revista Industrială*. An. XXX No. 6, 7—8 1928. Buc.
37. *Răsăritul*. An. X No. 10, 11, 12 1928. Buc.
38. *Revista Marinei*. An. II No. 8 1928. Buc.
39. *Ritmul Vremii*. An. IV No. 6—7 1928. Buc.
40. *Revista junct. Publici*. An. III No. 6, 7—8 1928. Buc.
41. *România Militară*. An. X No. 5, 6, 7—8 1928. Buc.
42. *Revista Artileriei*. An. XLI No. 7, 8, 9 1928. Timișoara.
43. *Ramuri*. An. XXII No. 6—7 1928. Buc.
44. *Revista Generală a Invăț.* An. XVI No. 6 1928. Buc.
45. *Semenicul*. An. I No. 7—8 1928. Lugoj.
46. *Solia Moldovei*. An. II No. 23—24 1928. Iași.
47. *Tinerimea Română*. An. IX No. 9—10 1928. Buc.
48. *Vremea*. An. I No. 29—33 1928. Buc.
49. *Viata Medicală*. An. IV No. 8 1928. Timișoara.
50. *Vasarnap*. An. XI No. 15—18 1928. Arad.
51. *Victoria*. An. X No. 5—8 1928. Buc.
52. *Viata Medicală*. An. IV No. 38 1928.
53. *Zorile*. An. IV No. 6 1928. Iași.
54. *Ziarul Științelor și Călătoriilor*. An. XXVII No. 31—41 1928. București.
55. *Propilee Litrare* No. 15, Octombrie 1928. București.
56. *Ramuri*. No. 8—9, Craiova.
57. *Grafica Română*. No. 69—70, August—Septembrie 1928. Craiova.
57. *Năzuința*. An. VII No. 1. Craiova.

Adm. Bibl. Em. Manoliu

Înainte de cumpărarea unui automobil consultați revista americană „MOTOR” — pe care v’o finem la dispoziție. Veți vedea acolo că—datorită calităților lor—automobilele:

„ESSEX” — SUPER SIX

ocupă primul loc în producția mașinilor de 6 cilindrii:

tip. PHAETON	Lei 195.000.—
” ROADSTER	” 215.000.—
” COACH	” 235.000.—
” CHOUPE	” 245.000.—
” SEDAN	” 250.000.—

Toate aceste tipuri se pot vedea la expozițiile Reprezentanței Generale pentru România:

A. C. TĂRTĂȘESCU, R. MUNTENEANU & CIE
 Calea Victoriei No. 112. Calea Dorobanților No. 31 și 33.